



STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 97 · 13. juni
Sesjonen 2022–2023

Møte tirsdag den 13. juni 2023 kl. 10

President: Svein Harberg

Dagsorden (nr. 97):

1. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Kommuneproposisjonen 2024 (Innst. 488 S (2022–2023), jf. Prop. 112 S (2022–2023))
2. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringar i statsbudsjettet 2023 under Finansdepartementet og Kommunal- og distriktsdepartementet (Lønsregulering for arbeidstakarar i det statlege tariffområdet 2023 m.m.) (Innst. 494 S (2022–2023), jf. Prop. 119 S (2022–2023))
3. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Revidert finansieringsopplegg på Haugalandet i Rogaland og Vestland fylkeskommuner (Haugalandspakken) (Innst. 495 S (2022–2023), jf. Prop. 123 S (2022–2023))
4. Referat

Presidenten [10:00:15]: Representanten Per Olaf Lundteigen, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Sak nr. 1 [10:00:24]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Kommuneproposisjonen 2024 (Innst. 488 S (2022–2023), jf. Prop. 112 S (2022–2023))

Presidenten [10:00:35]: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik:

Arbeiderpartiet 25 minutter, Høyre 20 minutter, Senterpartiet 15 minutter, Fremskrittspartiet 10 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Rødt 5 minutter, Venstre 5 minutter, Miljøpartiet De Grønne 5 minutter og Kristelig Folkeparti 5 minutter.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter partienes hovedtalere og sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Lene Vågslid (A) [10:01:18] (leiar i komiteen og ordførar for saka): Fyrst vil eg takke komiteen for eit godt samarbeid om årets kommuneproposisjon, og eg vil òg takke komitéråden.

Både i fjor og i år er kommunesektoren prega av ei verd i ei veldig usikker tid. Noregs naboland Russland fører framleis ein brutal angrepskrig i Ukraina, og milli-

onar av menneske er drivne på flukt. Krigen har ført til ustabilitet i energi- og matvaremarknadene, og saman med etterverknadene av pandemien har det ført til ein høgare inflasjon enn på fleire tiår.

Ringverknadene av det som skjer, påverkar naturleg nok kommunesektoren. Alle partia i komiteen merkar seg den store innsatsen som blir lagd ned i kommunar og fylke i handteringa av det store talet flyktningar som framleis kjem til Noreg. På vegner av heile komiteen vil eg difor starte debatten i dag med å rose norske kommunar, frivillige organisasjonar og enkeltpersonar som nå legg ned ein uvurderleg innsats for å skaffe til vegar bustader og å leggje til rette for vellykka busetting av eit rekordstort tal flyktningar i små og store kommunar i heile landet.

Den økonomiske situasjonen i kommunesektoren viser at kommunar og fylkeskommunar er godt økonomisk drivne. I tillegg har sektoren nytt godt av ekstraordinære skatteinntekter i fleire år. Sektoren har òg bygd seg opp solide disposisjonsfond, og det er få kommunar på ROBEK.

I årets kommuneproposisjon legg regjeringa fram forslag til nytt inntektssystem for fylkeskommunane. Eg er glad for at ingen parti i komiteen går imot forslaget til nytt inntektssystem, og me i komiteen er òg samla om ei rekkje forslag, bl.a. forslaget om at det nye inntektssystemet for fylka skal evaluerast i forbindelse med framlegginga av kommuneproposisjonen våren 2027. Tilrådinga viser at det også blir reist nokre spørsmål knytte til ny felles kostnadsnykel for kollektivtrafikk, og eg legg til grunn at dei partia det gjeld, gjer greie for dette sjølv. Alt i alt er eg glad for den føreseielegheita som kommuneproposisjonen gjev fylke og kommunar for planlegginga av neste år.

Det er eitt formelt vedtak som me skal gjere, og det er forslaget til skjønstilskot i 2024. Den samla skjønnsramma til kommunar og fylkeskommunar i 2024 er sett til 1 mrd. kr, og det blir føreslått å opprette ein felles pott frå og med 2024 for tilbakehaldne skjønsmidlar til kommunane og fylkeskommunane. Skjønnsramma for fylkeskommunane blir redusert i forbindelse med endringa av inntektssystema for fylka, og det er ein samla komité som står bak tilrådinga.

Det er viktig å leggje til rette for å sørgje for ein nyskapande og berekraftig kommunesektor. I forbindelse med kommuneproposisjonen i fjor vedtok Stortinget å be regjeringa om å etablere frikommuneforsøk, etter inspirasjon frå Danmark. Det forslaget blei fremja av Arbeidarpartiet, Høgre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre. Regjeringa er i gang med å fylgje opp vedtaket og har no invitert kommunar og fylke til å søkje om forsøk. Fristen er sett til 8. september. Dette er ein sentral del av arbeidet med tillitsreforma i offentleg

sektor. Regjeringa tek sikte på å orientere Stortinget om status og pågåande forsøk i dei årlege kommuneproposisjonane. Det er ein samla komité som ber regjeringa kome tilbake til Stortinget på eigna tidspunkt med ei evaluering av forsøka.

Eg går vidare til å gjere meir greie for Arbeidarpartiets merknader i tilrådinga. For Arbeidarpartiet og regjeringa er det viktig å sikre eit likeverdig tenestetilbod i heile landet. Det at me no er i ei veldig usikker tid, gjer planlegginga av året som kjem, meir krevjande enn tidlegare. Det at me no legg opp til ein vekst i dei frie inntektene for kommunesektoren på mellom 5,6 og 5,9 mrd. kr, viser etter oppfatninga mi at regjeringa prioriterer kommunane, velferd, tryggleik og fellesskapsløysingar.

Noreg skal vere ei trygg hamn for flyktningane som no kjem frå Ukraina. Eg er glad for at regjeringa i forslag til revidert nasjonalbudsjett har føreslått ei rekkje budsjettaukar som skal støtte busetjing og bidra til at fleire flyktningar kjem i arbeid og aktivitet. For at det skal bli lettare å busetje, har regjeringa føreslått tilskot til kommunar som buset utover opphavleg førespurnad, me gjeninnfører tilskot til utleigebustader med tilpassa regelverk, og me aukar tilskotet til busetjing av personar med omfattande pleie- og omsorgsbehov. For å støtte opp om tiltak for å få fleire i arbeid og aktivitet, har regjeringa òg føreslått løyvingar til fleire tiltaksplassar, arbeidsmarknadstiltak, auka løyvingar til betre språkkopplæring og styrkt norskopplæringsordningar.

2024 blir òg eit viktig år for den vidare satsinga på ein god offentleg helse- og omsorgsteneste. Regjeringa la nyleg fram ein ny opptrappingsplan for det psykiske helsefeltet og har varsla ein bu trygt heime-reform før sommaren. Det er òg, som kjent, i gang eit viktig arbeid med fastlegeordninga. Dette er viktig for folk. Det er viktig for alle som treng gode helsetenester. Det skal vere godt å bli gamal i Noreg, og det skal òg vere bra å arbeide i den norske helsetenesta.

Litt meir om inntektssystemet for fylkeskommunane: Forslaget som er lagt fram, er basert på Lunder-utvalet, som har gått gjennom heile systemet og gjort nye analysar. På nokre viktige punkt har me gjort endringar baserte på innspel som har kome i høyringa. Eg meiner proposisjonen og forslaget til nytt inntektssystem for fylkeskommunane er treffsikre. Forslaget er basert på objektive kriterium og sikrar fylkeskommunane stabilitet og føreseielegheit. Det at me i tillegg føreslår å styrkje inntektene til fylkeskommunane med 300 mill. kr, er ganske viktig for å lette overgangen til eit nytt system.

Det vil alltid vere diskusjonar når ein innfører nye kostnadsnyklar. Arbeidarpartiet og regjeringa meiner at forslaget til ein ny felles kostnadsnykel for persontrafikk gjev eit betre samsvar med fylka sine faktiske utgifter

enn dagens nykel. Den nye kollektivnykelen varetek òg kystfylka på ein god måte. Det er òg viktig at ein har gode kompensasjonsordningar som gjev ei skjerming for dei fylka som no får den største nedgangen eller endringa. Det same gjeld overgangsordningane og auka frie inntekter. Alle fylka vil få nødvendig tid til å tilpasse seg det nye systemet. Det siste har vore veldig viktig for Arbeidarpartiet og Senterpartiet i arbeidet med dette.

Det viktigaste me kan gjere i ei tid med krig i Europa, energikrise og inflasjon, er å skape mest mogleg tryggleik og føreseielegheit for folk i kvardagen. Det er òg viktig for kommunesektoren. Eg meiner at regjeringas politikk for kommunesektoren viser at me prioriterer tryggleik, moglegheiter og fellesskap, og at me fører ein ansvarleg politikk som styrkjer velferda. Eg meiner at kommuneproposisjonen for 2024 òg viser at me har ambisjonar for både by og land, som er ein heilt sentral del av Arbeidarpartiet og Senterpartiets regjeringsplattform.

Heilt til slutt: Eg ser at det er fremja nokre lause forslag til saka i dag. Eg kjem tilbake seinare med eit innlegg for å gjere greie for dei forslaga. Eg kan førebels melde at dei to lause forslaga som er fremja frå Sosialistisk Venstreparti, ikkje kjem til å få Arbeidarpartiet sine røyster, men eg skal gjere betre greie for det i eit seinare innlegg.

Presidenten [10:09:41]: Det blir replikkordskifte.

Mudassar Kapur (H) [10:09:53]: Jeg takker komitélederen for de innledende ordene om det gode samarbeidet i komiteen. Så raskt over til selve grunnlaget for spørsmålet: Jeg har lagt merke til at Arbeiderpartiet den siste tiden dessverre har beveget seg fra å være et reformvennlig parti, selv om vi ofte har vært uenige, til å bli et parti som dessverre driver med litt for mye reversering. Når det ikke er reversering, er det utsettelse, og er det ikke det, har de blitt dratt etter. Det er en kombinasjon av disse tingene vi dessverre ser mest fra Arbeiderpartiet. For eksempel har man satt i gang med reversering av fylkessammenslåingen, altså med å lage nye fylkeskommuner og flere kommuner. Man har blitt dratt etter når det gjelder både utleieboliger og omsorgsboliger, og på mange andre felt også. Men allikevel, i en tid hvor økonomien er såpass stram for alle, hvordan kan Arbeiderpartiet egentlig forsvare å bruke en halv milliard kroner på å lage flere fylker og mer byråkrati?

Lene Vågslid (A) [10:10:58]: Takk for spørsmålet. Det er litt interessant at i ei tid der det er krig i Europa, det er inflasjon i landet, og me har mange utfordringar å løyse, er det dette Høgre vel å spørje meg om. Men det er heilt greitt, det skal eg svare på. Engasjementet frå Høgre når det gjeld opprydding etter tvangssamanslå-

inga av fylka under Erna Solberg, er openbert veldig stort. Eg meiner at me gjer det me lova veljarane. Me gjekk til val på å gje dei fylka som blei tvangssamanslåtte under Høgre, moglegheit til å dele seg om dei ynskte det. Eg meiner det på ingen måte bekreftar det representanten seier. Me har ei regjering som er framoverlent i både bypolitikken og distriktpolitikken, og òg har store ambisjonar for fylkeskommunane, som er viktige leverandørar av tenester innanfor vidaregåande opplæring, kultur og samferdsel. Eg merka meg elles at partileiaren til Kapur i Politisk kvarter i går nemnde at kutta me kanskje kjem til å sjå i revidert nasjonalbudsjett frå Høgre, mest sannsynleg kjem til å kome i fylkeskommunane.

Mudassar Kapur (H) [10:12:04]: La meg først understreke at det er svært urimelig av representanten å prøve å legge ord i min munn ved å prøve å antyde at Høyre ikke bryr seg om det som skjer i Europa. Høyre har stått skulder ved skulder med regjeringen bl.a. når det gjelder hjelpen til Ukraina, ikke minst når det gjelder bosetting av flyktninger, så det blir et litt for billig poeng når man egentlig er i et replikkordskifte om kommuneproposisjonen.

La oss gå tilbake til temaet: Et veldig spennende arbeid som er blitt gjort av generalistkommuneutvalget, slår fast at små kommuner systematisk sliter mer enn de større, når det gjelder både lovoppnåelse, å levere gode tjenester til sine innbyggere og å ha gode kompetansmiljøer. Jeg har gjort en rekke forsøk på å få statsråden til å si seg enig i faktagrunnlaget. Det har vært en krevende øvelse for både meg og mange andre. Men hva mener representanten om de funnene som har kommet?

Lene Vågslid (A) [10:13:10]: Takk for spørsmålet. Det Høgre lèt vere å seie i spørsmålet, er at generalistkommuneutvalet fann ut at ingen kommunar i Noreg oppfyller alle lovkrav. Samtidig som ein ser det bildet, meiner eg det heilt klart er ei utfordring at ein ser mindre grad av lovoppnåing i enkelte kommunar enn i andre. Det meiner eg er viktig å ta på alvor gjennom at me ynskjer f.eks. meir samarbeid mellom kommunar. Så trur ikkje me at oppskrifta er den gode gamle Høgremedisinen, at kvar gong ein ser eit problem i f.eks. distrikta, er svaret å slå saman kommunar. Eg meiner me skal sjå nøye på rapporten frå utvalet og bidra til eit betre samarbeid mellom kommunane. Eg synest òg det er interessant det utvalet peikar på når dei viser til at ein kanskje burde hatt ei ordning som me har rundt ROBEK når det gjeld brot på lovoppfylling, osv. Det vil eg gjerne diskutere i arbeidet med oppfølginga seinare.

Helge André Njåstad (FrP) [10:14:23]: Eg hørde i stad at representanten bestilte eit spørsmål om viktige

ting som inflasjon, så då skal eg ta ho på ordet og spørja om akkurat det. Me har ein finansminister som brukte store delar av fjoråret på å snakka om at det er viktig å halda igjen på offentleg pengebruk, i fare for at renta skulle stiga. Så skjedde akkurat det at renta steig, og han brukte meir oljepengar, men det er ei anna historie og høyrer til ein annan komité.

Likevel: Bruk av offentlege pengar på spesielt reversering er noko som mange har reagert på. Representanten Kapur gjorde greie for kva ein har gjort overfor kommunar og fylkeskommunar. Ei sak som ein ikkje har avklart, som eg skal gje representanten ein sjanse til å avklara her og no, er om ein skal bruka endå meir pengar i den situasjonen ein er i, med inflasjon, på å oppretta nye statsforvaltarar. Det er eit spørsmål som ligg til behandling og som ein ikkje har avklart, men mange er spente på om ein verkeleg har tenkt å halda fram reverseringspolitikken sin med òg å reversera dette – eller om ein skal leggja til grunn ein litt meir klok politikk og leggja det i skuffen og forhalda seg til ikkje å bruka pengar på det.

Lene Vågslid (A) [10:15:25]: Takk for spørsmålet. Eg synest det er interessant at Framstegspartiet spør Arbeidarpartiet om pengebruk. Viss me går og ser til dei alternative budsjetta, står det heller ikkje på å bruke pengar i Framstegspartiets budsjett.

Til spørsmålet om statsforvaltaren: Det er ein prosess som, noko representanten har heilt rett i, ikkje er avklart. Her har det vore høyringsrundar, det har vore rapportar ute på høyring, og saka ligg framleis til vurdering i regjeringa.

Presidenten [10:15:54]: Replikkordskiftet er omme.

Mudassar Kapur (H) [10:16:23]: Jeg vil også starte med å takke både saksordføreren og komiteen for godt samarbeid.

Kommuneproposisjonen legger grunnlaget for kommunesektoren neste år og er derfor et av de viktigste dokumentene vi behandler i løpet av året. Det er jo kommunene som er grunnmuren i det norske demokratiet og de fremste leverandørene av velferdstjenestene i folks hverdag. Det er derfor viktig at vi gjennom kommuneproposisjonen og statsbudsjettarbeidet skaper en god og forutsigbar kommuneøkonomi, som bidrar til å sikre gode velferdstjenester i hverdagslivet til folk – næringsliv, enkeltpersoner, familier – uansett hvor i landet de bor.

Vi står overfor store omstillinger i årene som kommer. Ifølge tall fra SSB vil det allerede i løpet av de neste ti årene være flere eldre over 65 år enn barn og unge under 20. Det vil selvsagt føre med seg utfordringer, men samtidig muligheter for å kunne skape nye måter å job-

be på og skape innovasjon – å møte denne utviklingen mer som en mulighet enn bare som en utfordring. Men det vil også stille større krav til norske kommuner, og til kompetanse som finnes der ute for å levere de tjenestene.

Hvis norske kommuner skal levere gode tjenester til sine innbyggere, må de i hvert fall settes i stand til å kunne gjøre det arbeidet. Uavhengig av innbyggertall, demografi og bosettingsstruktur skal de håndtere de samme kravene til tjenester til sine innbyggere. Det er alt fra planleggingsarbeid til beredskap, til myndighetsutøvelse og demokratiske funksjoner. Da generalistkommuneutvalget la fram sin rapport – en av de bredeste gjennomgangene de siste 30 årene – ga det oss et godt og saklig grunnlag for å diskutere hvordan norske kommuner skal løse og finansiere morgendagens utfordringer. Kartleggingen viser at små og usentrale kommuner systematisk gjør det dårligere, og dette er dessverre noe som regjeringspartiene og regjeringen ikke tar på alvor. Jeg synes det er synd at vi ikke får en skikkelig debatt rundt dette. Dette er enda en sak som havner i skuffen til denne regjeringen.

For å gå litt videre: Når vi leser hvor viktig en omstilling for kommunestrukturen er, og det ser vi i mange rapporter, er det litt spesielt at vi fortsatt står i en situasjon hvor regjeringen egentlig ikke har lagt fram noen store saker om utviklingen av Kommune-Norge. Den største egenproduserte saken denne regjeringen har lagt fram, som er deres egen politikk, omhandler reversering. Det er bekymringsfullt i den tiden vi går inn i. Jeg synes også det er synd at vi nå går inn i en tid hvor vi skal splitte opp fagmiljøer og reversere istedenfor å utvikle Norge videre.

Den økonomiske situasjonen i kommunesektoren ved inngangen til 2023 viste at kommuner og fylkeskommuner har fått økte frie inntekter over tid og har vært godt økonomisk drevet de siste årene. Det er i kommunesektoren som helhet blitt bygd opp solide disposisjonsfond, og det er gledelig at man i RNB for 2023 kan lese:

«Siden 2015 har disposisjonsfondene økt mer enn veksten i frie inntekter, korrigert for oppgaveoverføringer, generell kostnadsvekst og merkostnader til pensjon og demografi.»

Jeg husker også at det i statsbudsjettet sto ganske rosende ord om hvordan kommunene har blitt drevet under Solberg-regjeringen. Selv om partiene veldig ofte lager mange spennende narrativer og «one-linere» om andre partier, er fordelene med dokumenter som kommer fra departementet, at da må man forholde seg til fakta. Det synes jeg er bra.

Vi ser i kommuneproposisjonen at det for 2024 legges opp til en vekst i frie inntekter. Men hvis man ser på

hva som kommer til å skje på lønns- og prisvekst, som demografi- og pensjonskostnader, vil jeg trekke fram en bekymring om at den reelle veksten nok ikke blir så stor. Sånn sett er det viktig å følge tett med på det, uten at jeg nå skal kritisere regjeringen eller regjeringspartiene for ikke å levere nok på det. Men jeg tror det blir viktig å følge godt med på det framover.

Framover blir det viktig å følge godt med på inntektssystemet for de nye fylkeskommunene. Det er flere ting som gjelder både videregående skole, kollektivtrafikk, fylkesveier som man bør følge tett og se hvordan utslagene blir. Vi mener at vi må legge nok tid bak oss før vi kan gjøre en god evaluering.

For oss er det viktig at kommunesektoren styrkes framover, at tjenestene blir sterke, og det preger de forslagene vi har med Fremskrittspartiet, og hermed er de tatt opp.

Presidenten [10:21:31]: Representanten Mudassar Kapur har tatt opp de forslagene han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Lene Vågslid (A) [10:21:46]: I går kunne me høyre Høgres partileiar, Erna Solberg, seie på Politisk kvarter i ei bisetning at Høgre kom til å kutte i fylkeskommunane. Me har høyrte dei siste dagane at Høgre meiner me brukar for mykje pengar på velferd, så vil representanten svare på kva slags type kutt i fylkeskommunane som er akseptable for Høgre? For eit kutt i fylkeskommunane vil jo bety, t.d. for Møre og Romsdal, som ikkje har veldig store disposisjonsfond, at ein kanskje må kutte i ferjetilbodet, auke prisane på bussbillettane – eller andre viktige ting i fylkeskommunen. Kvar meiner Høgre at fylkeskommunane kan kutte?

Mudassar Kapur (H) [10:22:29]: Detaljene i vårt opplegg vil vi komme tilbake til når finanskomiteen avgir sin innstilling. Om jeg ikke husker helt feil, er vel det i morgen. Da vil tallene bli offentlig kjent. Det kan også hende det kommer før, hvis regjeringen legger fram sitt opplegg tidligere enn det.

Det er riktig at Erna Solberg i en bisetning nevnte fylkeskommuner. Det er heller ikke noen ukjent sak at Høyre velger å bevilge mindre penger til fylkeskommunene enn regjeringen legger opp til. Det er for det første fordi vi mener at det i den økonomiske situasjonen landet står i i 2023, er viktig å holde igjen på pengebruken. Det har vi vært opptatt av i vårt alternative budsjett og kommer til å fortsette med å være opptatt av i RNB, i motsetning til regjeringen. Så er det også viktig å gjøre disse omprioriteringene fordi vi ønsker å bruke penger på dem som ikke har så mye penger på bok som fylkene, nemlig småbarnsfamilier og lavinntektsfamilier.

Lene Vågslid (A) [10:23:34]: Kvar meiner representanten at eit fylke som Møre og Romsdal skal kutte viss ein får kutt i overføringane til fylkeskommunane, all den tid fylket ikkje har pengar på bok? Skal ein kutte i ferjer? Skal ein auke bussprisane? Kva vil representanten føreslå for eit fylke som ville måtte kutte i teneste-produksjonen sin om Høgre sine forslag hadde blitt ein realitet?

Mudassar Kapur (H) [10:23:57]: Vi legger fram realistiske alternative budsjetter. Det som gjelder fra vår side for inneværende år, er vårt alternative budsjett, og så vil vi legge fram vårt helhetlige alternativ til regjeringens RNB når tiden er inne, i riktig komité. Vi har selvfølgelig tillit til at norske fylker på generelt grunnlag kan gjøre sine prioriteringer selv. Vi skal ikke sitte og overstyre eller lage budsjettene for fylkeskommunene. Men det er ingen tvil om at norske fylkeskommuner har god økonomi, de har bygd opp solide fond over tid, og så må man kunne prioritere innenfor det. Nå hører jeg at Arbeiderpartiet og ikke minst representanten uttrykker veldig stor bekymring for det offentlige, for byråkratiet, etater og fylkeskommuner, mens vi i våre alternativer først og fremst ønsker å holde igjen pengebruken for å holde presset nede i norsk økonomi og ikke minst hjelpe til der hvor det er trangest akkurat nå – og det er ikke i kommunekassen, men på kontoene til småbarnsfamiliene.

Heidi Greni (Sp) [10:25:11]: Høyre vedtok på sitt landsmøte i vår at kommunereformen må videreføres, og at norske kommuner må bli større og såkalt mer robuste. Senterpartiet mener folk lokalt vet best hva som er bra for kommunen sin, og at kommunesammenslåing skal være frivillig. I valgkampen i 2013 snakket Høyre varmt om frivillighet i spørsmålet om kommunesammenslåing. Det varte bare til de kom i regjering. Er det sånn at Høyre fortsatt vil overkjøre lokaldemokratiet og innbyggerne, eller kan Høyre garantere at de ikke vil komme med nye framtidige tvangssammenslåinger?

Mudassar Kapur (H) [10:25:55]: Takk for spørsmålet. Da Høyre, sammen med Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, gjennomførte kommunereformen, var det faktisk slik at på det punktet hadde Norge stått stille siden 1960-tallet. Der er det egentlig veldig fint å være for Senterpartiet, men verden hadde gått videre. Vi ønsket ikke å forandre norgeskartet, men vi ønsket å gjøre disse endringene fordi Norge hadde forandret seg. Veldig mange kommuner var ikke, og er heller ikke i dag, i stand til å kunne levere sine lovpålagte tjenester på en god nok måte. Da er det vår plikt å gjøre

det som trengs for å sette kommunene i stand til det. Kommunereformen var en del av det.

Så er det helt riktig at vi på vårt landsmøte har vedtatt at kommunereformen bør fortsette, men vi har også sagt veldig tydelig at det er frivillighetsprinsippet som gjelder, og vi håper at flest mulig vil se på hvordan de best kan organisere seg for å lage gode tjenester.

Helge André Njåstad (FrP) [10:27:11]: Representanten sa masse fornuftig om at det ikkje er kommunane og fylkeskommunane det er mest synd på økonomisk, men vanlege folk sine lommebøker. Eg er veldig glad for at Høgres leiar òg på valkampturneen seier veldig tydeleg at ho gjev marsjordre til sine lokalpolitikarar om å senka eigedomsskatten og kommunale avgifter. Ho vart sitert på at ho ville piska sine lokalpolitikarar. Eg ville ikkje brukt akkurat dei orda, men eg er veldig einig i innhaldet. Difor er eg litt forundra når eg ser i innstillinga at Høgre ikkje støttar eit veldig godt Framstegsparti-forslag, som lyder som så:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å senke satsen for eiendomsskatt ytterligere fra 4 promille.»

Dette er noko me har samarbeidd godt om i åtte år, og gått ned frå 7 til 4 promille. Med den tydelege retorikken frå Høgre-leiaren hadde eg håpt at Høgre skulle stemma for Framstegspartiets gode eigedomsskattforslag i dag. Eg lurar på om det er mogleg å ta ei ny vurdering og støtta forslag nr. 10 når det seinare kjem til votering i salen.

Mudassar Kapur (H) [10:28:07]: Representanten Njåstad og jeg har en fortid i finanskomiteen sammen. Jeg tror representanten Njåstad vil si seg enig i at skatter og avgifter for det første bør ses i en helhet – de bør behandles også sammen med resten av det økonomiske opplegget fra år til år. Så hva gjør man med promillesatsen? Jeg husker veldig godt at vi sammen fikk til mye godt der, men den typen diskusjon må ses i sammenheng med resten av det samlede skatte- og avgiftstrykket som man ønsker å prioritere i statsbudsjettet. Jeg er veldig stolt av at vi, sammen med Fremskrittspartiet, fikk ned det trykket, og jeg håper at flest mulig kommuner fortsetter å bidra til det, men det er ikke naturlig å gå inn i én enkelt skatt i kommuneproposisjonen.

Jeg ser fram til gode skattedebatter, med både Fremskrittspartiet og andre partier, og jeg tror vi begge kan være enige om at det største problemet akkurat på den fronten nå er de rød-grønne kommunene, som er norgesmestre i å ta inn eiendomsskatt.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [10:29:21]: No høyrer eg til og er innbyggjar i ein av kommunane som vart tvangssamanslått, og som no skal delast opp igjen. Erfa-

ringa vi sit med frå den tvangssamanslåinga, var at det ikkje nødvendigvis førte til betre tenester, men til meir byråkrati, større avstand mellom befolkninga, utkantane og kommuneadministrasjonen, og at det ikkje nødvendigvis gav innbyggjarane betre tenester i heile kommunen. Ålesund kommune gjorde så godt dei kunne, og vi gjekk inn i det med veldig ope sinn. Spørsmålet mitt til Høyre sin representant er: Når det aukar byråkratiet, når det blir større avstand og demokratisk underskot i ein slik storkommune, meiner ein då likevel det er fornuftig å lage storkommune?

Mudassar Kapur (H) [10:30:22]: Her var det mange påstander som det er vanskelig å bygge opp under med faktagrunnlag og ordentlige, grundige undersøkelser gjort i de sammenslåtte kommunene. Landets sammenslåtte kommuner kom ordentlig i gang fra 2020 og gikk rett inn i en pandemi. Vi er i 2023 nå. Egentlig bør veldig mange av disse kommunene først få lov til å virke lenger. Det samme gjelder egentlig fylkeskommunene. Derfor er det synd at SV, i stedet for å la disse kommunene og fylkeskommunene få lov til å virke lenger, la tjenestetilbudet styrkes, la kompetansemiljøene nettopp styrke det arbeidet som representanten selv er opptatt av, heller velger å støtte å bruke en halv milliard kroner på å lage enda flere fylkeskommuner og enda mer byråkrati. Det vil ikke på noen som helst måte bidra til det representanten selv er opptatt av. Veldig mange kommuner og fylkeskommuner melder også tilbake om gode resultater, men jeg synes dette er noe vi bør følge godt med på og forsterke framover.

Tobias Drevland Lund (R) [10:31:38]: Selv om det smerter meg å innrømme det, gjør Høyre det veldig godt på meningsmålingene om dagen, og hvis målingene slår an, er det veldig mange kommuner som står i fare for å bli styrt av Høyre etter høstens lokalvalg. Men jeg merket meg en positiv ting som representanten sa i sitt innlegg, og det var at han slo fast at kommunene er selve grunnmuren i det norske demokratiet – og det er jeg helt enig i. Da er det samtidig synd at Høyre fortsetter å være mest opptatt av politikken for mer tvangssammenslåing og sentralisering, kombinert med, hvis man leser budsjettforslaget fra Høyre for inneværende år, at de under posten for Kommunal- og distriktsdepartementet kutter hele 2,6 mrd. kr – i tillegg at Høyres leder, Erna Solberg, varsler at kamp for privatisering kommer til å bli en viktig sak for Høyre i kommunene etter høstens valg. Er det slik at Høyres løsninger for Kommune-Norge nå framover er mer tvang, privatisering og kutt i kommunerammene?

Mudassar Kapur (H) [10:32:39]: Hvis vi skal se på historikken, tror jeg den taler for seg selv. Med Høyre i

regjering fikk kommunene en vekst i frie inntekter på om lag 35 mrd. kr. Kommunene gjennomgikk en viktig reform som kunne sikre bedre tjenester til innbyggerne, og mange av de grepene vi tok, understøttes av fagrapporten fra generalistkommuneutvalget, som det er synd at regjeringspartiene ikke velger å lese nøyer. Jeg vet ikke hvordan det er med Rødt på akkurat det punktet.

Det representanten fra Rødt prøver å tegne et bilde av rundt Høyre, er også helt usant. Det er ikke sånn at vi nå mener det er om å gjøre å drive mest mulig tvang. Vi har sagt at det er om å gjøre å sørge for best mulig tjenester til folk og sette kommunene i stand til å levere disse tjenestene.

Når det gjelder eventuell fortsettelse av kommunereformen, er det frivillighetslinjen som er viktigst. Det er også sånn at det å slippe flere krefter til for å kunne gi f.eks. hjelp til flere pasienter er et gode for landet.

Presidenten [10:33:44]: Replikkordskiftet er omme.

Heidi Greni (Sp) [10:34:01]: Alle bor i en kommune, og alle er avhengig av kommunale tjenester i ulike stadier av livet. Finansieringen av kommunesektoren skal sikre likeverdige tjenester over hele landet. Derfor er jeg glad for at vi i en tid med stor økonomisk usikkerhet og mindre økonomisk handlingsrom klarer å prioritere kommunesektoren.

Kommune-Norge har vært gjennom en rekke utfordringer de siste årene. Kommunene sto i front da koronapandemien rammet oss, og kommunene står i front når vi nå tar imot rekordmange flyktninger som følge av krigen i Ukraina. Norske kommuner løser disse utfordringene på en imponerende måte.

Regjeringen har i forslag til revidert nasjonalbudsjett kompensert kommunene for den store kostnadsutviklingen vi har sett i løpet av dette året. Regjeringen har i revidert nasjonalbudsjett foreslått å gi kommunesektoren en kompensasjon på 3,2 mrd. kr. Det dekker differansen mellom ekstra høy prisstigning og ekstra høy skatteinngang, og det er helt avgjørende at kommunene får denne kompensasjonen.

I kommuneproposisjonen varsles det en realvekst i frie inntekter på 5,6–5,9 mrd. kr. Deler av denne veksten er begrunnet med satsing innen psykisk helse- og rusfeltet, kompensasjon til kommuner som taper mest på modellen for gradert basiskriterium, og midler til fylkene begrunnet med omlegging av inntektssystemet til fylkene.

Regjeringen varsler i kommuneproposisjonen at det skal legges fram en distriktsmelding i vår. Distriktsmeldingen vil synliggjøre en ny kurs i distriktspolitikken. Regjeringen har allerede gjort en rekke grep. Kystbefolkningen har fått et stort løft med gratis eller billige

re ferje, billettprisene på kortbanenettet skal reduseres, og i tiltakssonen Nord-Troms og Finnmark blir det gratis barnehage og økt nedskrivning av studielån. Det er også satt i gang pilotprosjekter med bygdevektavtaler. Det er forpliktende avtaler mellom staten og enkeltkommuner som skal legge til rette for næringsutvikling og attraktive lokalsamfunn.

For å kunne levere gode tjenester til folk i hele landet trengs det ikke bare økte budsjettrammer, det trengs også folk som kan bidra. Jeg er redd vi vil gå tom for folk før vi går tom for penger. Vi trenger folk med rett kompetanse. Derfor er jeg glad for at regjeringen nå har satt i gang et prosjekt med desentralisert utdanning, som gir rett kompetanse både til det offentlige og til det private næringslivet. For å få flest mulig til å ta utdanning og videreutdanning må vi sørge for at det er utdanning nær der man bor.

Regjeringen skal revidere de statlige planretningslinjene for arealbruk og mobilitet. Formålet med de statlige planretningslinjene er å sikre en samordnet og bærekraftig areal- og transportplanlegging. Senterpartiet mener det er positivt at disse retningslinjene skal revideres. Det må være helt grunnleggende at retningslinjene sikrer at det legges til rette for vekst og utvikling i områder med svak eller negativ befolkningsutvikling. Det må legges til rette for mer boligbygging i områder med liten befolkningstetthet, og kommunene må få økt handlefrihet når det gjelder hvor i kommunen nye boliger og ny næring skal lokaliseres. Senterpartiet mener muligheten til å utvikle både små og store lokalsamfunn må ligge til grunn for prinsipper for fortetting og lokalisering. Retningslinjene må legge til rette for en differensiert politikk der man tar utgangspunkt i at Norge er et mangfoldig land der både utfordringer og muligheter er svært ulike. Derfor må lokalsamfunnene få bestemme mer selv. Det handler om muligheten til å leve et godt liv over hele Norge. For å gjøre det attraktivt for ungdom å etablere seg må det legges til rette for tomter og boliger der folk ønsker å bo.

Regjeringen har presentert et nytt inntektssystem for fylkeskommunene. Neste år kommer et nytt inntektssystem for kommunene. Utviklingen de siste årene har vært at de minste kommunene har fått en stadig mindre del av kaka, og denne utviklingen er vi nødt til å snu. For Senterpartiet er det viktig å få på plass et inntektssystem som setter kommunene i stand til å utføre oppgavene sine og gi gode tjenester til innbyggerne. Den demografiske utviklingen gjør at Kommune-Norge står overfor store utfordringer i årene framover. Det trengs en inntektstutjevning som sikrer at innbyggerne får likeverdige tjenester – uansett hvor man bor. Derfor er jeg glad for at innstillingen inneholder et flertallsforslag som sier at behandlingen av endringer i kommunenes

inntektssystem må ivareta intensjonen om at inntektssystemet for kommunene skal være mer utjevne enn dagens.

Presidenten [10:38:59]: Det blir replikkordskifte.

Anne Kristine Linnestad (H) [10:39:10]: Vi har hatt søkelyset på vann og avløp i komiteen i en lengre periode, og vi opplever at enkelte kommuner øker vann- og avløpsgebyrene sine med opp mot 30–40 pst. på ett år. Hvordan vil Senterpartiet stimulere kommunene til å holde gebyrene nede?

Heidi Greni (Sp) [10:39:34]: Jeg har merket meg at Høyre nå går til valg på at de ikke skal øke avgiftene i kommunene når de eventuelt kommer til makten. Det forundrer meg veldig så lenge hele Stortinget har vært enige om selvkostprinsippet på vann og avløp i veldig mange år. Er det nå sånn at Høyre vil gå bort fra selvkostprinsippet, eller er det sånn at kommunene skal pålegges å slutte med vedlikehold av kloaknettet, vann-nettet osv.?

Senterpartiet innser absolutt at det er en stor utfordring med det høye investeringsbehovet i denne sektoren, og det kan godt hende at vi på et tidspunkt må inn med noen statlige bidrag for å unngå for høye kostnader for enkeltpersoner. Men foreløpig er det selvkostprinsippet som ligger til grunn, og da er det faktiske kostnader som kommunene pålegger. Det er ikke en økning som kommunene gjør ut fra eget forogdtbefinnende.

Anne Kristine Linnestad (H) [10:40:40]: Høyre støtter absolutt at vi skal fortsette med selvkostprinsippet. Men jeg synes det virker noe lite kreativt av representanten fra Senterpartiet når hun ikke klarer å tenke lenger utover enn at dette må innbyggerne bare betale. Dette går direkte inn på både kommunenes utgifter og ikke minst på utgiftene til den enkelte innbygger. Og i EU ligger det et avløpsdirektiv som har vært ute på høring, og som også vil kunne bidra sterkt til økte utgifter. Også der må vi ha en plan, etter vår oppfatning.

Jeg lurer også på hvordan representanten fra Senterpartiet tenker med hensyn til rekkefølgekrav og justeringsavtaler som kommunene har mulighet til å gi. Det er store forskjeller på hvordan kommunene benytter disse justeringsavtalene og momskompensasjon. Hvordan vil Senterpartiet gjøre det mer likt over hele landet?

Heidi Greni (Sp) [10:41:41]: Som sagt, når det gjelder vann og avløp og de andre selvkostområdene, så er det ikke sånn at kommunene finner på utgifter. Det er heller ikke sånn at kommunene prøver å gjøre dette mest mulig kostbart. Det er faktisk sånn at en prøver å få det billigst mulig.

Jeg deler veldig bekymringen for EUs påkoblingsdirektiv. Senterpartiet har aldri vært noen tilhenger av EU-medlemskap eller EØS-medlemskap, og hvis vi ikke hadde den trusselen hengende over oss, hadde vi altså sluppet å forholde oss til et direktiv som krever påkobling også om man f.eks. ligger 3 km unna en hovedkloakkledning, noe som vil gi helt uakseptable påkoblingskostnader for enkeltpersoner.

Så jeg håper endelig vi blir enige om å avvise den typen direktiv som ikke er tilpasset norske forhold, og som påfører oss helt unødvendige kostnader, nettopp fordi det er noe EU trer ned over hodet på oss.

Anne Kristine Linnestad (H) [10:42:44]: Nå dreier jo rekkefølgekrav og justeringsavtaler seg om langt mer enn vann og avløp, og det var egentlig de andre sidene jeg ville gi litt oppmerksomhet. Det gjelder bl.a. at når man skal bygge ut et boligfelt, kan man legge inn rekkefølgekrav om skoler, om barnehager, om ting som egentlig skal ligge nærmest mulig, og som har direkte påvirkning på det ene boligfeltet. Nå er det også innført justeringsavtaler som dreier seg om momskompensasjon,

Hvor direkte mener representanten for Senterpartiet at justeringsavtalene påvirker både kommunenes inntekter og ikke minst kostnadene for boligkjøperne?

Heidi Greni (Sp) [10:43:34]: Det er kommunen som er planmyndighet, og jeg mener det er kommunen som fortsatt skal være planmyndighet, og det er kommunen som kan stille rekkefølgekrav, f.eks. når de vedtar en reguleringsplan.

Da er jeg helt overbevist om at samtlige kommuner prøver å gjøre det på en måte som gir den lavest mulige kostnaden for dem som skal bygge i et område. Det er ikke sånn at all boligbygging i Norge foregår i boligfelt. All boligbygging i Norge foregår ikke innenfor en stor reguleringsplan. Veldig mye av boligbyggingen rundt omkring i Distrikts-Norge er spredt boligbygging der folk bygger på en plass der de faktisk ønsker å bo, på en plass der det er stort behov for at det bygges nye boliger til barnefamilier.

Helge André Njåstad (FrP) [10:44:36]: Eg skal spørja om det same som eg spurde om i fjor. Då òg roste eg vel Senterpartiet for at ein hadde fått gratis ferje til noko, og det har Framstegspartiet og Senterpartiet samsyn på. Samtidig etterlyste eg at ein kanskje òg burde ha gjort noko for dei endå mindre øysamfunna som ikkje har ferje, men er avhengige av båt.

Eg skal ta eit eksempel frå min heimkommune, der me har fem øyar som blir betente av ferje til fastlandet. Der har ein vekst i folketalet og mange innbyggjarar; det bur over 5 000 på dei fem øyane. Dei får no gratis ferje,

noko eg er glad for at Senterpartiet har fått på plass. Så har me òg fire øyar som ikkje er knytte til resten av kommunen, der me har nedgang i folketalet, og der det bur eit tital stykke på kvar øy, og dei blir betente med båtar som ikkje tek bilar. Dei får ingenting gratis og må betala ganske mykje for å koma seg både til resten av kommunen og til fastlandet. Dette kostar småpengar samanlikna med kva ein har brukt på andre ting, og det er her det verkeleg er distriktsutfordringar. Eg lurar difor på: Kvifor har ikkje Senterpartiet brukt dette året på å løfta den situasjonen?

Heidi Greni (Sp) [10:45:41]: Det er mange utfordringer når det gjelder kollektivtrafikk i Distrikts-Norge. Vi har nå fått på plass gratis ferjer, vi har fått på plass rimeligere ferjer i andre områder, og vi har vedtatt redusert pris på kortbanenettet, noe som er utrolig viktig for mange lokalsamfunn.

Det er også mye som står igjen å gjøre. Det er en stor elefant som skal spises, og den må tas bit for bit. Det som nå har kommet med gratis ferje, er selvsagt første steg i den retningen, og så vil vi se på hva som vil være nødvendig for også å ivareta den typen lokalsamfunn som representanten helt riktig påpeker at også er viktig å ivareta.

Helge André Njåstad (FrP) [10:46:27]: Eg vil ikkje bruka akkurat dei orda at Distrikts-Noreg er ein elefant som skal etast. Det går an å romantisera Distrikts-Noreg med finare ord enn at ein skal eta ein elefant.

Eg skjønner framleis ikkje kvifor ein ikkje vel å likebehandla båtruter med ferjeruter, spesielt når det gjeld dei aller minste øysamfunna som er betente berre av båtar, og der ein har nedgang i folketalet og det er den billigaste løysinga. Dersom ein skal byrja i ein ende, burde ein ha byrja med dei som verkeleg har distriktsutfordringar. Er det verkeleg dette som skal berga økonomien – at ein ikkje skal ta vare på dei øysamfunna som no får ei ekstremt mykje dyrare reise, fordi ein samanliknar seg med dei som får gratisferje?

Heidi Greni (Sp) [10:47:10]: Anekdoten om elefanten gjelder at det er fryktelig mange utfordringer når det gjelder ekstrakostnader som påføres folk rundt omkring i Distrikts-Norge, på grunn av store avstander og på grunn av at det ikke er billige klippekort på kollektivtransport, slik det er i Oslo og de andre storbyene.

Samtidig er jeg enig med representanten i at dette er en problemstilling vi må diskutere videre. Uansett hvor man setter grensen hen, vil det bli noen som faller utenfor. Vi har det med hurtigbåter, vi har utfordringen med bilførende hurtigbåter, som kanskje blir en ulogisk grense for noen, men det er noe vi får komme tilbake til i den videre diskusjonen. Jeg ser utfordringene, og jeg tar med meg dette videre.

Presidenten [10:48:02]: Replikordskiftet er omme.

Helge André Njåstad (FrP) [10:48:15]: Eg vil òg starta med å takka komiteen for godt samarbeid om kommuneproposisjonen. Det er ei viktig sak når me går inn i eit kommunevalår, å avklara rammene for Kommune-Noreg til neste år. Ein skulle jo tru at pressebenken hadde vore full når ein skal diskutera kommuneproposisjonen, men eg registrerer at regjeringa vel å invitera Taliban til Noreg, noko som tek mediemerksemda og gjer at dette blir ein debatt berre for kommunalkomiteen. Eg trur likevel det er mange ute i Kommune-Noreg som med glede følgjer med på det som blir sagt og føreslått.

Så vil eg òg takka komitésekretæren, som vanlegvis alltid sørgjer for at innstillingane blir riktige, for me har ein debatt basert på eit dokument som har vorte til med høgt press på kort tid. Det er takk vera gode og dyktige folk i stortingsadministrasjonen.

Kommunane er viktige for demokratiet. Det er litt gøy å lesa innstillinga: Høgre og Framstegspartiet seier at kommunane er grunnmuren i demokratiet, og går ein til det andre ytterpunktet i norsk politikk, til Raudt, seier dei at dei er berebjelken. Så det er stor einigheit om at kommunane er viktige. Ein går frå «grunnmur» til «beregjelke» i heile det politiske spekteret.

Kommunane har, som mange har vore inne på, mange gonger vist at dei evnar å løysa oppgåver raskt og omstillast seg fort. Me såg i koronasituasjonen kor viktige norske kommunar var. Me har sett no i samband med busetjing av ukrainske flyktingar kor raskt kommunane finn løysingar, og me ser i den daglege drifta kor flinke norske kommunepolitikarar og tilsette i kommunane er til å få midlane til å strekkja til og til å gje gode tenester til innbyggjarane. Det er gøy å følgja med på. Det er òg gøy å sjå kor mange som har lyst til å bli kommunepolitikar 11. september i år for å gjera ein innsats for demokratiet dei neste fire åra. Det er gøy å sjå alle ambisjonane som norske kandidatar har, og det er veldig spennande å følgja.

Eg følgjer sjølv sagt Framstegspartiet sine kandidatar tettast, og eg synest det er veldig gøy å sjå alle dei visjonane og innspela dei har for å gjera kommunane sine betre. Det kommunepolitikken til Framstegspartiet handlar om, er mange ting, men ei veldig viktig sak for oss er at me vil ha ja-kommunar. Det betyr at kommunar i utgangspunktet skal seia ja til ting. Me veit at mange kommunar, og spesielt dei som blir styrte av parti langt frå oss, er kommunar som tenkjer motsett. Om det kjem ei bedrift eller ein innbyggjar med ei sak, er det i utgangspunktet nei, og så må innbyggjaren bevisa for kommunen at ein skal få eit ja. Framstegspartiet tenkjer motsett. Me tenkjer at alt i utgangspunktet er ja, med mindre kommunen kan bevisa at ein skal seia nei, fordi

det er ein god grunn til å seia nei. Det er forskjellen på ja-kommunar, som Framstegspartiet vil ha, og nei-kommunar, som me dessverre ser at mange andre parti styrer. Difor vil vi ha fleire Framstegsparti-ordførarar etter 11. september, fordi det rett og slett blir meir aktive kommunar og fleire kommunar som set kommunen på dagsordenen og sørgjer for at næringsliv og innbyggjarar blir møtte med ei grunnleggjande ja-haldning.

Framstegspartiet er veldig oppteke av eldreomsorg, både i norske kommunestyre og i denne salen. Difor synest me det var trist at fleirtalet fjerna ordninga med statleg finansiert eldreomsorg, som tilførte dei kommunane som var med i forsøket, meir pengar til eldreomsorg. Me synest det var trist at ein skapte usikkerheit om lånerammene for investeringar i fjor. Det kom på plass fordi regjeringspartia vart dregne av SV, men det har skapt usikkerheit, og det er ei usikkerheit dei eldre ikkje fortener. På toppen av det vel fleirtalet i denne salen å fjerna eldreombodet – mens ein lagar ombod for alt mogleg anna. Dei eldre hadde òg fortent eit ombod, for me treng nokon til å passa på at eldreomsorga er god, så det var ikkje klok politikk frå fleirtalet i denne salen.

Me treng òg at alle gode krefter er med for å skapa ei god eldreomsorg. Eg registrerer at debatten handlar veldig mykje om at ein skal forby alt som er privat fordi dei konkurrerer på løn og pensjon, som det vart sagt av statsministeren i Politisk kvarter. Det er ikkje riktig. Mi erfaring med eldreomsorg som har vore utsett for konkurranse, er at dei private har betre oppfølging av sjukefråvæ, og at dei tek i bruk nye løysningar. Me treng litt konkurranse og at alle gode krefter bidreg til ei god eldreomsorg. Me treng alle gode krefter i heile spekteret. Me veit at me i Noreg har mange private aktørar som lagar alarmtenester for næringslivet og private hushald. Kvifor brukar ikkje norske kommunar den kompetansen og det samarbeidet? Ein treng ikkje å byggja opp konkurrerande apparat for å vera ein alarmsentral. Det er faktisk mogleg å samarbeida med private for å skapa endå betre tenester, og det bør me gjera meir av.

No har eg snakka masse om eldreomsorg, og då kan eg gå til den andre enden av skalaen, til barnehagar, som òg er viktige. På fredag er det 20 år sidan SV og Framstegspartiet i lag med fleire andre laga barnehageforliket. Det har vore ei interessant reise, desse 20 åra, der ein har gått frå manglande barnehagedekning til å samarbeida med både private og kommunale barnehagar, slik at me har fått full barnehagedekning. Ein har òg redusert prisen og har no eit heilt anna tilbod i barnehage-sektoren enn for 20 år sidan. Det gler Framstegspartiet veldig at me var med og endra Noreg på den biten, og at me har sett spor etter oss, i lag med SV, som var det andre partiet som tok initiativ.

Så er skattar og avgifter viktige. Som me har vore inne på, er norske kommunar i ein ganske god økonomisk situasjon. Etter åtte år med Høgre, Venstre, Kristeleg Folkeparti og Framstegspartiet i fleirtal i Stortinget har norske kommunar bygd opp store reservefond. Fleire titals milliardar er bygd opp i fond – medan befolkninga slit meir økonomisk, i ei tid då straumprisen blir høgare, matvareprisane blir høgare og renta har stige masse. Trass i at finansministeren sa at ein må ha eit stramt budsjett for å få renta ned, har ho stige veldig og skal stiga ytterlegare. Då er det veldig viktig at me har kommunepolitikarar som passar på at skattar og avgifter blir haldne nede.

Framstegspartiet meiner òg at Stortinget skal passa på og sørgja for at kommunepolitikarar ikkje blir freista til å senda rekninga til innbyggjarane sine. Difor føreslår me å senka eigedomsskatten ytterlegare, fordi me rett og slett ikkje vil gje kommunepolitikarar som har så mykje pengar på bok, moglegheita til å auka eigedomsskatten og senda rekninga til innbyggjarane sine. Dessverre er det berre Framstegspartiet som i dag stemmer for å be regjeringa senka eigedomsskatten ytterlegare frå 4 promille og nedover, aller helst til null, for me meiner at norske kommunar må kunna klara seg utan å senda rekninga til innbyggjarane sine.

Det er mange andre felt som òg blir dyrare. Vatn og avløp er eit felt som vil bli dyrare på grunn av store investeringar som ligg framfor oss. I tillegg er det kome mange krav frå EU-systemet – nitrogenreinsing i Oslofjorden er eitt tema – som betyr at det vil bli dyrare. Sjølvkostprinsippet kan ikkje vera ei heilag ku som gjer at norske hushald skal måtta betala fleire titals tusen ekstra i renovasjonsavgift kvart år. Me trur me er nøydd til å få staten tyngre på banen for å avlasta kommunane med dei store investeringane som dei skal gjera, sånn at ikkje hushalda får ytterlegare press i tillegg til at alt anna blir dyrare.

Av og til er det litt gøy å prøva seg som spåmann. I fjor i denne debatten sa eg at eg tippar at inntektssystemet for kommunane ikkje vil koma i år fordi det blir vanskeleg for regjeringa å leggja fram eit forslag som både storbyordførarane til Arbeidarpartiet og distriktsordførarane til Senterpartiet blir fornøgde med. Min spådom var at det kom til å bli utsett til etter kommunevalet. I dag ligg det ingen forslag til nytt inntektssystem for kommunane på bordet. Om det er det som er grunnen, eller at ein trong endå fleire dagar på å lesa NOU-en, veit eg ikkje, men eg registrerer at ein brukte som argumentasjon at ein trong meir enn 130 dagar. Då er det litt interessant at Heidi Greni, som kommenterte rapporten etter dag ein, allereie kunne konkludera på mange viktige felt, mens regjeringa må bruka eit heilt år eks-

tra. Då trur eg faktisk at spådomen min om at det var mest behageleg å venta med inntektssystemet, er riktig.

Men me får inntektssystemet for fylkeskommunane på plass. Der var det eit ekspertutval som la fram ein rapport som skapte ein del støy, spesielt i kystfylka. Regjeringa skal ha ros for at dei har endra det forslaget og lagt fram eit forslag som har skapt mindre støy, meir forståing og ein breiare konsensus politisk, òg her i salen. Framstegspartiet støttar hovudgrepa, og me er veldig glade for at ein samla komité er einig med oss i at ein skal ha hyppige oppdateringar av sektorverdiane. Spesielt er det viktig med den kostnadsveksten me ser meir og meir av – på båt og ferje spesielt, med nye myndigheitskrav. Då er det viktig at sektorandelen blir oppdatert hyppig, og eg er glad for at ein samla komité er einig med oss i det.

Med det har eg gjort greie for dei viktigaste punkta til Framstegspartiet, og eg tek opp dei forslaga som Framstegspartiet føreslår åleine eller i lag med andre parti.

Presidenten [10:58:04]: Da har representanten Helge André Njåstad tatt opp de forslagene han refererte til. Det blir replikkordskifte.

Rune Støstad (A) [10:58:18]: Skal vi klare å fornye og styrke kommunene i framtiden, må vi satse på digitalisering. Representanten Njåstad pratet ikke så mye om digitalisering, men han skal få en anledning nå. Jeg spurte min språkebot på Snapchat om Fremskrittspartiets syn på digitalisering og kunstig intelligens, men jeg fikk ikke noe svar. Derfor spør jeg Fremskrittspartiet nå: Hvordan kan vi sikre en forsvarlig bruk av kunstig intelligens og unngå at det blir spredt falsk informasjon, fordommer og annet uønsket innhold?

Helge André Njåstad (FrP) [10:58:59]: Eg set pris på at representanten Støstad brukar Stortingets spørjeinstitutt til å spørja Framstegspartiet heller enn den nye venen sin på Snapchat, som er sett saman av kunstig intelligens. Eg håpar at mine svar vil vera betre enn dei svara han får på Snapchat. Eg trur i alle fall at Framstegspartiet veit betre om sin eigen politikk.

Digitalisering er viktig for å få meir ut av kvar krone me treng. Me har gjort masse i staten på digitalisering, og veldig mange tenester går lettare. Det er eit stort potensial for at kommunane kan vera flinkare til å ta i bruk digitalisering, og me ser at ei rekkje kommunar er flinke til det. Komiteen som me begge sit i, har hatt orientering frå ulike direktorat, som fortel at mange kommunar er flinke. Her kan norske kommunar læra av kvarandre. Eg registrerer òg at dei kommunane som har fagmiljø på dette området, er i front og sørgjer for gode tilbod, som andre kan læra av etterpå.

Rune Støstad (A) [10:59:59]: Jeg takker for svaret, som var bedre enn det Snapchat kunne gi.

Jeg fortsetter litt i det samme sporet. Det pågår store diskusjoner nå ikke minst når det gjelder sosiale medier og ungene våre, hvordan vi skal sikre at ungene våre ikke blir utsatt for uønsket innhold og ulovlig reklame. En 11-åring kan fort bli et lett bytte for internasjonale selskap som tjener milliarder på å konkurrere om vår oppmerksomhet. Derfor spør jeg Fremskrittspartiets representant: Hva kan vi gjøre innenfor regulering av kunstig intelligens og sosiale medier for å beskytte ungene våre?

Helge André Njåstad (FrP) [11:00:49]: Det er eit spørsmål som er viktig, men som ligg ganske langt utanfor både det som står i innstillinga, og det som står i kommuneproposisjonen.

Eg har ikkje ein 11-åring i hus, men ein 14-åring. Eg registrerer at 14-åringar og andre tenåringar er flinke til å navigera seg rundt, og min 14-åring har i alle fall skjønt at det er noko som heiter VPN, viss han vil unngå at ein set grenser for han. Her trur eg det handlar masse om foreldrerolle for å læra barna våre – det kan sjølv sagt foreldra ta hovudansvaret for, men ein kan òg ha det i skulen – å tenkja kritisk om alt ein blir eksponert for. Eg trur det er heilt umogleg for eit samfunn å forby alt ein ikkje ønskjer at ungene skal bli eksponerte for. Då er det viktig at ein lærer dei kritisk tenking, og at ein er veldig kritisk til alt ein blir eksponert for. Då meiner i alle fall eg at det i hovudsak er eit foreldreansvar å læra dei gode haldningar og læra dei å vera kritiske til den informasjonen som dei blir eksponerte for, rett og slett.

Heidi Greni (Sp) [11:01:58]: Å være en stor hyttekommune kan for mange bety en tidobling av innbyggertallet i ferier, høytider og helger. Når vi reiser rundt med komiteen, får vi stadig tilbakemelding om at dette er veldig krevende for mange kommuner å håndtere. De har ansvaret for å gi både hjemmesykepleie og øvrig helsehjelp til innbyggerne, og det er en stor utfordring for kommunebudsjettet. Jeg er heller ikke tilhenger av eiendomsskatt, men for disse kommunene er eiendomsskatt på hytter den eneste muligheten til å skaffe seg inntekter for å finansiere dette. Fremskrittspartiet skriver i sine merknader:

«Hyttefolk (...) er først og fremst en inntektskilde for kommunene, ikke en utgift.»

Oppfatter Fremskrittspartiet disse innspillene fra kommunene som bare ren syting, eller har de en annen plan for finansiering av de ekstrautgiftene som disse kommunene har? Det hadde vært interessant å få et svar på det.

Helge André Njåstad (FrP) [11:03:00]: Det er heilt riktig at Framstegspartiet ser på hyttefolk som ein vik-

tig verdi, for dei bidreg til aktivitet i lokalsamfunnet. Dei handlar på butikken, dei brukar lokale handverkarrar – dei sørgjer for aktivitet i kommunen. Eg trur ingen av desse hyttekommunane hadde ønskt at dei ikkje hadde hyttefolk, for då ville dei rett og slett hatt eit mindre tilbod.

Mange hyttefolk opplever at kommunepolitikarane ser på dei som ei mjølkeku, ved at dei kan auka eigedomsskatten. Me synest det er feil at norske politikarar skal senda rekninga til nokon som ikkje kan vera med og påverka samansetninga av kommunestyret ved val. Det er jo det ein i realiteten gjer når ein skattlegg hytter veldig sterkt med eigedomsskatt – ein skattlegg nokon som ikkje har påverknad på det valet. Det er eit prinsipp som me synest er uheldig. Difor vil me ha bort eigedomsskatten.

Me anerkjenner at hyttekommunar skal levera gode tenester. Me har vore med på fleire forslag om at dette er noko ein må sjå på for å finna ein god modell som gjer at dei som har store utfordringar på det feltet, skal kunna levera gode tenester òg til hyttefolk.

Heidi Greni (Sp) [11:04:07]: Jeg er helt enig i at hyttefolk er et stort gode for disse kommunene – det betyr omsetning i butikken, aktivitet i byggebransjen, osv. – men for kommunen som sådan er det en stor belastning på budsjettet. Som representanten Njåstad var inne på, har vi tidligere vært enige om at dette er en stor utfordring, og at vi må se på hvordan vi skal klare å kompensere disse kommunene. Det er en kjensgjerning at hyttefolk er mer og mer på hytta og kanskje mindre og mindre i den kommunen de skatter til. Kanskje er de til og med mer på hytta enn de er i den kommunen de skatter til.

Mener representanten Njåstad at det finnes andre måter å løse denne utfordringen på? Har han noen eksempler på hvordan vi sammen kunne fått til en god ordning, i stedet for eiendomsskatt på disse fritidsboligene?

Helge André Njåstad (FrP) [11:05:00]: Eg samarbeider gjerne med Senterpartiet om å finna andre løysingar enn eigedomsskatt. Ein har fleire gonger bedt ulike faglege råd om å greia ut dette. Kvar gong eit politisk ønske skal greiast ut, har dei faglege råda sagt at det er vanskeleg å finna modellar.

Representanten Greni har eit godt poeng i at folk brukar meir tid på hytta si no. Kanskje spesielt etter koronapandemien har det vorte opna meir opp for heimkontor, samtidig som det har vorte betre fiberløysingar i distriktet og då i hyttekommunar. Då kan ein vera meir på hytta si. Eg vil anbefala at ein har sterkare ja-politikk, slik at dei som er meir på hytta si enn i huset sitt, kan melda flytting og skatta til den kommunen dei oppheld seg mest i. Det ville ha vore ein god idé for våre to

parti, som er opptekne av å ha levande distriktssamfunn. Ein kunne då fått fleire innbyggjarar i distriktskommunane. I så fall treng ein ei sterkare ja-haldning i plan- og bygningslova, som gjer at ein kan leggja til rette for at folk kan melda flytting til hyttene sine.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [11:06:11]: Representanten Njåstad nemnde barnehageforliket. Det er noko av det som er positivt med norsk politikk, at ein kan finne saman i saker og gje gode tenester til folk. Det er ikkje tvil om at barnehageforliket og prisjustering av trygdeordningar, som vi har vore saman om, har vore viktige grep.

Det eg lurar på, er korleis Framstegspartiet får budsjetta sine til å gå opp når ein skal gje gratis tenester, kutte i bompengar og gje mykje anna, f.eks. gje statleg finansiert, offentleg eldreomsorg osv., samtidig som ein skal ta ned skattar og avgifter. Korleis får Framstegspartiet det til å gå opp? Kva slags velferd legg ein opp til med det systemet?

Helge André Njåstad (FrP) [11:07:09]: Eg forklarar gjerne korleis Framstegspartiet tenkjer. Når det gjeld statleg finansiert eldreomsorg, er eldreomsorga i dag mest behovsprøvd ut frå økonomien til kommunen. Me har lyst til at det skal vera behovsprøvd ut frå behova til den enkelte eldre, slik det er når det gjeld arbeidsløysetrygd og sjukepengar. Har ein eit behov, kjem pengane automatisk frå folketrygda. Slik vil me at det òg skal vera for eldreomsorga. Viss nokon har behov for eldreomsorgstenester, er det ikkje økonomien til kommunen som skal avgjera kva tilbod ein får, men behovet til den enkelte. Det er den velferdsmodellen me legg opp til, og som me synest er ein klok måte å organisera samfunnet på.

Det andre spørsmålet frå representanten Kjerstad handlar om bompengar. Bompengar er ein veldig lite klok måte å krevja inn pengar på, for det rammar veldig urettferdig dei som brukar vegen akkurat der bommen står. I tillegg er det veldig dyrt å krevja inn, det er veldig store innkrevjingskostnader, så bompengar er ein dårleg måte å krevja inn pengar på for å finansiera spleiselaget. Difor er løysingane til Framstegspartiet langt betre.

Tobias Drevland Lund (R) [11:08:22]: Fremskrittspartiet og Rødt er faktisk enige om ganske mange forslag her i dag, og det er jo gledelig. Enigheten stansar når vi kommer til diskusjon om og politikk for velferd. I media kan vi i disse dager lese om den svenske eiendomsgiganten SBB. De eier nærmere 400 norske velferdsbygg. I Sverige har de slått seg opp på oppkjøp av skoler, barnehager og andre omsorgsbygg. I Norge er det primært barnehager som SBB eier, men nå står de faktisk i fare for å

gå konkurs. Taperne i dette er barnehagebarna, men også norske skattebetalere. Fremskrittspartiet er en sterk tilhenger av å fortsette privatiseringspolitikken, og Njåstad nevnte det også i sitt innlegg.

Mener Fremskrittspartiet at man skal la norske barnehagebygg være gullgruver for internasjonale spekuleringsfond?

Helge André Njåstad (FrP) [11:09:16]: Først må eg retta ei misforståing som representanten Drevland Lund gjentok nettopp. Eg sa ingenting om privatisering i innlegget mitt. Det er stor forskjell på konkurranseutsetting, som Framstegspartiet snakkar om, og privatisering. Konkurranseutsetting handlar om at det offentlege har ansvaret for at tenesta finst og for finansiering av tenesta, men at ein slepp alle gode krefter til for å levera tenesta. Det er det me har gjort innanfor barnehagesektoren, noko som har vore ein knallsuksess i 20 år. Ein har hatt ulike aktørar og fått valfridom. Når me har gjort det i 20 år, kan det vera verd å lytta til erfaringane. Foreldre som gjev tilbakemelding på tilbodet, seier at dei set pris på dei private supplementa som har kome, for då har ein fått eit mangfald i tenestene.

Eg trur òg at leveransane frå kommunane blir betre når dei har ein privat aktør å samanlikna seg med. Då får ein eit betre tilbod til barnehagebarna. Meir konkurranse gjev altså eit betre tilbod, og det har me sett i 20 år. Barnehagebarna er vinnarane – først og fremst gjennom det barnehageforliket SV og Framstegspartiet gjekk i brodden for for 20 år sidan.

Presidenten [11:10:16]: Replikordskiftet er omme.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [11:10:38]: Alt skjer i eit fylke og i ein kommune. Å sørgje for at kommunen og fylket har nok inntekter til både å drifte og utvikle lokalsamfunna i lag med innbyggjarane, er svært viktig. Dyrtid, høge energiprisar, krig i Europa, klimaendringar og politisk uro er forhold som kan påverke samfunnet på upåreknna vis framover.

SV meiner at sjølv om det er nødvendig å stramme inn offentleg pengebruk etter koronapandemien, er det eit faktum at forskjellane veks i Noreg. I denne situasjonen meiner vi det er viktig å byggje ut, ikkje byggje ned velferdsstaten. Vi må sørgje for at dei som har minst, ikkje sakkars endå meir akterut.

Det er bra at regjeringa har lagt opp til prisjustering og auke av dei frie inntektene, og at trygdeoppgjøret blir prisjustert – etter justeringsmekanismer SV var med på å presse fram i 2020 – men som KS understreka i høyringa i komiteen, er det svært usikre tider og store økonomiske forskjellar mellom kommunar og mellom fylke.

Det er bra at få kommunar er på ROBEK-lista, men det seier ikkje alt om korleis økonomien eigentleg er i

Kommune-Noreg. Mange kommunar får rekneskapane i balanse, men har store etterslep på vedlikehald, og eldreomsorga og lokale helsetenester er pressa, m.a. grunna at demografien endrar seg. Kommunesektoren har enorme investeringar på vatn og avløp framfor seg. Difor ber komiteen om at det blir gjort spesielt greie for i neste proposisjon.

SV var i sterk tvil om vi kunne gå inn for det inntektssystemet som er lagt fram, fordi det her er store endringar vi er veldig usikre på korleis slår ut. Ekspertutvalet seier det ikkje er grunnlag for ein levekårsnøkkel i inntektssystemet i fylka. SV er ueinig i det. Vi meiner det her er mørketal på tannhelse, og somme fylke treng ekstra innsats i vidaregåande, med meir tilpassa praktisk utdanning og rimelegare og betre kollektivtilbod for sine ungdommar. Mange med låge inntekter har lågare skatteinngang, noko som påverkar det økonomiske handlingsrommet i fylke der gjennomsnittet har lågare utdanning og inntekt og større ungdomsledigheit.

I kommuneproposisjonen føreslår SV ein auke i inntektsramma på totalt 5 119 mill. kr for fylke og kommune. Av dette er 1 mrd. kr frie inntekter til kommunane og 500 mill. kr frie inntekter til fylkeskommunane. Vi ønskjer også 400 mill. kr ekstra til særleg ressurskrevjande tenester. Resten skal gå til å auke satsar for sosialhjelp, gratis SFO med tolv timar kjernetid for 3. klasse, vidare utrulling av offentleg tannhelsereform, satsing på kultur, fritidsklubbar, bibliotek og kollektivtransport, tilskot til utsleppsfrie ferjer og båtar, tilskot til gang- og sykkelveggar, meir ras- og skredsikring og vedlikehald av fylkesveggar.

Forskjellane veks, og det har blitt verre å vere fattig i Noreg dei siste åra. Realverdien av sosialhjelpsstønaden har falle med 7,7 pst. sidan 2013, medan realverdien av medianinntekta har halde seg ganske stabil. Det siste året har prisstigninga vore på i gjennomsnitt 6,7 pst., men i same perioden har prisane på mat stige med nesten det dobbelte, tett på 13 pst. Sosialhjelpsstønaden må prisjusterast så folk som fell utanfor av ulike grunnar, har råd til grunnleggjande livsopphald. Det ser heldigvis ut til å kome i orden i forhandlingane.

Vi står midt i ei klima- og naturkrise. SV prioriterer å auke miljøkompetansen i både fylka og kommunane i sitt alternative opplegg. Det trengst ressursar til å gjennomføre planvask og betre samfunnsplanlegging og for å gjennomføre ei rettferdig grøn omstilling.

Noreg er skikkeleg på hælane når det gjeld klimamåla sine. Miljødirektoratet melder at utsleppa i Noreg berre har gått ned med 0,5 pst. det siste året. Å fjerne utslepp frå ferjer, båtar og kollektivtrafikk er eit effektivt grep for å nå måla. Difor er det skuffande at ein ikkje har fått på plass eit nasjonalt krav om utsleppsfrie båtar og ferjer, slik at omstillinga kan skyte fart.

Det er fylke som har gått føre her – Hordaland og Møre og Romsdal, som har kutta utsleppa – men no tel dei på fingrane korleis dei skal rigge dette framover, for den omstillinga er kraftig underfinansiert.

Alt skjer i ein kommune. Våre forslag skal møte dei utfordringane som er der. Dermed tek eg opp dei forslaga vi har aleine eller saman med Raudt.

Presidenten [11:15:46]: Representanten Birgit Oline Kjerstad har tatt opp de forslagene hun refererte til. Det blir replikkordskifte.

Mari Holm Lønseth (H) [11:15:58]: Vettet er jevnt fordelt i landet vårt. Jeg mener det er de lokale folkevalgte som selv vet best hvordan man skal utvikle egen kommune. De tar også godt hensyn til natur og til hvordan man skal sikre mer næringsutvikling. Derfor gjorde Høyre i regjering veldig mange viktige endringer for å sikre at de som faktisk sitter nærmest, får lov til å bestemme. Antallet innsigelser i kommunale planer gikk ned, og kommunene fikk gjennomslag i mange flere saker.

I åtte av ti saker fikk kommunene gjennomslag med Høyre kontra fire av ti med SV i regjering. SV var også for å overkjøre lokaldemokratiet i en stor overvekt av sakene. I SVs program skriver man også helt klart og tydelig at man vil reversere de endringene som ble gjort for å få ned antallet innsigelser.

Mitt spørsmål til SV er: Mener SV virkelig at Kommunaldepartementet vet bedre enn kommunene selv hvordan man skal utvikle eget areal?

Birgit Oline Kjerstad (SV) [11:17:00]: Vi er midt i ei naturkrise, og det største naturtapet og det største tapet av arts mangfald er knytte til arealbruksendringar. Det er ikkje annleis i Noreg enn i andre delar av verda: For kvar bit vi tek av naturen – den verdifulle naturen – blir han meir og meir pressa. Difor treng vi å utvikle ny politikk på dette området. Vi seier ikkje at departementet veit best, men i den vanskelege prosessen med å møte naturkrisa og klimakrisa må vi ha sterke verkemiddel for å få desse motsegnene på rett plass, slik at ein får demt opp for dette naturtapet. Det er ikkje berre eit tap for naturen, det handlar også om friluftsområda til folk og strandsoner, som blir bygde ned, og som har ein veldig stor verdi for lokalbefolkninga.

Mari Holm Lønseth (H) [11:18:06]: Det har en stor verdi for lokalbefolkningen, og nettopp derfor tror jeg at lokalpolitikere og lokaldemokratiet selv også kan ta disse hensynene. Jeg har tillit til at de som sitter nærmere beslutningen, fatter den på en bedre måte. Når SV sier at man ikke nødvendigvis tror at Kommunaldepartementet vet bedre, er jo det konsekvensen av politik-

ken til SV, som ønsker flere statlige innsigelser, og som ønsker at staten skal overkjøre lokaldemokratiet i flere saker.

Jeg er helt enig i at vi må sørge for å ta godt vare på naturen, men at man kan sitte her i Oslo eller i et eller annet departement eller direktorat og ta disse beslutningene bedre enn folk som sitter nær, har ikke Høyre noe tro på.

SV tar også opp dette med strandsonen. Jeg tror at det er fullt mulig for kommuner med lavt utbyggingspress å kunne håndtere også områdene i strandsonen bedre. Hvorfor vil ikke SV vise mer tillit slik at de som faktisk vil utvikle næring langs kysten, får lov til det?

Birgit Oline Kjerstad (SV) [11:19:09]: Dette biletet er komplisert. Det er ikkje alltid slik at kommunane har eit sterkt ønske om å byggje ned eller byggje ut, derimot blir dei ofte pressa av lokale interesser og økonomiske interesser for å frigje natur til utbyggingsfremål, slik at systemet for motsegner, der statsforvaltaren kjem med motsegnene, no eigentleg er prosessar der ein pålegg kommunane ein dialog om naturverdiar for å finne betre løysingar. Eg trur faktisk at den dialogen i seg sjølv er kjempeviktig for at me skal kunne nå måla i Montreal-avtalen, naturavtalen, om sterkare vern av natur, og få betre løysingar både for befolkninga og for naturen.

Helge André Njåstad (FrP) [11:20:11]: Eg vil gjengjelda same replikken om barnehageforliket, som er 20 år på fredag, og som våre to parti har gått i bresjen for. Framstegspartiet er veldig fornøgd med det me har fått til. Det har gjeve mange familiar ein heilt annan kvardag enn det var for 20 år sidan. Hovudgrunnen til at det har gått i orden, er at alle gode krefter har samarbeidd for å skapa nye barnehagar, og me ser at rundt i heile landet har me mange gründerar som har etablert nye barnehagar. Mange kvinnelege gründerar har laga private barnehagar med ulike tema, noko som som har gjeve gode barnehagetilbod.

Spørsmålet mitt er: Har SV same oppfatninga som Framstegspartiet, at barnehagesektoren er betre i dag enn for 20 år sidan, og at det kjem av det gode samarbeidet mellom både offentlege og private aktørar?

Birgit Oline Kjerstad (SV) [11:20:58]: Det er sikkert at barnehagereforma var utruleg viktig, og det at ein greidde å samle kreftene om å byggje ut barnehagetilbodet i eit veldig stort tempo, er eg veldig glad for. Samtidig ser ein no at veldig mange av desse lokale gründerbedriftene, dei små tiltaka som poppa opp rundt om i landet både i bygd og i by, blir kjøpte opp av store investeringsselskap som har ein heilt anna agenda enn akkurat å drive gode barnehagar. Ein ønskjer å ta ut profitt i staden for først og fremst å støtte opp om bar-

nehagedrifta, og det pressar også tilsettingsforhold og pensjonsordningar for dei tilsette.

Presidenten [11:21:49]: Replikordskiftet er omme.

Tobias Drevland Lund (R) [11:22:08]: Kommunesektoren, selve flaggskipet i den norske velferdsstaten, er og har vært under ekstraordinært press de siste årene, først gjennom de formidable oppgavene sektoren fikk med å beskytte befolkningen vår gjennom pandemien, og nå sist gjennom priskrisen som hele samfunnet vårt står i, og de følgene det har for kommuner, for familier og ikke minst for enkeltpersoner.

Jeg er bekymret for om vi her i denne salen klarer å sette det kommunale og statlige sikkerhetsnett i stand til i tilstrekkelig grad å ivareta alle de som nå kjenner priskrisen på kroppen. Matkøene vokser i takt med prisstigningen, og inkassobyråene melder om stadig flere saker. Å ivareta innbyggerne våre under svært vanskelige økonomiske forhold blir en av kommunenes viktigste oppgaver i det kommende året. Økte minstestelser og et mer tilgjengelig Nav er noen eksempler på viktige grep for å løse de oppgavene best mulig.

Fagforbundet peker i sin høringsuttalelse på de store variasjonene det er i resultatene i Kommune-Norge, og at dersom man korrigerer for havbruksfond, er det utelukkende kommuner med over 50 000 innbyggere som har resultater over anbefalt nivå. Det er alarmerende. Det er derfor svært gledelig å registrere at Rødt får gjennomslag for forslaget sitt om å jobbe for å sikre intensjonen om et mer utjevnt inntektssystem, og at alle de rød-grønne partiene står samlet om et slikt mål. Det er jeg glad for. Dette er grunnleggende for å verne om generalistkommuneprinsippet og for å sikre innbyggerne våre gode og tilstrekkelige velferdstjenester i hele landet, uavhengig av postnummer.

Det er også veldig gledelig at vi får med oss en samlet komité på forslaget vårt om å be regjeringen vurdere å ikke kutte Nord-Norge-tilskuddet til namdalskommunene. Dette er veldig viktige inntekter for kommuner som har liknende muligheter, men også liknende utfordringer som kommuner i Nord-Norge.

Samtidig mener Rødt at vi også må styrke kommunesektorens inntekter betraktelig i tillegg til å fordele bedre. Vi mener at Stortinget bør øke overføringene til kommuner og fylkeskommuner med minst 9 mrd. kr neste år, sikre bedre finansiering av ressurskrevende tjenester, se på og styrke ordningen for kommuner der ressurskrevende tjenester utgjør en høy andel utgifter per innbygger, og også sikre flere ansatte i barnevernet. Her registrerer vi at veien til tverrpolitisk enighet er noe lengre.

Kommunene våre gjør en enorm innsats for å bosette flyktninger, og det siste året flyktninger fra Ukraina

spesielt, men dette understreker også et behov for at vi tar skikkelig grep om boligpolitikken i Norge. For mange kommuner har fra før boligpolitiske utfordringer, som med ekstraordinære bosettinger i kombinasjon med en enorm økning i leiepriser har blitt forsterket. Skal vanlige folk med lave eller vanlige inntekter ha en sjanse på boligmarkedet, må vi de neste årene føre en mye mer aktiv og sosial boligpolitikk fra denne salen og vise politisk vilje til å ta tilbake kontrollen over både bygging og mer omsetning av boliger. Ikke minst må vi ta grep som gjør at de nesten 1 million menneskene på leiemarkedet går en tryggere tid i møte.

Det er også slått alarm fra både Norsk Vann og KS om den eksplosive økningen i vann- og avløpsgebyrer innbyggerne våre kan vente seg i de kommende årene. Heldigvis viser flere partier i denne salen interesse for å gjøre noe med det. Vi har også forslag til det her i dag. Om løsningen heter en statlig handlingsplan for rehabilitering av vann og avløp eller statlig medfinansiering eller noe annet, er nok uansett konklusjonen klar: at staten må ta en større rolle for å sikre innbyggerne våre. Det som er viktig, er at vi gjør en innsats for å finne ut av hvordan vi kan skåne innbyggerne våre mot enorme gebyrøkninger på toppen av andre prisøkninger i samfunnet. Vi vil støtte alle forslag som beveger det landskapet i riktig retning.

Fylkene våre er som kjent inne i nok en omstrukturingsprosess, og denne gangen er det for å rydde opp i Solberg-regjeringens påtvungne regionreform. Istedenfor å foreslå justeringer av det framlagte forslaget til inntektssystemet har Rødt foreslått å evaluere det foreslåtte systemet når vi faktisk har sett hvordan det virker på den nye fylkesstrukturen. Det har også andre partier ment her i dag, og det er gledelig.

Jeg vil slå et slag for ferjefylkene, for det som kunne vært en ordentlig hurra-reform, nemlig gratis ferje til innbyggerne våre som ikke har fastlandsforbindelse, er i ferd med å vokse seg til en stor frustrasjon der ute. For det første må gratis ferje fullfinansieres. Hvis ikke resulterer det i kutt andre steder i kollektivtransporten, også kutt i rutetilbudet. Det ser vi ulike steder. Vi kan heller ikke ha denne urettferdige politikken hvor båtruter ikke innlemmes i denne ordningen.

Kommunesektoren står foran flere oppgaver. De har allerede gjort en formidabel innsats gjennom pandemi og flyktningkrise. Vi heier på alle som står på på jobb hver eneste dag ute i kommunesektoren.

Med det vil jeg ta opp Rødts forslag.

Presidenten [11:27:15]: Da har representanten Tobias Drevland Lund tatt opp de forslagene han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Siri Gåsemyr Staalesen (A) [11:27:30]: I boligdebattene som pågår, er det et stadig tilbakevendende tema at det ikke bygges nok og raskt nok. Utbyggerne skylder på trege kommuner, og det er et kommunalt ansvar å planlegge og legge til rette for boligbyggingen. Så hvordan mener Rødt at kommunene skal få de verktøyene de trenger for å få opp byggetakten?

Tobias Drevland Lund (R) [11:27:54]: Jeg takker for spørsmålet. Det er veldig viktig at vi får bygd tilstrekkelig med boliger. Det er klart at det også henger sammen med pris, så vi vil derfor f.eks. styrke Husbankens låneramme for å få opp byggegraden. Det er bra, men vi kan ikke bare se på det med å bygge flere boliger, vi må også se på det med å regulere markedet bedre enn i dag. Der mener jeg at regjeringspartiene har et stykke å gå, for de ser seg blinde på at alt løser seg ved at man bygger mer. Men vi ser jo at prisene likevel vokser mye, særlig på leiemarkedet. For de nesten en million menneskene som bor der, er galopperende leiepriser et veldig stort problem. Så jeg skulle ønske at Arbeiderpartiet også var med på en mer offensiv sosial boligpolitikk i årene som kommer, og jeg ser derfor veldig fram til den bebudede boligmeldingen, stortingsmeldingen om bolig, som helst burde vært der for lenge siden.

Mudassar Kapur (H) [11:28:58]: Jeg tenkte jeg skulle fortsette litt der hvor forrige replikk ble avsluttet. Temaet er fortsatt boligpolitikk. Det er ikke noen tvil om at selv om vi er uenig i mange av Rødts forslag, så skal Rødt ha honnør for at de stadig fremmer forslag og tenker framover når det gjelder boligpolitikk, i motsetning til representanten som var på talerstolen rett før meg. Det er ikke noen tvil om at under Arbeiderpartiet, f.eks. i Oslo, er det stor mangel på boligbygging, og regjeringens store boligmelding har også uteblitt. Sånn sett vil jeg spørre Rødt, som samarbeider med Arbeiderpartiet i Oslo, og som også er en del av det flertallet som står bak statsminister Støre i denne salen, hvilke vurderinger Rødt egentlig gjør om Arbeiderpartiets sendrekthet når det gjelder boligmeldingen. Vi hadde jo et felles forslag om det også.

Tobias Drevland Lund (R) [11:29:54]: Hadde det vært opp til meg, hadde Rødt hatt veldig mye mer innflytelse i denne salen, men det er nå engang slik at regjeringen ikke har valgt å komme til oss, som representanten legger til grunn, i så mange spørsmål som vi skulle ønske. Men jeg håper at man kommer til å se en mye mer offensiv politikk fra regjeringspartiene. Vi i Rødt er veldig utålmodige, og derfor var vi også med Høyre nettopp på å sette fram forslag om at den boligmeldingen måtte komme raskere. Det fikk vi dessverre ikke flertall for, men det er helt klart at vi må gjøre skikkelige

grep i boligpolitikken hvis vi skal sikre nok boliger og overkommelige priser for folk. Når 1,5 pst. av dem som har en sykepleierlønn i Oslo – representanten trekker fram Oslo som eksempel – har råd til å kjøpe en bolig som ligger ute på markedet, så er det helt klart at dette markedet ikke fungerer. Derfor må vi ta skikkelige grep for en sosial og aktiv boligpolitikk.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplansen.

Erlend Wiborg (FrP) [11:30:52]: Representanten peker helt korrekt på at de skyhøye prisene på strøm, drivstoff, mat, eiendomsskatt og andre avgifter rammer folk hardt. Samtidig vet vi at løsningen til Rødt er å øke skatter og avgifter enda mer. Men er det ikke en bedre løsning å sørge for at flest mulig kan leve av sin egen inntekt fremfor å stå med luen i hånden og be om almisser fra staten?

Tobias Drevland Lund (R) [11:31:26]: Dette er en veldig vranglesing av Rødts politikk i så fall. Rødt har aldri gått i bresjen for at vanlige folk med vanlige inntekter skal betale veldig mye mer skatt. Det vi derimot sier, er at de som har de største formuene her i landet, de som sitter på de største inntektene, må bidra mer til fellesskapet. Behovet for det viser seg jo særlig tydelig når det er rekordmange som står i matkø, og som sliter med å få endene til å møtes, noe som skjedde gjennom åtte år med representanten Wiborgs politikk, da Fremskrittspartiet var med og påvirket; de sørget for kutt til dem som hadde minst, de på arbeidsavklaringspenger, sykepenger osv. Det er nok dessverre slik at politikken til Wiborg hadde økt forskjellene enda mer.

Jeg setter pris på engasjementet fra Wiborg for å sørge for at de som har minst, får mer, men jeg tror ikke løsningen er mer Fremskrittsparti-politikk. Jeg tror derimot løsningen er at vi fordeler de store formuene i landet på en mer rettferdig måte og sørger for at de som har minst, får mer enn i dag.

Erlend Wiborg (FrP) [11:32:21]: Tidligere i replikkvekslingen klagde representanten på at Rødt har liten innflytelse i denne salen. Jeg tror det rett og slett handler om at det norske folk ikke ønsker en kommunistisk politikk.

Man snakker om flere skatter som rammer folk flest hardt. Det ene er eiendomsskatten, som Fremskrittspartiet har et konkret forslag på her i dag, da Fremskrittspartiet mener at eiendomsskatt rammer usosialt, det rammer dem med svakest økonomi hardest. Tidligere har representanten Drevland Lund sagt at jo da, men det rammer bare dem som eier bolig. Det er en påstand Fremskrittspartiet er uenig i, for det er fortsatt slik at

hvis man leier ut en bolig og får økt skattebyrde, vil det føre til økte leiepriser.

Er det slik at representanten Drevland Lund er uenig i at økt eiendomsskatt fører til økte leiepriser for dem med svakest økonomi?

Tobias Drevland Lund (R) [11:33:19]: Det er slik at Rødt flere steder kjemper for et høyt bunnfradrag på eiendomsskatten. Det har vi bl.a. gjort her i Oslo.

Så har vi mange grep for dem på leiemarkedet. Blant annet har vi foreslått et makstak på hvor mye leien kan øke de neste to årene, på 4 pst., etter modell fra Danmark. Det kan jeg ikke se at representanten Wiborg eller Fremskrittspartiet støttet eller engasjerte seg nevneverdig i. Hadde det vært opp til oss, hadde vi tatt flere kraftfulle grep for dem som er på leiemarkedet, og vi mener fortsatt at det er viktig å sørge for et høyt bunnfradrag hvis man har eiendomsskatt i en kommune, slik at det rammer minst mulig urettferdig.

Presidenten [11:33:57]: Replikordskiftet er avsluttet.

André N. Skjelstad (V) [11:34:16]: Når regjeringen skal oppsummere hvordan det står til i Kommune-Norge etter Solberg-regjeringens tid, da Venstre og de borgerlige partiene hadde påvirkning på økonomien, blir historien en annen enn da de selv satt i opposisjon. I kommuneproposisjonen og i revidert nasjonalbudsjett kan vi lese at kommunene i flere år har hatt en høy inntektsvekst og et større handlingsrom. Netto driftsresultat har ligget over Det tekniske beregningsutvalgets anbefalte nivå siden 2015. Kommunene kunne ha spart mye penger på fond, og disse fondene er nå oppe i 99 mrd. kr. Antallet kommuner på ROBEK-listen har ligget historisk lavt over lang tid.

Det er slettes ikke verst for dagens regjering å ta over en kommuneøkonomi som var såpass god. Samtidig har det vist seg at det var klokt av kommunene å styrke sin økonomi i gode tider, for de siste årene har vært krevende for mange kommuner. Jeg vil berømme kommunesektoren for den innsatsen de har gjort under pandemien, og ikke minst det de gjør nå under Ukraina-krigen. Kommunene har allerede tatt imot svært mange fordrevne fra krigen i Ukraina og forbereder seg på å ta imot flere, ikke minst å bosette, aktivisere og integrere enda flere i år.

Det er viktig at vi sammen kan lykkes med de store utfordringene og det å ta imot såpass mange folk på flukt, men også innsatsen som skal til for å vise at Norge og Europa har tenkt å stå løpet ut og ikke vike en tomme i vår solidaritet med Ukraina.

Da jeg leste den saken vi behandler i dag, trodde jeg det var dette året vi skulle snekre sammen et nytt inn-

tektssystem for kommunene. Jeg var selv med på det forrige, og etter at regjeringen i fjor mottok en norsk offentlig utredning om inntektssystemet, og regjeringen i lang tid har varslet at det skulle skje i år, ble det jo ikke sånn. Regjeringen er tydeligvis såpass uenig med seg selv om det nye inntektssystemet at de har valgt å dytte saken over til neste år, etter valget. Dette er for svakt.

Noe har de allerede varslet at de vil endre på. Kriterier og mekanismer som bidrar til gode sammenslåingsprosesser i kommunene, skal vekke. Regjeringen skal sågar dele ut penger som belønning til de kommunene som ikke har slått seg sammen. Det er en form for motsatt Robin Hood-politikk. Regjeringen tar overhodet ikke inn over seg hva utvalget som vurderte generalistprinsippet og kommuneprinsippet, sa da de la fram sin rapport i mars. De anbefalte nemlig å opprettholde virkemidlene som legger til rette for sammenslåing av kommuner, fordi det er såpass mange små kommuner i distriktene som har problemer med å rekruttere folk og opprettholde rettssikkerheten til sine innbyggere.

Dette viser at vi har en regjering som prioriterer feil saker. I en tid der Kommune-Norge står overfor store oppgaver – kutt i klimautslipp, å ta imot fordrevne fra Ukraina, å skape en bedre skole – velger regjeringen å ta omkamp på omkamp om kommunereformen, enten det er i Kristiansand, i Viken eller om inntektssystemet.

Venstre vil ta Kommune-Norge framover. Vi foreslår konkrete løsninger for å få fortgang i klimaarbeidet i kommunene, bl.a. for å bytte ut flere hurtigbåter med båter med nullutslippsteknologi. Regjeringen, derimot, varsler ingen nye tiltak i denne kommuneproposisjonen for å styrke miljø- og klimaarbeidet i kommuner og fylkeskommuner.

Så tar jeg opp de løse forslagene fra Venstre, etter som Venstre ikke sitter i komiteen. Så håper jeg også komiteen legger merke til forslag nr. 30. Det var en liten runde – om det var elefanten som skulle etes – der representanten Støstad snakket om digitalisering. Men hvis vi skal gjøre noe kvantesprang i distriktene, bør en i hvert fall se på Merkur-systemet og ha mulighet til å utvide det, slik at en i større grad har mulighet til å få digitale løsninger innenfor de tilskuddsordningene som ligger innenfor Merkur-systemet.

For øvrig vil ikke Venstre støtte SVs løse forslag som ligger i saken.

Presidenten [11:39:03]: Representanten André N. Skjelstad har tatt opp de forslagene han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Heidi Greni (Sp) [11:39:18]: Venstre fremmer i dag et forslag som gjelder Merkur-ordningen, der de ber regjeringen utvide ordningen slik at den gis investerings-tilskudd for digitale løsninger i lokalbutikker i distrikte-

ne, herunder selvbetjeningskasser. Det som forundrer meg litt, er at dette er jo nettopp det som Merkur går til. Dette er nettopp det prosjektet som Merkur nå har gjennomført. De har et stort prosjekt med åtte butikker fra tre forskjellige kjeder som har prøvd ut ny teknologi med selvbetjente kasser, og som har prøvd ut adgangskontroll, slik at en kan ha døgnåpne butikker, og at det bare er de som har adgangskort, som kommer inn.

Mitt spørsmål er: Er ikke Venstre kjent med det store prosjektet som Merkur har gjennomført, eller mener de det var et mislykket prosjekt, og at det er andre typer prosjekter som skal klare å få på plass selvbetjente kasser i disse små Merkur-butikkene?

André N. Skjelstad (V) [11:40:23]: Undertegnede er veldig godt kjent med det systemet – og prøvde å få det til på sin lokale butikk for noen år siden. Da var det ikke kommet såpass langt som nå, men vi ønsker å akselerere det trykket som ligger rundt det. Dette har også vært ordnet gjennom de såkalte distriktssentrene, så undertegnede har også hatt ganske mange møter med dem om hvordan dette kan bringes videre.

Jeg er godt kjent med disse pilotkommunene, eller pilotprosjektene, men jeg ønsker å ta dette et hakk videre i forhold til per i dag, og også se på mulighetene her ikke minst for kiosker og bensinstasjoner, som eventuelt kan gi et fullverdig – eller i hvert fall et grunnleggende – mattilbud. For det finnes faktisk en del plasser der det ikke er mulig å drive den type butikk økonomisk. Derfor vil det dette være positivt, men vi vil også se på en utvidelse av hele systemet.

Heidi Greni (Sp) [11:41:27]: Jeg får fortsatt ikke tak i hva representanten er ute etter, for det det blir bedt om i forslaget, er primær oppgaven til Merkur i dag. Det er nettopp det Merkur bruker pengene sine på i dag. Det prosjektet videreføres jo nå, så alle Merkur-butikker har muligheten til å søke om det samme. Så hva er det som ikke ligger i dagens ordning, som representanten mener mangler, og som skal komme i tillegg? For dette er jo et forslag som nettopp foreslår at de skal holde på med akkurat det de holder på med i dag.

André N. Skjelstad (V) [11:42:04]: Jeg vet ikke om jeg var dårlig til å forklare meg, men jeg prøver igjen: Dette er en utvidelse av det eksisterende prosjektet som ligger der. Det kan ikke være så vanskelig å høre hva jeg sier, for nå gjentar jeg det en gang til. Jeg er fullt klar over hva Merkur driver med, og jeg er fullt klar over hvordan systemet er, men jeg ønsker å få muligheten til å utvide dette til også å bli gjeldende innenfor både kiosker og bensinstasjoner, der en vil kunne gi et fullverdig tilbud.

Heidi Greni (Sp) [11:42:34]: Jeg er fortsatt like klok på hva den utvidelsen går ut på, men over til noe helt annet: NRK Rogaland meldte 4. juni at Venstre nå vil tvangssammenslå rike kraftkommuner med naboen. Alfred Bjørlo mente at rike kraftkommuner satt igjen med altfor mye penger etter kraftinntekter, og at de burde tvangssammenslås med naboen. Er representanten Skjelstad enig med representanten Bjørlo i at vi bør tvangssammenslå rike kraftkommuner med nabokommunene?

André N. Skjelstad (V) [11:43:07]: Et godt samarbeid – om det er en kraftkommune eller noe annet – vil være fornuftig. Så er det sånn, som både representanten Greni og jeg er fullt klar over, at ikke alle de minste kraftkommunene klarer å bruke opp de pengene som kommer inn gjennom konsesjonskraftinntektene, og de vil stort sett gå til fordeling til det fylket en tilhører. Når det gjelder hva representanten Bjørlo har sagt om dette, er jeg ikke fullt klar over hva det er, men jeg tror det ville være fornuftig å se på hvordan en på en bedre måte kan få enda bedre utnyttelse av det inntektspotensialet som ligger til kraftkommunene, som kanskje ligger litt lenger unna, og som det kanskje ikke er helt naturlig å slå sammen. Vi har jo noen avstander her i landet, som representanten Greni kanskje er klar over.

Heidi Greni (Sp) [11:44:01]: Helt uavhengig av hva Bjørlo har sagt og ment, kan jo representanten Skjelstad svare meg på om han selv mener det er fornuftig å tvangssammenslå rike kraftkommuner med nærliggende kommuner i området – for at de selv ikke skal få beholde den kompensasjonen de får for å ha stilt naturområder til disposisjon for energiproduksjon. Vil representanten ta til orde for tvangssammenslåing av rike kraftkommuner?

André N. Skjelstad (V) [11:44:38]: Jeg tror at i enhver kommunesammenslåing er det frivillighetslinjen som ligger i bunnen, og det vil bestandig være fornuftig, og så er det noen tilfeller der Stortinget må vise sin styringsrett, som vi også gjorde i forrige periode. Men det å ha en storstilt sammenslåingsprosess rundt bare kraftkommuner anser nok representanten Skjelstad å være litt vanskelig.

Presidenten [11:45:06]: Replikordskiftet er omme.

Statsråd Sigbjørn Gjelsvik [11:45:29]: For Senterpartiet og Arbeidarpartiet i regjering er det avgjerande viktig å leggje til rette for at folk skal kunne bu, arbeide og leve eit godt liv i heile Noreg, i bygd og by, i store og små kommunar, og forme samfunnsutviklinga basert på lokale ønske og behov i befolkninga. Som oppfølging av det er kommunane og dei tenestene kommunane

ne gjev, den samfunnsutviklinga som kommunane inneber, og den styringa som lokaldemokratiet inneber, avgjerande viktig. Vi treng å byggje opp rundt kommunane si rolle og dei gode og viktige tenestene som kommunane gjev.

Eg har lyst til frå denne talarstolen å rose dei kommunepolitikarane som no er på slutten av sin valperiode. Nokre stiller til val for ein ny periode, har takka ja til attval. Eg trur få kommunepolitikarar gjennom dei siste tiåra har opplevd noko tilsvarende som det dei som har hatt vakta i den siste valperioden, har opplevd. Berre nokre månader inn i valperioden opplevde ein pandemien, nedstenging av Noreg, store konsekvensar, og kommunepolitikarane stilte verkeleg opp for sine lokalsamfunn og bringa dei trygt gjennom ei usikker tid. Og etter fleire rundar med smittespreiing ser ein no stor tilstrøyming av flyktningar, både i fjor og i år, til Noreg. Kommunar over heile Noreg stiller opp – store og små kommunar. Alle kommunane bidrog i fjor til å ta imot flyktningar og svarte positivt på oppmodingar om det, og det same er hovudbiletet i år.

Den politikken som vi må føre, handlar om å leggje til rette for og byggje opp under dei viktige initiativa som vert tekne lokalt. Det handlar òg om at vi lyttar godt til kommunane om dei utfordringane dei står oppe i, og om korleis vi kan bidra til å styrkje kommunane i forhold til deira viktige oppdrag.

Difor har regjeringa i revidert nasjonalbudsjett bl.a. sørgt for ei gjeninnføring av tilskot til utleigebustader, som mange kommunar har vore opptekne av – og ikkje berre til bygging og kjøp, slik det tidlegare tilskotet var, men òg til istandsetjing av utleigebustader. Dette er nett opp for å møte det auka behovet for utleigebustader til flyktningar, men òg til studentar og andre grupper som treng ein leigebustad. Vi har òg kome med andre viktige tiltak, bl.a. knytte til tilskot til heildøgns omsorgsplassar, som mange kommunar har vore opptekne av.

Kommunesektoren er godt driven, og mange kommunar har betydelege disposisjonsfond, ikkje minst fordi det gjennom fleire år har vore store ekstraordinære skatteinntekter. Samtidig ser vi at det er større strekk i laget enn tidlegare, og ein betydeleg andel, ca. ein fjerdedel av kommunane, har eit negativt netto driftsresultat. Det er òg mange kommunar som ikkje har pengar på fond, og det er viktig at vi sørger for å vareta alle kommunane og dei utfordringane dei står oppe i.

Difor gjorde regjeringa i revidert nasjonalbudsjett to viktige grep. Det eine handlar om at vi sørge for ein priskompensasjon for kommunar og fylke for å sikre og halde ved lag aktivitetsnivået i kommunane i ei tid der prisveksten auka meir enn føresett. Det er innretta på ein slik måte at vi fordeler pengane etter kostnadsnøklar, noko som gjer at vi målrettar det mot dei som

har hatt den største auken i kostnader, eksempelvis fylke som har hatt store kostnadsaukar i kollektivtransporten når det gjeld ferje- og båttransport.

Vidare legg vi, på toppen av den reine priskompensasjonen, òg inn litt auke i dei frie midlane til kommunane, der vi prioriterer skatteskivekommunar i sterkare grad enn skattesterke. Det er nettopp fordi vi ser at det er viktig å vareta alle kommunar. Alle kommunar har grunnleggjande sett behov for å vareta tenestene for sine innbyggjarar, anten det er innanfor barnehage, skuleeldreomsorg eller andre viktige oppgåver ein har.

Senterpartiet og Arbeidarpartiet er i regjering opptekne av å gje kommunane større handlingsrom, større fridom. Det handlar sjølvsagt om dei økonomiske rammene, men det handlar òg om fridom til å kunne organisere verksemda si i ei krevjande tid framover, bl.a. i ei tid der ein ser at talet på yrkesaktive relativt sett vert lågare enn før. Då må vi sjå på nye måtar å organisere ting på. Ein av dei konkrete tinga som regjeringa følgjer opp i kommuneproposisjonen i år, handlar om frikommuneforsøk, det at kommunar og fylke kan søke om og få unntak frå regelverk på viktige område, og sjå på korleis ein kan løyse sitt samfunnsoppdrag på viktige velferdsområde, men òg verksemda på andre område, på ein ny og betre måte enn tidlegare.

Tilsvarande, og i forlenginga av det, handlar dette òg om korleis vi kan konkretisere tillitsreforma og arbeidet med tillitsreforma, der kommunane – òg gjennom eit godt partssamarbeid med lokale tillitsvalde – kan organisere prosjekt der vi ser på korleis vi kan løyse oppgåvene for framtida betre.

Så er vi, frå Senterpartiet og Arbeidarpartiet i regjering si side, opptekne av at vi skal vareta mogleghetene til både små og store kommunar til å kunne utvikle seg for framtida, og at kommunane sjølve skal avgjere om ein skal bestå som eigen kommune, eller om ein eventuelt ønskjer samarbeid eller å slå seg saman med andre. Det er ei heilt anna tilnærming enn det som tidlegare regjering og eit fleirtal bestående av Høgre, Framstegspartiet, Venstre og Kristeleg Folkeparti stod for då dei slo saman ei rekkje kommunar og fylke med tvang.

Difor føreslår vi – og varsla i kommuneproposisjonen – at vi i budsjettet for neste år skal kompensere delar av det beløpet som ei rekkje kommunar i Noreg har vorte fråtekne i basistilskotet som følgje av at dei er såkalla frivillig små. Vi meiner tvert imot det er viktig at ulike kommunar har eit basistilskot i botnen som grunnlag for verksemda si, og at kommunane sjølve må avgjere om dei ønskjer å bestå som eigen kommune. Dei kommunane som – basert på klare haldningar hos sine innbyggjarar – ønskjer å bestå som eigen kommune, skal ikkje straffast for det gjennom økonomiske verkemiddel, slik den førre regjeringa gjorde.

Eg merka meg at eksempelvis Høgre i innstillinga seier at dei er imot forslaget frå fleirtalet si side om å kompensere kommunar som har opplevd store tap som følgje av at innbyggjarane valde at kommunen skulle bestå som eigen kommune. Vi ønskjer å støtte opp om både store kommunar og små kommunar, både i befolkningstette område og i spreiddbygde område. I befolkningstette område forsterkar vi bl.a. områdesatsinga.

Vi legg òg snart fram ei melding om levekårsutfordringar i byar og andre befolkningstette område. I dei spreiddbygde stroka forsterkar vi ein del av dei viktige distriktspolitiske tiltaka, bl.a. gjennom bygdevekstamtalar, gjennom å styrkje kommunar som har utfordringar med plankompetanse, gjennom å redusere levekostnadene i ein del distriktsområde, både gjennom gratis ferje, reduserte ferjekostnader, gjennom at det òg er varsla at flyprisane på kortbanenettet skal reduserast, gjennom gratis barnehage i Troms og Finnmark og gjennom nye grep for å sikre tilstrekkeleg bustadutbygging i distriktkommunar.

Heilt avslutningsvis til nytt inntektssystem for fylka: Det er jobba mykje og aktivt frå dei to regjeringspartia for å lande eit nytt inntektssystem som er meir balansert og riktig i forhold til utfordringar i framtida enn det forslaget som låg frå inntektssystemutvalet for fylka. Eg er glad for at eit breitt fleirtal i denne salen slutta seg til det nye inntektssystemet, og at det skal gjennomførast frå neste år. Samtidig er det viktig å styrkje fylka sin økonomi, noko som vi både gjer for inneverande år gjennom priskompensasjon, og som vi òg varslar for neste år i samanheng med ei styrking av kommunane sin økonomi.

Presidenten [11:55:32]: Det blir replikkordskifte.

Mudassar Kapur (H) [11:55:46]: Kommuneproposisjonen gjelder jo det som skal skje i Kommune-Norge i 2024, altså det nest siste året i denne stortingsperioden, og selv i den proposisjonen, som går så langt inn i en stortingsperiode, er det fortsatt slik at denne regjeringen er bakpå i veldig mange viktige spørsmål. Generalistkommuneutvalgets rapport er lagt i skuffen, nytt inntektssystem for kommunene er utsatt, boligmeldingen er utsatt til neste år. Tillitsreformen har vi ikke sett så mye til. Digitalisering har vi ikke hørt statsråden snakke så mye om. Når det gjelder ting som bostøtte, støtte til utleieboliger og omsorgsboliger, har man blitt dratt etter av enten SV eller resten av Stortinget.

Så det som egentlig peker seg ut som statsrådens hovedprosjekt her, er jo reversering. Mitt spørsmål til statsråden er rett og slett om det er slik at han ikke har fått gjennomslag for mange av de viktige sakene som jeg har nevnt nå. Eller er det slik at reversering er selve hovedprosjektet?

Statsråd Sigbjørn Gjelsvik [11:56:50]: Det er svært klokt å lytte til folk. I staden for å gjere slik som Høgre, Framstegspartiet, Venstre og Kristeleg Folkeparti har sikra fleirtal for i denne salen tidlegare, då dei fire partia hadde fleirtal, å overkøyre lokalsamfunn og gjennomføre kommunesamanslåingar og fylkessamanslåingar med tvang, gjev vi lokalsamfunn moglegheit til å få fylka og kommunane sine tilbake dersom ein ønskjer det. Ein av hovudforskjellane på Høgre og regjeringspartia er at vi ønskjer å styrkje kommunane, vi ønskjer å styrkje fylka. Eg registrerer at representanten Kapur førehandsvarsla at Høgre nok ein gong kjem til å føreslå å redusere handlingsrommet til kommunar og fylke. I statsbudsjettet som vart vedteke før jul, føreslo Høgre å kutte i fylkesøkonomien med ca. 2,3 mrd. kr og i tillegg kutte i kommunane sin økonomi. Vi ønskjer å styrkje kommunar og fylke, slik at dei har større handlingsrom framover til å vareta sine viktige tilbod både i bygd og i by.

Mudassar Kapur (H) [11:57:54]: Jeg må gi statsråden honnør for i hvert fall å svare klart og tydelig på spørsmålet mitt, for det er ingen tvil om hvor hovedfokus ligger for statsråden. Det er nettopp reverseringen av fylkene, det å bruke penger på å lage nye fylker og flere kommuner. Det er visstnok prestisjeprosjektet for denne statsråden, og det var også det han brukte sin tid på, selv om jeg nevnte veldig mange andre temaer også. Hvis dette med å lytte til folk er viktig, håper jeg at noen av disse folkene kan være eksperter og uavhengige fagpersoner, for dem har jo statsråden et litt anstrengt forhold til.

Men når kommunene er så viktige for oss alle, så la meg likevel ta opp dette: I generalistkommuneutvalgets rapport er det ingen tvil om at de usentrale og små kommunene har store utfordringer, og disse utfordringene har denne statsråden ikke tatt på alvor. Kan statsråden si seg enig i faktagrunnlaget som legges fram i rapporten om de små kommunene?

Statsråd Sigbjørn Gjelsvik [11:58:59]: Ulike kommunar i Noreg møter ulike utfordringar. Nokre av dei største kommunane i Noreg har identifisert store levekårsutfordringar i delar av kommunen, og Senterpartiet og Arbeidarpartiet i regjering er opptekne av at vi skal støtte dei kommunane med tanke på å løyse nokre av dei utfordringane i fellesskap. Nokre av dei mindre kommunane i Noreg har utfordringar med den demografiske utviklinga, der ein har ein større andel eldre enn andre kommunar. Difor er det viktig å styrkje dei kommunane gjennom eit auka samarbeid mellom dei kommunane gjennom innføring av bygdevekstavtalar, som Høgre har stemt imot løyvingar til i Stortinget. Dette er jo nettopp eit grep for å bygge tettare samar-

beid mellom kommunar og styrkje dei for framtida. Høgre sitt einaste svar er at dei kommunane skal slå seg saman – mot deira eigen vilje. I staden må kommunane sjølve få leggje rammer for si utvikling, og så skal vi styrkje dei, både med tanke på å redusere levekostnadene i dei områda – det er vi allereie i gang med, eg har nemnt fleire eksempel – og også gjennom nye tiltak for auka bustadbygging i dei kommunane og auka handlefri- dom i dei lokalsamfunna.

Mudassar Kapur (H) [12:00:10]: Jeg husker statsråd Gjelsvik som representanten Gjelsvik, og da var det ofte sånn at man kunne komme seg litt unna med en del fantasifulle gjengivelser av andre partiers politikk. Som statsråd bør man være litt mer forsiktig. Høyres eneste svar for Kommune-Norge er ikke det statsråden sier. Vårt svar er først og fremst utvikling og å satse på tjenestetilbud – og ikke å bruke store penger og ressurser, ikke minst menneskelige ressurser, på å ta Norge bakover og bruke en halv milliard på å lage nye fylkeskommuner og mer byråkrati – i en tid hvor både kommuner og fylkeskommuner først og fremst bør bruke tiden sin på å lage bedre tjenester, og ikke plage innbyggerne i Kristiansand med nærmest å gå til kamp mot kommunen og gjøre alt man kan for å tvangsoppdele den.

Jeg vil spørre statsråden nok en gang: Vil han si seg enig i generalistkommuneutvalgets gjengivelse av de faktiske forhold når det gjelder hva som skjer i de små kommunene, og deres evne til å levere tjenester?

Statsråd Sigbjørn Gjelsvik [12:01:17]: Det er ikkje det einaste Høgre føreslår, å fortsetje kommunesamanslåingane – mot lokale folkevalde og mot lokalbefolkninga sin vilje. Det er berre éin av dei tinga som skil regjeringspartia og Høgre. Ein annan viktig ting som skil regjeringspartia og Høgre, er at vi ønskjer å styrkje den lokale velferda, vi ønskjer å prioritere meir pengar til kommunar og fylke. Vi føreslår ein priskompensasjon i revidert, og saman med auka frie midlar inneber det 3,2 mrd. kr ekstra til kommunane. Vi får sjå kva Høgre kjem med i sitt alternative budsjett. Før jul føreslo dei kraftige kutt i både kommuneøkonomien og fylkesøkonomien.

Når det gjeld dei mindre kommunane i Noreg, er det store skiljelinjer mellom dei ulike kommunane, og mange vert drivne godt. Så har eg peika på fleire ulike område når det gjeld korleis vi skal styrkje kommunane for framtida. Det er det som er den viktige prioriteringa.

Helge André Njåstad (FrP) [12:02:35]: Det kunne vore freistande å spørja statsråden om det var strategi å ikkje rekna inn kostnadsvekst og prisstigning til jul, slik at ein no kan koma med meir pengar, men eg skal heller stilla eit spørsmål om noko statsråden var inne på,

nemleg basistilskotet. Det mora meg å lesa om den påplussinga ein gjorde for å kompensera dei såkalla frivillig små kommunane. På den lista såg eg òg namna på fire kommunar som valde å slå seg saman, og som vart samanslegne. Ei problemstilling me hadde i førre periode eller for to periodar sidan, gjaldt om dei som var i ein samanslåingsprosess, skulle få behalda det fulle basistilskotet ut perioden, og om ein skulle få behalda det vidare òg. Det ser for meg ut som at ein her kompenserer nokon for ei ulempe dei ikkje har fått.

Kan statsråden garantera at ein ikkje gjer pengar til kommunar for eit tap dei ikkje har hatt?

Statsråd Sigbjørn Gjelsvik [12:03:28]: Når det gjeld priskompensasjonen som regjeringspartia, Arbeidarpartiet og Senterpartiet, føreslår i revidert nasjonalbudsjett, er han på 2,6 mrd. kr. På toppen av det legg vi meir frie midlar, slik at vi til saman føreslår ei styrking av økonomien til fylka og kommunane på 3,2 mrd. kr – hovudsakeleg for å møte ein auka prisvekst, men òg for å gje eit auka handlingsrom, som primært er knytt til skattesvake kommunar. Det er eit anna utgangspunkt enn det Framstegspartiet hadde då dei laga sitt alternative budsjett. Vi får sjå kva dei kjem med no, i samband med revidert nasjonalbudsjett, men før jul hadde altså Framstegspartiet eit stort kutt for kommunesektoren, på ca. 2 mrd. kr i sum.

Når det gjeld gradert basistilskot, er vi opptekne av å vareta dei kommunane som opplevde eit stort netto kutt i basistilskotet sitt i samband med prosessen med at Høgre, Framstegspartiet, Venstre og Kristeleg Folkeparti først gjennomførte kommunesamanslåinga med tvang og deretter gjorde endringar i inntektssystemet som ramma små kommunar.

Helge André Njåstad (FrP) [12:04:40]: Eg registrerer at statsråden ikkje svarte på spørsmålet om han kompenserer nokon som allereie har fått den kompensasjonen av Stortinget før, i og med at basistilskotet vart uendra for dei kommunane som slo seg saman.

Eg registrerer òg at statsråden sa at Framstegspartiet hadde mindre pengar til kommunesektoren i sitt alternative budsjett. Det er gale. Me hadde meir pengar fordi SV, i samarbeid med regjeringspartia, trekte ramma ned. Det statsråden sikkert viser til, er fylkeskommunane, som me vil leggja ned og dermed fjerna administrasjon. Me hadde meir pengar enn regjeringspartia til tenester i kommunesektoren.

Det blir òg merkeleg å seia at ein i sitt alternative budsjett ikkje hadde med løns- og prisstigning. Der følgjer ein Finansdepartementet.

Kan statsråden seia noko om kvifor ein ikkje allereie i budsjettet i fjor valde å leggja inn ei skikkeleg løns- og prisstigning, og på den måten hadde unngått utryggleik

for kommunesektoren i eit halvt år når det gjeld kva inntekter ein ville ha neste år?

Statsråd Sigbjørn Gjelsvik [12:05:42]: Regjeringa baserer seg på dei tala som kjem frå Finansdepartementet når det gjeld forventa pris- og lønsvekst dei enkelte åra. Når anslaga endrar seg, har vi vore opptekne av at vi i den situasjonen vi står i no, skal ha ein priskompensasjon, slik at ein kan halde ved lag det planlagde aktivitetsnivået ute i kommunar og fylke. På toppen av det legg vi nokre ekstra midlar som vi i større grad prioriterer til skattesvake enn til skattesterke kommunar, ut ifrå korleis vi ser at «strekket i laget» er innanfor kommunesektoren. Det er òg eit viktig frampeik på korleis vi ser for oss inntektssystemet framover. Så dette er ei tydeleg prioritering frå vår side.

Representanten Njåstad kjem ikkje unna at Framstegspartiet i sitt alternative budsjett gjorde eit stort kutt i dei samla inntektene til kommunesektoren. Å snakke om at ein frå 1. januar skulle ha kutta store kostnader i drifta av fylkeskommunane, er sjølvsagt totalt urealistisk. Realiteten (presidenten klubbar) er at dersom deira alternativ hadde vorte vedteke, måtte ein ha kutta i (presidenten klubbar igjen) tenestetilbodet.

Presidenten [12:06:49]: Presidenten vil minne om at taletiden ikke er veiledende, heller ikke for statsråder.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [12:07:08]: SV stemmer for dette inntektssystemet under sterk tvil. Mellom anna er vi veldig urolige for korleis den nye kollektivnøkkelen vil slå ut for båt- og ferjefylka.

Det er kanskje litt inne på samferdselsministeren sitt område, men eg er likevel interessert i korleis statsråden, som er representant for regjeringa, ser på den ulike verkelegheitsforståinga. Kystfylke som har kome langt i omstilling – Vestland og Møre og Romsdal – seier at omstillinga til utsleppsfrie ferjer og båtar er kraftig underfinansiert med 500 mill. kr.

Korleis stiller statsråden seg til den utfordringa som er i desse fylka med omsyn til omstillinga? Korleis tenkjer han at regjeringa skal nå utsleppsmåla sine når ein no ser ut til å få ei oppbremsing, med at anbod går ut utan krav til nullutslepp fordi ein ikkje har fått avklaring på dette viktige temaet i denne proposisjonen?

Statsråd Sigbjørn Gjelsvik [12:08:11]: For Senterpartiet og Arbeidarpartiet i regjering har det undervegs i prosessen vore veldig viktig å sjå på korleis vi skal klare å vareta framtida for båt- og ferjefylka med tanke på utfordringane. Det er òg ein av grunnane til at forslaget som vi har lagt på bordet, og som vi no ser at Stortinget sluttar seg til, nettopp varetek dei store båt- og ferjefylka på ein heilt annan måte enn det som forslaget til

inntektssystemutvalet gjorde. Eksempelvis kom Møre og Romsdal, som representanten Kjerstad representerer, ut med eit stort minus, på ca. 108 mill. kr, med forslaget frå ekspertutvalet, medan dei kom ut med eit pluss med det forslaget som vert vedteke.

Det er riktig, som representanten viste til, at det òg er andre ting som gjeld korleis vi skal ta tak i den store omstillingsutfordringa innanfor båt- og ferjetransport, som gjeld andre departement, ikkje minst Samferdselsdepartementet, og som regjeringa jobbar målretta med å følgje opp.

Tobias Drevland Lund (R) [12:09:24]: Jeg vil starte med å si at det er gledelig at regjeringen og Rødt har funnet sammen om veldig mye her i dag, og det skal også statsråden ha noe ros for.

Jeg vil også ta opp problematikken rundt ferjer. Det er veldig gledelig at regjeringen har satt seg mål om å innføre gratis ferje for en rekke øysamfunn uten fastlandsforbindelse, men det er trist samtidig å se at en flere steder da sliter med stort press på tilbudet og må kutte i rutene som resultat av at dette følgelig ikke har vært helt fullfinansiert. Det andre åpenbare problemet er at hurtigbåtene ikke er innlemmet i ordningen med gratis ferje.

Så mitt spørsmål til statsråden er om han vil jobbe for å innlemme båttrutene i denne ordningen, og om han vil sørge for at ordningen med gratis ferje og redusert takst fullfinansieres, slik at fylkeskommunene ikke kommer økonomisk dårlig ut av en ellers veldig bra ordning.

Statsråd Sigbjørn Gjelsvik [12:10:24]: For Senterpartiet og Arbeidarpartiet i regjering har det vore viktig å redusere levekostnader for folk langs kysten og for næringsdrivande langs kysten. Difor har det vore viktig å prioritere både reduserte ferjetakstar og gratis ferje til øysamfunn og på ein del andre strekningar langs kysten.

Vi er òg opptekne av å jobbe vidare med nye tiltak for å redusere levekostnader. Vi har allereie varsla reduserte flykostnader på kortbanenettet, og vi er opptekne av korleis ein framover kan gjere andre grep for å redusere kostnader. Det som vert nemnt knytt til hurtigbåtar, kan vere eit aktuelt tiltak for framtida. Eg vil minne om at det er fylke som på eigen kjø, eksempelvis Nordland, har vist til at ein ønskjer å redusere kostnader på hurtigbåtar framover, og det synest eg er eit klokt grep frå deira side. Då må ein sørgje for ein tilstrekkeleg fylkesøkonomi og ikkje kutte stort i fylkesøkonomien, slik både Høgre og Framstegspartiet har føreslått.

Presidenten [12:11:31]: Replikkordskiftet er omme.

Rune Støstad (A) [12:11:49]: Norge er et ledende land innenfor digitalisering. Høy digital kompetanse blant folk, god bredbåndsdekning og en sterk statlig satsing på området er noen av grunnene til at Norge ligger så godt an. De fleste tjenestene fra både offentlige og private går via digitale kanaler. Heldigvis er de fleste i stand til å bruke de digitale tjenestene. Ferske tall fra SSB viser at hele 93 pst. av folk i alderen 9–79 år bruker internett daglig.

Det er et hovedmål for dagens regjering at folk kan leve et godt liv i hele landet. Da må vi sørge for sterke fellesskap med god velferd, gode tjenester og attraktive jobber der folk bor. Digitalisering og bruk av ny teknologi blir helt avgjørende for å lykkes med det. Nylig gikk startskuddet for arbeidet med en ny digitaliseringsstrategi. Hovedmålet er å tilby bedre offentlige tjenester til innbyggere og næringsliv over hele landet. I 2023 er det bevilget 1,3 mrd. kr til nye digitaliseringstiltak. Det er en betydelig satsing i et stramt budsjettår, og det viser at vi har en regjering som satser offensivt på digitalisering.

Bredbånd til alle er en forutsetning for å kunne lykkes med digitalisering. Dagens regjering har levert en historisk satsing på utbygging av bredbånd til folk i hele landet. I en urolig tid er digitalisering også viktig for å skape trygghet. Vi har bl.a. bevilget 66 mill. kr til befolkningsvarsling, og vi viderefører arbeidet med digital grunnmur i sårbare distrikt.

Digitalisering gir større muligheter. Samtidig er det for mange som står utenfor. I forrige uke deltok jeg på et viktig arrangement i Meieriet bibliotek i Vestvågøy i Lofoten om digitalt utenforskap. Det er et viktig fokus. Tall fra Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse viser at 480 000 nordmenn har svake digitale ferdigheter, mens 130 000 personer oppgir at de ikke bruker digitale verktøy i det hele tatt. Det er en stor bekymring at flere hundre tusen risikerer å bli stående utenfor de digitale løsningene, for lik tilgang til offentlige tjenester handler om å ha like sjanser til å delta og bidra i samfunnet.

Derfor vil regjeringen snart lansere en handlingsplan for å hindre digitalt utenforskap. Det er vårt felles ansvar at vi sørger for at flere kan ta i bruk digitale løsninger, og at de som ikke bruker digitale verktøy, skal ha et alternativ, f.eks. via brev, telefon eller fysiske møter.

Digitalisering og ny teknologi er først og fremst veldig spennende og positivt. Samtidig skjer det så mye at vi nesten ikke klarer å henge med. Noe av det som får mest oppmerksomhet nå, er KI – AI – eller kunstig intelligens. Hva betyr egentlig dette for oss, for livet vårt og for jobbene våre framover? Jeg tror ingen klarer å innse hvor stor påvirkning kunstig intelligens vil ha på oss framover. Jeg er spesielt bekymret for de minste, ungene våre, og for hva de kan bli utsatt for av både falsk infor-

masjonen og falske bilder i ulike kanaler. Dette tar regjeringen på alvor, og det er bl.a. satt ned et utvalg som skal se på skjermbruk og kunstig intelligens i skolen. Vi trenger mer kunnskap om kunstig intelligens. Da må vi bruke de beste på området, slik at vi får bedre oversikt for både å lage politikk og regulere bedre. Det er viktig for oss som samfunn og ikke minst for det offentlige og for Kommune-Norge, for det må være folk som styrer teknologien, ikke teknologien som styrer folk.

Mari Holm Lønseth (H) [12:16:23]: For Høyre er det viktig at det skal være godt å bo og leve i hele landet. Det viktigste vi gjør for å sikre at folk kan bo i både by og land, er at vi sikrer nok nye private arbeidsplasser som gir folk en jobb å gå til, og som gir skatteinntekter for å kunne levere gode velferdstjenester.

Den beste utviklingen i distriktene får vi når vi legger til rette for jobber i privat sektor. Det handler om å bygge bo- og arbeidsmarkedsregioner sammen med tryggere og bedre veier. Det handler om bedre infrastruktur og godt nett. Det handler også om å forenkle for næringslivet og satse på viktige distriktsnæringer. Derfor er jeg overrasket over at vi har en regjering som fører en politikk som gjør det så krevende for næringslivet i distriktene. For å ta et par eksempler: Regjeringen og SV har bl.a. valgt å gjøre det vanskeligere for bedrifter med store svingninger i oppdragsmengde å få tak i arbeidskraft. Det går hardt ut over reiselivet i distriktene og entreprenører og bygg- og anleggsbransjen, som er blant våre viktigste distriktsnæringer. Etter år med pandemi og krevende forhold er det altså regelverket fra regjeringens og Stortingets side som stikker kjepper i hjulene.

En av våre viktigste distriktsnæringer langs kysten har vært havbruksnæringen, en næring som har vokst seg stor uten subsidier, og som nå opplever store utfordringer på grunn av regjeringens dårlige prosess og en kraftig økning i skattenivået på kort tid. Ikke bare det, skatten på norsk eierskap har økt, og skatten på utstyr og arbeidsplasser i distriktene har økt. Det er ikke verst for dem som er nært store kapitalmiljøer i Oslo, det er verst for dem som sitter med en liten hjørnesteinsbedrift rundt om i Distrikts-Norge med en lokal eier som er opptatt av å videreutvikle sitt lokalsamfunn.

For Høyre er det viktig at kommunene framover settes i stand til å levere gode tjenester til folk. Det er i kommunene man får de viktigste velferdstjenestene, enten det er barnehage, skole eller sykehjem. Derfor leverte Høyre mens vi satt i regjering, gode kommuneopplegg som setter kommunene i stand til å levere gode tjenester. Vi vil fortsette med det.

I starten av denne debatten ble det tatt opp fra Arbeiderpartiet at f.eks. et fylke som Møre og Romsdal hadde relativt lite penger på disposisjonsfond. Det er

slik at Møre og Romsdal har nesten 1 mrd. kr på bok. Det har nesten doblet seg de fire siste årene, og det ligger nesten 3 pst. høyere enn hva Møre og Romsdal selv har som mål at det skal være på disposisjonsfond. Jeg er litt usikker, men jeg tror at hvis man stiller spørsmålet til folk flest, ville man si at 1 mrd. kr på disposisjonsfond er et ganske høyt beløp.

Framover må vi ha mer tillit til lokaldemokratiet. Jeg er opptatt av at folk som bor nærmest der beslutningene tas, som regel vet best og også kan avveie ulike hensyn, f.eks. i arealpolitikken. Lokaldemokratiet må i større grad ha muligheten til å styre over planleggingen av egen kommune, antallet innsigelser bør fortsette å gå ned, og kommunene bør også i størst mulig grad få gjennomslag når innsigelsene skal avgjøres av departementet. Vi vet at det historisk sett var en dreining da den forrige rød-grønne regjeringen styrte, og jeg håper at denne regjeringen vil legge seg på det som var Solberg-regjeringens og Høyres linje, at kommunene og lokaldemokratiet skal få gjennomslag i flest mulig av arealsakene som kommer til departementet.

Avslutningsvis vil jeg berømme kommunesektoren, som gjør en utrolig viktig jobb i denne perioden for å ta imot mange flyktninger som kommer til Norge. Krigen som de opplever i Ukraina nå, gjør at vi må ta et stort ansvar her i Norge. Da er det viktig at kommunene har gode og forutsigbare rammer for å klare å håndtere den flyktningstrømmen som kommer. Jeg er glad for at regjeringen har valgt å lytte til det som Høyre har tatt opp i Stortinget flere ganger, om at det er helt nødvendig å få gjeninnført tilskuddet til utleieboliger. Jeg mener det i utgangspunktet var uklokt fra regjeringens side å fjerne det, fordi det skaper noe mer uforutsigbarhet for kommunene. Vi er nå halvveis i året før kommunene får mer forutsigbarhet rundt hvilke ordninger de skal ha for å ta imot flyktninger. Da kan det bli mer krevende å holde bosetningstempoet oppe. Jeg håper regjeringen nå vil følge nøye med for å sørge for at bosetningstempoet fortsatt holdes oppe, slik at de som kommer til Norge fra Ukraina, raskest mulig kan få en så normal hverdag som mulig.

Kari Mette Prestrud (Sp) [12:21:35]: Det er krevende tider for Kommune-Norge, med et høyt kostnadsnivå i tillegg til en større andel aldrende befolkning og mottak av et høyt antall flyktninger som trenger beskyttelse mot russisk krigføring. Derfor har regjeringen vår gjennom kommuneproposisjonen anslått et behov for 5,6–5,9 mrd. kr for å dekke opp nettopp disse merkostnadene. Hvis ikke vil tjenester nært folk bli truet av nedleggelse, som innen eldreomsorg, skole og barnehager.

Dette handler nemlig om et verdivalg hvor vi skal sikre det viktigste først, da de grunnleggende tjenestene

betyr mye for alle. Å trygge hverdagen i krevende tider er viktig nå, men kan bli enda viktigere jo mer krevende tidene blir framover.

Som følge av oppdelingen av fylkene som skjer 1. januar 2024, ble det nødvendig å endre inntektssystemet for fylkeskommunene, basert på en helhetlig gjennomgang. Hovedtrekkene i dagens inntektssystem foreslås videreført, men av de endringer som foreslås, har imidlertid de fleste ingenting med fylkesoppdelingen å gjøre. Endringene er målrettet for å oppnå en mer rettferdig utjevning av fylkeskommunenes økonomiske forutsetninger, for å gi et mest mulig likeverdig tjenestetilbud i hele landet. Her snakker vi særlig om de ufrivillige forskjellene i kostnader for å tilby disse tjenestene, men også forskjellene i skatteinntekter.

Også ved revidert statsbudsjett har vi i regjering prioritert kommunesektoren høyt. Av de totalt 3,2 mrd. kr som regjeringen foreslår til kommunesektoren, er 1,1 mrd. kr fordelt til fylkene – altså en relativt høy andel til fylkene, fordelt på kostnadsnøkkel, ikke antall innbyggere, da noe av formålet er å kompensere prisstigningen.

Blant de saker jeg har høyest forventninger til at vår regjering lykkes med, er endring av de statlige planretningslinjene, for å sikre boligbygging andre steder enn bare i sentrumsnære områder. Vi må ha tilstrekkelig med boligbygging for å sikre grunnlaget for de skoler og barnehager vi allerede har. Selv i et fylke som Akershus, som omkranser Oslo, er skoler og barnehager utenfor kollektivknutepunkt truet av nedleggelse. Dette skyldes at de statlige, men også de regionale planretningslinjene medfører at det oppføres nesten bare blokker rundt togstasjoner som har overgang til andre kollektivtilbud.

I Senterpartiet er vi opptatt av å legge til rette for boligbygging også utenfor bysentrum. Dette er helt nødvendig for at det skal være mulig å bosette seg i hjemfylket mitt. Småbarnsfamilier har behov for mer plass, både ute og inne, til en rimeligere pris enn disse leilighetene rundt kollektivknutepunktene. Vi har plenty med tomter på fjell og knauser hvor det vokser lite skog, også nært kollektivtilbud, men biler og busser er uansett blitt langt mer klimavennlige, så det er ikke lenger et argument for denne sentraliseringspolitikken.

En mer spredt boligbygging vil også dempe presset på den beste matjorda, med tanke på at den legges under asfalt i disse sentrumsnære områdene, og det i et altfor høyt tempo. Kun 3 pst. av landets areal er det mulig å dyrke mat på, så matjorda må vi ta ekstremt godt vare på.

Til slutt vil jeg nevne Kommune-Norges utfordringer med etterslepet på vedlikehold av og investeringer i vann og avløp. Norsk Vann har kostnadsestimert dette etterslepet til over 330 mrd. kr fram til 2040. Dette er så

høye tall at denne saken er blitt en verkebyll. Vedlikehold og utbygging er basert på selvkostprinsippet og har medført at vann- og avløpsgebyrene har økt kraftig. Til høsten venter flere debatter om dette temaet. Det er viktig at vi finner en god balanse der vi bistår kommunene som ikke vil kunne klare å håndtere dette alene, men heller ikke straffer dem som har prioritert det.

Siri Gåsemyr Staalesen (A) [12:26:52]: Norge er et langstrakt land, og vi bor i den innerste dal og på det ytterste skjær, men de fleste av oss bor et sted midt imellom. Over 80 pst. av oss bor i byer og tettsteder. Her har vi hjemmene våre og skaper livet vårt. I byer og tettsteder møtes også mange av de store utfordringene som vi må finne gode politiske løsninger på for framtiden, slik som infrastruktur, innovasjon og næringsutvikling, boligbygging, utenforskap og integrering – og ikke minst en bærekraftig politikk for klima og miljø.

Å skape og videreutvikle gode bomiljø i hele landet handler også om kommuneøkonomi. En sterk og robust kommuneøkonomi, slik regjeringen legger opp til, er med på å ruste kommunene til å drive god boligpolitikk og framtidsrettet by- og tettstedsutvikling. En viktig del av det å skape et godt liv er å skape gode hjem og sterke fellesskap, og for regjeringen betyr det trygge og gode lokalmiljø med skoler, sykkelveier og et godt kollektivtilbud. Det betyr også å gi eldre en mulighet til å være sjef i eget liv, bl.a. gjennom å la dem bo hjemme lenger og ha gode institusjoner for dem som har behov for det.

Regjeringen legger opp til å gi kommunesektoren en realvekst i frie inntekter på mellom 5,6 mrd. kr og 5,9 mrd. kr i 2024, og det viser at vi velger velferd, folks muligheter og trygghet, og vi prioriterer fellesskapsløsningene.

Vi vet at dårlige levekår begrenser barns mulighet til å lykkes på skolen. Det å ha et sunt kosthold og et godt bomiljø og få tilstrekkelig familiestøtte betyr mye, og kanskje særlig mye om en vokser opp uten nettopp den tryggheten. Barn som vokser opp med levekårsutfordringer, har også større risiko for helseproblemer, særlig innen psykisk helse, og de deltar i mindre grad på aktiviteter etter skolen. Disse faktorene forsterker hverandre og øker risikoen for marginalisering, og det betyr noe for hvilke muligheter en går inn i voksenlivet med.

Gjennom opptrappingsplanen for psykisk helse vil regjeringen jobbe for at flere skal oppleve god psykisk helse og livskvalitet, og hjelp skal være lett tilgjengelig når det trengs. Vi styrker feltet med 3 mrd. kr over ti år. Det er en permanent styrking til et nytt nivå. Vi styrker tilgangen til lavterskeltilbud i kommunene og til psykisk helsevern. De norske kommunene er førstelinjen i velferdsstaten og slik sett våre viktigste frontkjempere for å lykkes med å utjevne forskjellene i barnehagen, i

SFO og i skolen, få flere til å jobbe og komme seg ut i jobb og gi gode tjenester til dem som trenger hjelp for å komme seg tilbake på beina. Lykkes vi med alt dette, vil de samfunnsøkonomiske gevinstene være betydelige. Regjeringen er godt i gang med løftet om en sterkere velferdsstat for alle.

Anne Kristine Linnestad (H) [12:30:14]: Rent vann og et avløpssystem som fungerer, er helt avgjørende for oss alle. Min store bekymring er: Kan vi fortsette å ta rent drikkevann og et velfungerende avløpssystem som en selvfølge i hele Norge?

Dersom kommunene ikke tar utbedringsbehov, vedlikehold, oppgradering og ikke minst sikring av vann- og avløpssystemene sine på alvor, kan vi f.eks. ikke redde Oslofjorden, innbyggere landet over vil kunne få økte helseutfordringer, og belastningen på helsetjenestene våre vil komme til å øke som følge av forurenset drikkevann, for å nevne noe.

EU har utarbeidet et nytt avløpsdirektiv som akkurat har vært på høring, og vi venter spent på hvilke forslag som til slutt vil bli lagt fram, og hvordan dette vil påvirke Norge. Derfor er det viktig at regjeringen arbeider aktivt opp mot EU for at dette direktivet skal kunne tilpasses vårt langstrakte land, der det er store forskjeller når det gjelder befolkningstetthet, avstander, landbruk og annet næringsliv og klima. Det er ikke sikkert at de reglene som vil være mest treffsikre for å redde vannmiljøet i Oslofjorden, vil være like treffsikre for å sikre vannmiljøet langs resten av kysten, i Tanafjorden, Sørfjorden eller Aurlandsfjorden.

I en artikkel i Kommunal Rapport 15. mars 2023 erkjenner klima- og miljøminister Barth Eide at strengere rensekraav vil føre til økte kostnader. Han mener at det er «forurenser», altså den enkelte abonnent, som må betale, dvs. deg og meg, og at regjeringen ikke vil ta regningen for de økte rensekraavene som måtte komme. Han sier at staten kan bidra med råd, og at kommunene kan få ned kostnadene gjennom å samarbeide med andre kommuner. At kommunene kan få ned kostnadene ved å samarbeide, er jeg helt enig med klima- og miljøministeren i, men jeg er ikke like sikker på at det vil være tilstrekkelig for å tette vedlikeholdsetterslepet og behovet for oppgradering av særlig renseanleggene landet over.

Vann og avløp betales som sagt av den enkelte innbygger gjennom VA-gebyrene. De aller fleste kommuner har økt VA-gebyrene sine det siste året, i enkelte kommuner så mye som 30–40 pst. Det påvirker lommeboken til innbyggerne direkte og er en avgift ingen innbygger kan velge å la være å betale. Derfor mener Høyre at det må legges bedre til rette for innovasjon også i denne delen av det offentlige tjenestetilbudet, og vi ser fram til debatten rundt dette både i dag og til høsten når Stortin-

get skal behandle representantforslagene som er fremmet på dette feltet.

Til tross for at Norge er verdens mest digitaliserte land, er det ingen grunn til å ta et hvileskjær, snarere tvert imot. Skal våre innbyggere få de tjenestene de har krav på og behov for når de trenger det, må vi digitalisere mer. DSOP-programmet, som står for Digital Samhandling Offentlig Privat, er et digitaliseringsprogram som ble etablert i 2016 av Brønnøysundregistrene, skatteetaten og Finans Norge. I ettertid har bl.a. både Nav og politiet blitt en del av dette samarbeidet, og partene vurderer samarbeid om enkelte konkrete prosjekter som kan gi betydelige samfunnsøkonomiske gevinster. Til nå har de realisert milliardgevinster for samfunnet gjennom å finne nye løsninger for at offentlig sektor kan løse oppgaver på nye og mer effektive måter. I tillegg ser man nå også klimagevinster knyttet til redusert reising, mindre transport og redusert papirforbruk – klimaeffekter som er viktige bidrag inn i det grønne skiftet.

Når vi ser at det offentlige kan spare inn store summer på modernisering av offentlig sektor, er det forunderlig at regjeringen, med Senterpartiets kommunalminister i spissen, velger å legge ned eller kutte i prosjekter som kan vise til svært gode resultater, og som vil kunne fortsette å bidra til digitalisering, effektivisering og innovasjon. Men når regjeringen tok ut modernisering fra navnet til Kommunaldepartementet, kunne vi kanskje ikke forvente noe annet.

Norge skal gå fra en oljebasert til en grønn økonomi, og da må vi legge til rette for at det kan utvikles gode, innovative tjenester som skal gjøre hverdagen enklere for innbyggere over hele Norge. Derfor mener vi i Høyre at utviklingen av digitale, universelle løsninger som inkluderer flest mulig innbyggere, vil skape nye og bedre løsninger for fremtiden til beste for oss alle. Det er noe vi alltid må satse på.

Sandra Brufot (H) [12:34:58]: Bare 35 pst. er klar over at kommunene skal tilby behandling til dem som sliter psykisk. Samtidig går rundt en fjerdedel av dem som har symptomer på depresjon, aldri noe sted for å få hjelp.

På helsefeltet er det kommunene som har det aller meste av det generelle, brede tilbudet. Det er i kommunene vi får oppfølging gjennom graviditet og i barsel. De aller minste innbyggerne våre går til kontroll på helsestasjonen. De litt eldre barna møter skolens helsesykepleier, og de eldste får også hjemmehjelp eller sykehjemsplass i kommunen. Da har jeg ikke nevnt alt det som skjer imellom, med både fastleger, oppfølging av personer med rusmiddelavhengighet, osv.

Det er mye kommunene har ansvar for, og før sommeren skal det også legges fram forslag for å få flere eldre

til å bo lenger hjemme, i aldersvennlige boliger. Høyre prioriterte penger til en ordning for trygghetsboliger i statsbudsjettet fordi vi vet at vi kommer til å måtte tenke nytt om hvordan vi møter en aldrende befolkning. Vi trenger et mangfold av boligløsninger for å sørge for at flere kan bo hjemme lenger og føle seg trygge. Det jeg mistenker at regjeringen egentlig gjør nå, er først å fjerne Høyres løsninger med bl.a. investeringstilskudd for omsorgsboliger, for så å relansere Høyres politikk under et nytt navn og late som at det er ny politikk og en ny satsing.

På fredag kom regjeringen med sin opptrappingsplan for psykisk helse. Den er dessverre veldig mye mindre konkret enn det vi hadde håpet på. Selv om man har brukt nesten to år på å lage den, skal det altså fortsatt utredes og vurderes tiltak. Jeg hadde kanskje trodd at de utredningene er det man har brukt to år på, ikke at man har brukt to år på å finne ut hva man skal utrede videre.

Lavterskeltilbudene skal styrkes. Det er noe alle kan være enig i, men for at de skal det, må det både foreslås hvilke konkrete tilbud kommunene, frivilligheten og andre skal tilby, og det må følge penger med. Da Høyre gikk ut av regjering, hadde 60 kommuner og bydeler opprettet rask psykisk helsehjelp, og innen 2030 mener vi at alle kommuner bør ha rask psykisk helsehjelp til innbyggerne sine.

Skal vi sørge for at flere får hjelp tidlig, må vi satse på lavterskeltilbudene. Vi vet at en av fire får en angstlidelse i løpet av livet, og en av fem vil bli rammet av depresjon. Annenhver kvinnelig student oppgir at hun har psykiske helseplager, og veldig mange unge har et dårlig forhold til kropp og til mat. Her er det viktig å skille mellom hva som er psykiske plager – hva som er en helt naturlig del av at livet går litt opp og litt ned – og hva som er en psykisk lidelse. For svært mange er det ikke nødvendig med spesialiserte helsetjenester. Mange kan klare seg med litt veiledning og litt hjelp til hvordan man mestrer følelser og tanker, men da må tilbudet være der før det får utvikle seg til å bli alvorlig.

I går var jeg på besøk hos Kongsberghjelpa. Kongsberg har laget sin versjon av Stangehjelpa, med lavterskeltilbud for alle innbyggere som trenger det. De har ikke ventelister, man trenger ikke henvisning, de har rask psykisk helsehjelp, de har FACT-team og FACT Ung, og de bruker tilbakemeldinger veldig aktivt for å sørge for at de gir hjelp som hjelper, i kommunen. Det kan høres ut som en selvfølge, men i barne- og ungdomspsykiatrien er det et alarmerende høyt antall som er usikker på om hjelpen de gir, har god nok dokumentert effekt, og det er altfor få som mottar den hjelpen, som blir spurt om de faktisk mener at den hjelper. På Kongsberg er det et samlet politisk miljø som står bak Kongsberghjelpa, men jeg hadde håpet at det var ambisjoner i den opp-

trappingsplanen som sa noe fra nasjonalt hold om hva kommunene skal tilby innbyggerne sine. Vi foreslår å øke midlene som går til rus og psykisk helse, med 100 mill. kr i forbindelse med kommuneproposisjonen, slik at flere kan få lavterskeltilbud raskt, og slik at vi kan forhindre at små plager får vokse seg store og bli til store problemer.

Presidenten [12:39:14]: De talerne som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Terje Sørvik (A) [12:39:34]: Vi står i en usikker tid. Behovet for trygghet og forutsigbarhet er enda sterkere enn før. Vi har lovet en gjennomgang av fylkenes inntektssystem. Den gjennomgangen må vi ta i år, for å sikre et rettferdig inntektssystem som er delingsnøytralt når fylker gjenoppstår 1. januar neste år. For fylkeskommunene vil det være en stor fordel at de fleste endringene trer i kraft samtidig, slik at de kan legge langsiktige planer ut fra forutsigbare rammer.

Inntektssystemet er et fordelingsystem som fordeler innenfor en gitt ramme, slik at endringer nødvendigvis vil føre til at noen får mer, mens andre får mindre. Det nye inntektssystemet er mer treffsikkert og bedre tilpasset ny fylkesinndeling. Samtidig sikrer det fylkeskommunene forutsigbare og stabile inntekter, så de fortsatt kan tilby innbyggerne gode tjenester og være en aktiv samfunnsutvikler.

Regjeringens forslag bygger på utredningen til et ekspertutvalg, som har gått gjennom hele inntektssystemet og foretatt nye analyser. På noen viktige punkter har regjeringen gjort endringer sammenlignet med utvalget, bl.a. basert på innspill i høringen. Det nye inntektssystemet er mer treffsikkert, har mer objektive kriterier og sikrer fylkeskommunene stabilitet og forutsigbarhet. Det er viktig at inntektssystemet i størst mulig grad er basert på objektive kriterier. Utvalget pekte f.eks. på at grunnlagsdataene i dagens båt-kriterium ikke er basert på offisiell statistikk. Ny kostnadsnøkkel gjør at kriteriene for kollektivtransport, inkludert utgiftsbehovet til båter, nå er objektive og treffsikre. Det er en forbedring som sikrer et system mer i tråd med prinsippene for inntektssystemet, og som har ligget til grunn i flere tiår.

Regjeringen vil styrke de frie inntektene med 300 mill. kr for å lette overgangen til et nytt system. Den nye kompensasjonsordningen gir en varig skjerming for fylkeskommuner som får størst nedgang i inntektene. I tillegg vil overgangsordningen gi alle fylkeskommunene tid til å tilpasse seg det nye systemet.

Inntektssystemet er et system for rettferdig fordeling, hvor målet er likeverdige tjenester i hele landet. Derfor er det slik at hvis et bestemt område eller en tjeneste skal prioriteres høyere, må det skje gjennom egne

satsinger og høyere rammer, ikke ved å justere på fordelingen gjennom inntektssystemet. Det er viktig å presisere at kriteriene i kostnadsnøkkelen og vektingen av dem skal være basert på faglige analyser. Dersom det er et politisk ønske om å styrke særskilte områder, må det skje gjennom andre virkemidler, ikke gjennom nøklene i inntektssystemet.

Liv Kari Eskeland (H) [12:42:34]: For oss som jobbar med samferdselssaker, er kommuneproposisjonen sjølv sagt spennende lesing. Premissane som vert gjevne her, betyr mykje for distriktsutvikling, busetjing og arbeidsplassar over heile landet.

Når ein no skrur på tidlegare nøklar for tildeling av midlar for kollektivtransport, fylkesvegferjer og fylkesvegar, er det sjølv sagt av interesse korleis dette slår ut reelt mellom fylka. Me merkar oss at dette er ein tematikk som òg vert sett opp på sakskartet i ny nasjonal transportplan, som vert lagd fram i 2024.

Det vert sett krav om nullutslepp for nye ferjer og hurtigbåtar, og det er bra, men me må ikkje ha ei formeining om at dette ikkje vil få ein pukkeeffekt på kostnader. Mange nye landanlegg må på plass, og framleis må det til ei teknologiutvikling før me har dei optimale fartøya. Det betyr at det ved innføring må vera føreseielege kostnader for fylkeskommunane, og det er heilt avgjerande for om dette skal verta ein suksess. Og suksess må det verta, skal me nå våre ambisiøse mål.

Regjeringa har ikkje foreløpig glimra med nærværet sitt når det gjeld å vera føreseieleg på området. Det får ein vita om ein tek ein telefon til Vestland fylkeskommune. Me får håpa at det no vert betre.

Til sist vil eg retta merksemda mot ei sak som dessverre berre ser ut til å interessera Framstegspartiet og Høgre, og eg snakkar her om ferjeavløysingsordninga. Dette er ei ordning som vil medføra at me kan erstatta ferje med fast samband, bru eller undersjøisk tunnel. Under Solberg-regjeringa vart det m.a. etablert eit tilskot som sikra fylkeskommunane kompensasjon på 50 pst. av årlege rentekostnader dei første fem åra etter at eit vegprosjekt var ferdigstilt, for prosjekt som vart ferdigstilte mellom 2022 og 2027. Det som no er krevjande, er at det synest som om regjeringa har innført ei ny fortolking av ordninga, som gjer at prosjekt som vart planlagde før 2017, ikkje skal få ta del i denne rentekompensasjonsordninga. Dette er rett og slett ikkje i tråd med det Stortinget ønskte. Det betyr at Høgre og Framstegspartiet har sett seg nøydde til å presisera dette, og det er skuffande at me står åleine om framlegget, og at regjeringsspartia ikkje gjev saka prioritet. For oss betyr det at så snart ein kom i regjeringskontora, var det liksom ikkje så nøye kva som skjedde der ute i distrikta.

Kathrine Kleveland (Sp) [12:45:35]: Alle bor i en kommune. Her skal folk få gode og forutsigbare tjenester nærmest mulig der de bor. Sist uke la vi fram opptrappingsplanen for psykisk helse. For mennesker med psykiske helseplager er det avgjørende å få hjelp der de er, om det er på skolen, på et sykehjem eller på arbeidsplassen. Gode kommunale lavterskeltilbud og tjenester som kan leveres raskt, og som ikke krever diagnose for henvisning, er derfor en del av løsningen i opptrappingsplanen.

Krigen i Ukraina er ikke over. I fjor sa alle landets kommuner ja til å ta imot ukrainske flyktninger. Hver dag gjøres det en beundringsverdig hjelpeinnsats landet rundt, både frivillig og organisert. Behovet er dessverre fortsatt stort. Regjeringen bidrar med økonomisk tilskudd til de kommunene som tar imot flere enn først anmodet, og gjeninnfører tilskudd til utleieboliger. I tillegg økes bl.a. støtten til norskopplæring og tiltak for å få flere i arbeid.

Det skal være både godt og mulig å bo i hele landet. For Senterpartiet er det viktig at det skal legges til rette for vekst og utvikling i områder med svak eller negativ befolkningsutvikling. Det skal også legges til rette for mer boligbygging i områder med lav befolknings tetthet. Kommunene skal også få økt handlefrihet til å bestemme hvor i kommunene nye boliger skal bygges. Lokalt folkestyre og desentraliserte løsninger som styrker verdiskaping og bosetting i hele landet, skal legges til grunn for den overordnede samfunns- og arealplanleggingen.

Regjeringen vil også redusere sosiale og geografiske forskjeller med en ansvarlig boligpolitikk. Eksempler er økt bostøtte, startlån og lovfesting av kommunenes ansvar på det boligsosiale feltet. I tillegg skal husleielovutvalget ivareta både leietagere og utleiere. Regjeringen utvider også Husbankens lånerammer, som i dag, i revidert nasjonalbudsjett.

Holmestrand kommune er rammen rundt mitt liv. Kommuneproposisjonen handler om hvordan denne rammen skal bygges. Forutsigbarhet, ansvarlighet, sosial utjevning og trygge løsninger er fire elementer i rammen regjeringen bygger for Norges 356 kommuner.

Tillitsreform, digitalisering og frikommuneforsøk er andre eksempler på hvordan vi samtidig kan tenke nytt og skal se framover.

Erlend Wiborg (FrP) [12:48:44]: Det er en viktig debatt vi har i dag. Jeg regner med at det er grunnen til at statsråden har kastet sin karakteristiske vest før debatten, for debatten i dag handler om hverdagen til folk flest.

Dessverre har veldig mye av debatten handlet om kommunene og fylkeskommunene, og en har glemt det debatten egentlig burde handle om – den enkelte inn-

bygger. Jeg registrerer at i løpet av debatten har Arbeiderpartiet ved representanten Støstad snakket om at han har bedt om råd fra AI-vennen på Snapchat, men jeg vil heller råde Arbeiderpartiet til å prate med vanlige folk for å høre litt om utfordringene man har.

Mange av tilbakemeldingene man får, er at mange innbyggere føler at man setter systemene foran menneskene – mens vi i Fremskrittspartiet mener at det er folk flest som skal settes først. Det er grunnen til at Fremskrittspartiet i dag fremmer forslag og er tydelige på at vi må gjeninnføre en ja-kommune, en kommune som med lys og lykte skal lete etter muligheter til å si ja til innbyggere og næringsliv, ja til at folk lettest mulig skal få bygge garasje på sin egen tomt, og at den lokale bedriften lettere skal kunne få utvide og skape verdier og arbeidsplasser. Med den tilbakemeldingen man har fått fra folk flest om hvordan prisveksten nå rammer folk og næringsliv, er det veldig spesielt at man har en regjering som heller er opptatt av å øke skattene og avgiftene. Når Fremskrittspartiet kommer med konkrete forslag, bl.a. her i dag, om hvordan vi kan gjøre økonomien til folk flest enda bedre, blir det møtt med kritikk om at det bryter med systemet.

Det er ikke noen grunn til at vi i Norge bør ha eien- domsskatt. Det er en skatt som rammer særdeles usosi- alt, det rammer dem med svakest økonomi hardest.

Sist, men ikke minst synes jeg det er symptomatisk at fokusering på eldreomsorg har manglet i debatten i dag. Det er vel kun Fremskrittspartiet som har tatt det opp. Mens vi har hatt denne debatten, har alle represen- tantene fått en e-mail med et testament fra Eldreombu- det. Jeg mener at det er ganske symptomatisk – man har dessverre en regjering som nedprioriterer det viktigste.

Tage Pettersen (H) [12:52:01]: Mitt mantra gjen- nom seks år som ordfører var at kommunene skal bety mest for dem som trenger det mest, og barnevernsbar- na er en slik gruppe. Fram til vi i forrige periode fikk vedtatt en ny barnevernslov, var det mange kommune- styre, ordførere og kommunedirektører som visste lite om sitt eget barnevern, mens nå er det et lovkrav at kommunestyret en gang i året skal behandle en status- rapport for sitt barnevern, og det er bra.

Mange små kommuner har svake kompetansemil- jøer og klarer ikke å levere sine lovpålagte tjenester på en god nok måte. Generalistkommuneutvalgets rapport er et saklig grunnlag for å diskutere dette.

La meg trekke fram et eksempel fra virkeligheten. I september 2021 etablerte den lille kommunen Samnan- ger sitt eget barnevern. Lederen skulle i tillegg ha ansva- ret for Nav og PPT. I januar i år hadde alle de tre ansatte sluttet. Da tok kommunalsjef for helse og omsorg over som konstituert barnevernsleder. Resten av staben var

tre innleide konsulenter i en 110 pst. stilling. Dette viser noe av sårbarheten i å etablere egen barnevernstjeneste når det henger på noen få personer, sa statsforvalter Liv Signe Navarsete i media.

I innstillingen er SV bekymret på barnevernets veg- ne. Det er en bekymring jeg deler. Men i motsetning til SV og regjeringspartiene vil Høyre bruke pengene på tje- nestetilbudet og ikke på ideologiske kampsaker. I revi- dert nasjonalbudsjett skriver regjeringen svart på hvitt at utfasingen av kommersielle aktører i barnevernet som de rød-grønne ønsker, gir en merkostnad på om lag 700 mill. kr årlig, og det uten at ett eneste ekstra barn får hjelp.

Fra 1. juli i år er det lovfestet at barnevernstjenesten ikke kan velge å godkjenne fosterhjem som har inngått avtale med en privat tjenesteyter. Mange av fosterhjem- mene i privat regi sier at det er uaktuelt å gå over til å være fosterhjem i offentlig eller kommunal regi, fordi de mener at vilkårene og oppfølgingen der er for dårlig. Fagforeningen FO er svært bekymret for den situasjon- en barnevernstjenestene her står i.

Disse eksemplene viser oss at de rød-grønnes poli- tikk på barnevernsfeltet går ut over barn og ungdom, og ikke minst at kommunene vil slite enda mer med å leve- re gode tjenester og vil få økte kostnader knyttet til det- te. Da holder det ikke at regjeringen i RNB for så vidt slår fast at kommunesektoren over flere år med Solberg-re- gjeringen har fått større handlingsrom. De ideologiske endringene de nå gjennomfører, krever at de samme partiene også følger opp med finansiering, for kommu- nene har ikke ryggrad til å bære dette selv.

Masud Ghara kh a n i hadde her overtatt presi- dentplassen.

Grete Wold (SV) [12:54:55]: Kommunesektoren som helhet får for lite politisk oppmerksomhet, selv om det er bred enighet om kommunenes betydning i of- fentlig sektor, og at det skal gis fullverdige tjenester til alle der man bor. At det skal gis likeverdige tjenester fra vugge til grav, er kanskje noe av det mest grunnleggen- de i vår politikk. Utfordringene er ulike. Kommunene er ulike. Det lokale politiske styret er ulikt, men et øns- ke om at kommunenes innbyggere skal være trygge for gode barnehager, en skole for alle, ivaretagende eldre- omsorg og et kulturliv som syr det hele sammen til et godt sted å leve, er en felles intensjon og ambisjon for oss alle.

For å lykkes med det må de økonomiske rammene ligge på plass. Vi i SV prioriterer alltid økte rammeover- føringer til kommunal sektor i vårt alternative budsjett, nettopp fordi vi ser betydningen av lokalt tilpassede til- bud, og vi har tro på at de beste løsningene finnes lokalt.

Kommunepolitikere fra alle partier jobber i hele landet for å prioritere det som er viktigst, men opplever så altfor ofte at viktige tilbud og tiltak ikke når helt opp. Forebygging nedprioriteres. Ikke lovpålagte oppgaver må vike for de pålagte, og kvalitet kan lett måtte vike for kvantitet. Det er derfor viktig at man ser på levekår når man oppdaterer kriteriene i inntektssystemet, nå i første omgang for fylkeskommunen, men det kommer ikke til å bli mindre relevant for kommunene. Flere kommuner kommer uheldig ut da man opplever at man enten er litt for liten eller litt for stor, og samtidig opplever man økende levekårsutfordringer. For å demme opp for konsekvensene av det er det viktig å hensynta det i et kommende system.

En god oppvekst er nok den viktigste investeringen vi kan gjøre for framtiden. Da kommer vi ikke utenom barnehage, skole og SFO. SV er opptatt av å prioritere en bedre bemanning i barnehagen. Barna skal ha nok og kvalifisert personale hele dagen. Videre satser vi fortsatt på gratis SFO. Denne gangen er det kjernetid for tredjeklassingene som er vår prioritet.

Antallet barn som får være med på leken, har økt siden vi fikk dette på plass for første- og andreklassingene. Det viser at behovet og ønsket er der, og det skal ikke begrenses av foreldrenes lommebok.

Så til slutt: En god skolegang er helt avgjørende. Derfor må vi jobbe for å rekruttere flere lærere inn i klasserommet, og vi må sørge for et arbeidsmiljø der både elever og lærere kan trives og lære. For å få til det må vi styrke laget rundt eleven, og her er tilgjengelige helsesykepleiere viktig, ikke minst i videregående opplæring. For å få til det må kommunesektorens inntekter økes, og det er en fornuftig bruk av fellesskapets midler, midler som skal tilbake til fellesskapet ute i Kommune-Norge.

Lisa Marie Ness Klungland (Sp) [12:57:51]: Viss me slit med den psykiske helsa vår, er det viktig at me bur på rett plass. Det var konklusjonen i rapporten frå Riksrevisjonen i juni 2021, som var ei evaluering av arbeidet til den førre regjeringa på feltet psykisk helse. Der såg ein alvorleg på den store forskjellen og mangelen i tilgangen på psykiske helsetenester. Målet med undersøkinga var å vurdere om me har likeverdig tilgang til psykiske helsetenester, og kva verkemiddel staten har nytta for å få det til. Alvorleg var det spesielt i kommunane. I mange kommunar i 2021 fekk ikkje ungdom med samtidige psykiske plagar og rusmiddelproblem eit godt nok behandlingstilbod, eller dei stod faktisk heilt utan. Det kan me ikkje tolerera.

Den offentlege debatten om psykisk helse har vore stor dei siste åra, og for mange er det ei svært viktig sak. Det er det. Ein av grunnane til dette er at mange opplever at nedbygginga av spesialiserte tenester og flyttinga

av ansvar over til kommunane har gått for langt. Mange endar som svingdørspasientar og møter fleire forskjellige behandlarar i eit fragmentert system. Det rammar dei sjukaste hardast, og det gjer at personar med lette lidningar kan bli sjukare. Å bli avvist av dei som skal hjelpe oss, kan òg gjera oss sjukare. Utfordringane er komplekse og samansette.

Me veit at jo tidlegare me får hjelp, jo betre er det. Då må me ha eit hjelpetilbod i nærleiken som er opent og tilgjengeleg. Nært er stikkordet. Betre og meir tilgjengelege tenester i kommunane vil på sikt kunna bidra til å redusera behovet for langvarig hjelp i spesialisthelsetenesta. Å forebyggja sjukdom og gje tidleg hjelp til fleire er viktig for å unngå at så mange blir så veldig sjuke.

Sidan Senterpartiet og Arbeidarpartiet kom i regjering, har det vore viktig for oss å styrkja det psykiske helsetilbodet i heile landet, og no gjer me det igjen. Psykisk helse er eit av dei viktigaste satsingsområda til regjeringa. På fredag la helseministeren fram opptrappingsplanen for psykisk helse. Me skal ha lågterskeltilbod i alle kommunane i landet. Regjeringa foreslår å løyva 3 mrd. kr til opptrappingsplanen for psykisk helse over dei neste ti åra. I dag vedtek me å leggja inn 150 mill. kr til arbeidet med psykisk helse i kommunane til neste år. Det er viktig og bra.

Gro-Anita Mykjåland (Sp) [13:00:34]: Kommunene våre har over tid stått i svært krevende og skiftende tider. Pandemien satte kommunene på prøve, og vi måtte tenke nytt om hvordan vi skulle opprettholde og levere tjenester. Dette gjorde kommunene på en imponerende måte, og det fortjener Kommune-Norge ros for.

Så kom Russlands invasjon i Ukraina, og kommunene måtte atter en gang levere tjenester raskere og til flere. I en tid med større usikkerhet enn på lenge er det viktig at kommunesektoren sikres en finansiering som gjør at de kan levere et likeverdig tjenestetilbud i hele landet. Kommuner, frivillige organisasjoner og enkeltpersoner har lagt ned en uvurderlig innsats for å legge til rette for en vellykket bosetning av et rekordstort antall flyktninger i store og små kommuner.

Senterpartiet har lenge sett behovet for en tillitsreform i offentlig sektor. Større handlingsrom for kommuner og fylkeskommuner er et gode, for det finnes mange lokale folkevalgte og ansatte i kommunesektoren som ser andre måter å løse oppgavene på enn hva som gjøres i dag. Der staten med sine retningslinjer, forskrifter og pålegg er en klamp om foten, ja, så burde en undersøkelse teste ut hva vi kan gjøre annerledes. Jeg er derfor glad for at regjeringen har invitert kommuner og fylkeskommuner til å delta i frikommuneforsøk.

Det er veldig enkelt i denne salen å snakke om økt kvalitet, bedre tjenester og ambisjoner om å utvikle tje-

nestetilbudet, men dersom vi ønsker oss en kommunesektor som skal levere godt til innbyggerne over det ganske land, må vi også spørre oss hva kommunene skal gjøre mindre av i framtiden. Gjennomgangen av inntektssystemet for kommunene, som kommer neste år, blir viktig. Gleden er derfor stor i de kommunene som opplevde Erna Solbergs økonomiske straff av dem som ikke ønsket sammenslåing, og som nå får et økonomisk løft allerede i år.

Det er interessant å lese Høyres merknader i innstillingen, der de skriver varmt om lokaldemokratiets vilje. Hvor var denne rørende omsorgen for lokaldemokratiets vilje da Solberg-regjeringen tvangssammenslo en rekke kommuner i 2017? Dersom det er noe som har bidratt til unødvendig kaos og uroligheter i Kristiansand, Søgne og Songdalen, er det Høyres tvangssammenslåing. Selv etter at innbyggerne hadde sagt nei til sammenlåing, bestemte Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre seg for å ikke lytte til folkets vilje, ikke lytte til dem som ble mest berørt, og heller ikke holde seg til de lovnadene som de hadde gitt til landets kommuner da de uttalte at kommunesammenslåinger skulle være frivillige. Nå handler det om å gjøre opp for den uretten som ble begått, og la disse kommunene få sin selvråderett tilbake, dersom innbyggerne i Søgne og Songdalen ønsker det.

Kathy Lie (SV) [13:03:42]: Kommunenes økonomi er avgjørende for folk i hele landet. Det ser vi tydelig når kommunene har så lite penger at de må begrense tilbudet til innbyggerne. Vi lever nå i en tid hvor alt har blitt dyrere, og stadig flere familier teller på knappene om de har råd til fritidsaktiviteter til barna. Det har blitt stadig større tilstrømning til de aktivitetene som er gratis eller lavkost for den enkelte. Familiene blir ikke rikere av gratis aktivitetstilbud, men barn og unge slipper å føle den stramme økonomien så hardt på kroppen. SV vil styrke og støtte opp om den kulturelle grunnmuren i lokalsamfunnene. Vi må gjøre kommunene i stand til å etablere og opprettholde gratis åpne møteplasser som bemannes med trygge voksne, hvor barn og unge kan oppleve fellesskap og mestring innen trygge rammer.

SV vil ha et nasjonalt løft for folkebibliotekene, med økt åpningstid og flere meråpne biblioteker, for bibliotekene har blitt en stadig viktigere fysisk møteplass og fungerer som lokalt kulturbygg for folk i alle generasjoner og med alle bakgrunner. Fordi bibliotekene er gratis for alle, er de demokratiske og inkluderende arenaer for kunnskap og debatt. De gir alle tilgang til litteratur. Derfor er det viktig å øke bevilgningene til kommunenes bibliotekdrift.

Vi ønsker en kulturskole for alle. Kulturskole burde vært integrert i skole og SFO, med gruppetilbud som er åpne for alle, og flere lavterskeltilbud. Kulturskolen er

hjørnesteinen i det lokale kulturlivet og bidrar til økt livskvalitet for den enkelte. Alle barn skal ha muligheten til å drive med kulturaktiviteter i sitt oppvekstmiljø. Det er også viktig at barn og unge får oppleve kunst og kultur av høy kvalitet, og derfor er det viktig å styrke Den kulturelle skolesekken.

Når noen utsettes for vold i hjemmet og ikke finner noen annen utvei enn å rømme, trenger de å kunne komme til et åpent krisesenter som tar dem imot uansett hvilke utfordringer de måtte ha. Slik er det ikke overalt i dag. Etter at kommunene fikk hele ansvaret for krisesentrene, har forskjellene i tilbudet økt, og mange krisesentre har ikke bemanning eller bygningsmessige fasiliteter til å ta imot alle dem som trenger dem. Vi har nylig behandlet SVs forslag om krisesentertilbud til kvinner i aktiv rus og fått gjennomslag for at kommunens tilbud til utsatte grupper skal tydeliggjøres og presiseres i både krisesenterloven og den tilhørende veilederen. En slik tydeliggjøring mener SV må følges av bedre økonomiske muligheter til både å utbedre bygningene og ansette mer kvalifisert personale. Derfor har vi i revidert budsjett fått gjennomslag for en ordning tilsvarende Husbankens ordning med investeringstilskudd til helse- og omsorgsbygg, som nå også skal gjelde for bygningsmessige utbedringer og utbygging av krisesenterbygninger.

Lene Vågslid (A) [13:06:43]: Dette er ein god debatt som viser breidda i Kommune-Noreg. Eg synest det er litt interessant at representanten Wiborg frå Framstegspartiet er overraska over at debatten om kommuneproposisjonen handlar om kommunar. Det er jo eit ganske stort ansvar for kommunal- og forvaltningskomiteen. Dei innlegga som både Arbeidarpartiet og Senterpartiet har hatt i debatten i dag – for den som fylgjer med på debatten – har handla om tenester som er viktige for folk. Me har snakka om opptrappingsplanen for psykisk helse, som betyr veldig mykje for mange, og me har vist til det me no gjer for eldreomsorga. Me har snakka om ein digital kvardag, om grep i bustadpolitikken og endå fleire konkrete både forslag og løyvingar me gjer i budsjettet for inneverande år og i revidert.

Eg sa i mitt hovudinnlegg at det skal vere godt å bli gamal i Noreg. Me har varsla ei eiga bu trygt heimeform. Me har styrkt investeringstilskotet for heildøgns omsorgsbustad. Me har sagt at me vil ha betre støtte og avlastingstilbod for pårørande. Regjeringa har òg meldt at ein ynskjer å sørgje for at folk med demens får eit aktivitetstilbod som ein kan få både når ein bur heime, og når ein bur på institusjon. I opptrappingsplanen for psykisk helse legg me 3 mrd. kr på bordet, over ti år, der me bl.a. seier at me vil styrkje lågterskeltilbodet i kommunane og i det psykiske helsevernet, som blei etterlyst frå

Sandra Bruflot. Når det gjeld barnevernet, er regjeringa veldig tydeleg her på at kvart barn er unikt, men me meiner det ikkje er eigna til standardisering, konkurranseutsetjing og anbod. Me har i forslag til revidert budsjett for inneverande år foreslått ei styrking til det statlege barnevernet på 260 mill. kr.

Hadde eg hatt 10 minutt til, kunne eg stått her endå lenger, men det denne regjeringa gjer for både kommunar og fylke, betyr noko for folk. Me høyrer det jo i debatten: Når Framstegspartiet og Høgre er villige til å kutte drastisk i fylkeskommunane, framstiller ein det som at det er reine byråkratikkutt. Men det bur folk i desse fylka som går på vidaregåande skule, og me har behov for opprusting av fylkesvegar, tannhelse, kultur osv. Eg meiner det må bli slutt på denne nedsnakkinga av fylkeskommunen, som er eit viktig forvaltningsnivå, og som bidreg til viktige tenester for folk i heile landet.

Helge André Njåstad (FrP) [13:09:36]: Det har vore lite ny politikk og nye meldingar frå denne regjeringa, men ei melding dei har sagt dei skal koma med ganske snart, er distriktmeldinga. Ho har me store forventningar til.

Distriktspolitikk er viktig, og det er viktig at ein har arbeidsplassar og aktivitet i heile landet. For Framstegspartiet er det veldig viktig at distrikta får lov til å leva av eigne naturressursar og skapa arbeidsplassar. Det synest som det viktigaste for regjeringa – det me har sett så langt – er å skattleggja Distrikts-Noreg, og spesielt kysten, og senda pengane til Finansdepartementet, for så å kunna dela ut milde gåver i form av distriktspolitikk tilbake. Det synest me er ein dårleg idé. Det er mykje betre at distrikta får lov til å leva av eigne inntekter, og at det er ei sterk kopling mellom lokal verdiskaping og lokale inntekter.

Difor er me litt kritiske til det som ligg i denne meldinga om at ein skal ha ei sterkare utjamning i inntektsystemet for kommunane. At regjeringspartia har gått inn i den ordlyden, betyr jo at ein skal gå vekk frå den linja som har følgt oss heilt sidan Stoltenberg var statsminister. Ein har hatt ein regel om at skattesterke kommunar skal bidra med 60 øre av kvar krone meir enn snittet til skattesvake kommunar. Eg synest det er veldig rart at regjeringspartia går vekk frå den modellen som har tent norske kommunar og Noreg godt heilt sidan Jens Stoltenberg var statsminister.

Distriktspolitikk handlar om fleire ting. Det handlar m.a. om vegbygging. Dessverre ser me at ein byggjer mindre vegar med denne regjeringa enn med den førre, og me ser at ordninga med ferjeavløysing for å erstatta ferje med bru ikkje blir tolka så positivt, sånn at ein faktisk kan byggja bruene.

I mitt valdistrikt, Hordaland, har me eit samband som heiter Masfjordsambandet, som denne regjeringa

har sagt ikkje skal få ta del i dei forbetringane av ferjeavløysingsordninga som har kome sidan 2017. Det må jo vera ei feiltolking av kva som var intensjonen til Stortinget i førre periode. Når ein har forbetra ordninga, har det sjølv sagt vore tenkt at det skal koma alle samband til gode, og Masfjordsambandet, men i eit brev frå Kommunaldepartementet seier ein at ein dessverre ikkje får ta del i forbetringar som rentekompensasjon og utvida horisont frå 40 til 45 år. Det ligg då eit forslag frå Høgre og Framstegspartiet som ein gjerne kan stemma for viss ein ønskjer å erstatta kabelferja i Masfjorden med ei bru, som heile det lokalpolitiske miljøet i Masfjorden ønskjer.

Eg håpar me òg kan få støtte til Merkur-forslaga våre, at ein skal vera meir fleksibel der. Eg er glad for at ein hevar taket for å koma inn i Merkur-ordninga. Det er viktig. Med den prisstiginga som har vore, er det bra at ein samla komité seier at det skal vera lettare å koma inn i ordninga.

Heilt til slutt ei stemmeforklaring til dei lause forslaga: Framstegspartiet kjem til å stemma imot forslaga nr. 27 og 28, frå Venstre, men for forslaga nr. 29 og 30, frå Venstre. Me stemmer òg imot forslaga nr. 25 og 26, frå Sosialistisk Venstreparti.

Presidenten [13:12:33]: Det er notert.

Tobias Drevland Lund (R) [13:12:48]: En lang debatt går mot slutten, og jeg vil nødig forlenge den altfor mye. Jeg kan bare, som mine siste ord, gi en oppfordring til statsråden – som jeg også gjorde i replikkrunnen – om at man for framtiden sørger for å fullfinansiere ordningen med gratis ferjer. Gratis ferjer er en kjempeviktig satsing for distriktene våre og for alle samfunn som er avhengig av ferje. Det må selvsagt også gjelde hurtigbåter. Det får vi mange meldinger om, også fra mange fylkeskommuner.

Så vil jeg komme med en kort stemmeforklaring. Rødt kommer til å støtte alle de fremlagte forslagene. Vi synes det er gode forslag, og derfor støtter vi dem.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [13:13:47]: Det blir gjort ein formidabel innsats rundt om i alle landets kommunar og fylke for å yte innbyggjarane i Noreg gode tenester. Det kjem til å bli kravd mykje av desse lokalsamfunna framover når vi står midt i ei flyktningkrise, og vi har utfordringar med bustadar og demografi.

Eg kan ikkje la vere å kommentere representanten Lønseth frå Høgre si forteljing om det å rydde opp etter Høgre sitt frislepp av innleige- og vikarbyråbransjen, når det blir framstilt som å stikke kjeppar i hjula for verksemdene. Det å tilsette midlertidig er fullt lovleg her i landet, og både verksemdene, lokalsamfunna og arbeidskrafta tener på lang sikt på å stramme opp ein

uoversiktlig marknad for innleie, der det er stor fare for arbeidskriminalitet.

Eg må også kommentere Senterpartiet si framsnaking av nærmast eit frislepp av arealpolitikken. Det er krevjande å finne areal til utbygging, men samtidig må både distrikt og sentrale strøk ta inn over seg det alvorlet som er, med nedbygging av dyrka mark, natur og strandsoner. Vi har nokre fantastiske verdier i norsk natur og norsk jord som vi må sørje for å ta vare på. Eg tenkjer at vi ved å utnytte areal som det allereie er bygt på, og ved å fylle husa med folk kan greie å få til ein god distriktpolitikk utan å øydelegge det som kanskje er mest verdifullt for oss nordmenn – vår natur.

Til slutt må eg gje ei lita stemmeforklaring til dei lause forslaga. SV kjem til å stemme for forslaga nr. 27, 28 og 29, frå Venstre. Med det seier eg takk for ordet.

Yngve Sætre (H) [13:16:25]: Det viktigste for lokalpolitikere og kommunedirektører er at handlingsrommet kommunene får, er godt nok til å gi kommunene frihet til å prioritere de oppgavene de mener er viktigst lokalt. Det tallene viser, er at det er forskjell på hvem som sitter i regjering. Veksten i handlingsrommet var større da vi var i regjering, enn det denne regjeringen legger opp til.

Noe som ikke nevnes nok i debatter om kommuneøkonomi, er hvor viktig rente, skatteinngang og rammevilkår er. Renteutgiftene har økt betydelig de siste årene, og i min hjemkommune, Elverum, er renteutgiftene nå over dobbelt så store som det kommunen bruker på teknisk drift. Regjeringen legger nå stein til byrden ved å maksimere ut bruken av oljepenger med 3 pst. av oljefondet. Det vil bidra i feil retning for mange kommuner med høy gjeld. Kommunesektoren har en gjeld på ca. 700 mrd. kr, og et prosentpoeng høyere rente vil belaste kommunene med 2,7 mrd. kr i renteutgifter. Det er en enorm sum.

En felles utfordring for små og mellomstore kommuner over hele landet er å sikre seg nok kompetent arbeidskraft. Dette er realiteten, og det blir bekreftet av generalistkommuneutvalget. Det er en utfordring det ikke går an å bevilge seg ut av. Kommunene må tilby gode arbeidsvilkår og sterke og brede fagmiljøer for å tiltrekke seg og beholde unge medarbeidere. Regjeringens planer om å bruke en halv milliard på å splitte opp kommuner og tviholde på en kommunestruktur fra 1960-tallet er ikke et godt tiltak for å bygge fagmiljøer og tiltrekke seg kompetanse. Vi bør heller bidra til å få en kommunestruktur som er i takt med resten av samfunnet og tiden vi lever i.

Kommunene gir tjenester fra vugge til grav og er ryggraden i Velferds-Norge. Større og mer robuste kommuner vil bidra til å tiltrekke seg og beholde kompetan-

se og medarbeidere. Det er avgjørende for å sikre at alle kommuner også i framtiden kan yte gode tjenester til innbyggerne.

Nils Kristen Sandtrøen (A) [13:19:12]: Fylkesveiene er viktige hverdagsveier for både arbeidstakere og familier, for industrien vår og for verdiskaping i hele landet. Det er et nasjonalt problem når dødsulykkene på fylkesveiene blir flere per kjørte kilometer fordi tilstanden er for dårlig mange steder og vedlikeholdet er for svakt. Det var en samlet transportkomité enig om for to uker siden, da vi avga vår innstilling om vedlikehold på fylkesvei. Men hva skjer så, kort tid etter at alle partiene har vært enige om dette? Nå går Høyre-leder Erna Solberg ut og sier at fylkene skal kuttes. Det er fylkene som skal få mindre penger. Det er åpenbart at det bl.a. kommer til å gå ut over det handlingsrommet vi nå hørte representanten fra Høyre prate varmt om i teorien, men som skal skjæres ned i praksis.

Fremskrittspartiet tok også ordet i stad og pratet som om det ikke skjer noe på veiene i Norge. Det er helt feil. Med det reviderte budsjettet som Arbeiderparti-Senterparti-regjeringen har lagt opp til, er det for første gang i moderne tid sånn at vedlikeholdsetterslepet på riksveiene kommer til å bli mindre. Vedlikeholdsetterslepet på fylkesveiene ville bare bli enda større hvis Erna Solberg skulle fått gjennomslag for kutt til fylkene, med de store overføringene hun nå sier partiet vil foreslå.

Politikken må henge sammen i både ord og handling. Der har vi en stødighet med Arbeiderparti-Senterparti-regjeringen, for vi vet at fylkene har viktige oppgaver med å sørge for at ungdommen vår kan få tatt topp videregående utdanning. Da trenger skolene både oppdaterte bygg og ikke minst utstyr på yrkesfag. Vi ønsker at befolkningen vår skal ha en god tannhelse. Da må befolkningen ha et godt offentlig tilbud som ligger i fylkene. Skal vi få gjort noe med hullene i fylkesveiene, må vi gjøre slik denne regjeringen sørger for, at det i praksis blir et handlingsrom sånn at bl.a. Innlandet fylke – hvor representanten Yngve Sætre fra Høyre er fra og jeg er fra selv – kan gjøre den jobben de gjorde i fjor sommer. Da ble seks prosjekter gjennomført – 23 km fylkesvei. 150 mill. kr ble brukt til dette formålet. Det er veien å gå – ikke kutte.

President, stå med ryggen rak, som du gjør. Ikke vær et sekund i tvil om at dette skal vi fortsette å jobbe for sammen. Fylkesveiene må prioriteres videre.

Mudassar Kapur (H) [13:22:22]: Jeg tenkte bare jeg først kort skulle si noen ord om den omprioriteringen vi gjør av 100 mill. kr, til psykisk helse. Det er nemlig slik at inntektssystemet skal ha som mål å være nøytralt med tanke på kommunesammenslåinger, og derfor gjorde Solberg-regjeringen noen endringer i basis-

kriterier i kostnadsnøkkelen i 2017. Det ble da innført en differensiering av kompensasjon for smådriftsulemper knyttet til kommunestørrelse, og de kommunene der forholdene ikke ligger til rette for kommunesammenslåing, skulle fortsatt få full kompensasjon for smådriftsulempene.

Vi i Høyre mener derfor at disse 100 mill. kr som regjeringen nå prioriterer til disse kommunene, heller bør brukes til å styrke tjenestetilbudet til innbyggerne. Vi peker derfor på at disse 100 mill. kr heller bør prioriteres brukt på psykisk helse. Min kollega representanten Sandra Bruflot redegjorde godt for vår politikk på det feltet.

Så til resten av dagens debatt: Jeg synes at det er en debatt vi får hvert år, men det er faktisk en av de viktigste debattene vi har i Stortinget. Det handler om morgendagens utfordringer og den viktige omstillingen Norge skal gjennom. Alle politiske felter vi snakker om her i Stortinget, skal – når alt kommer til alt – gjennomføres i en kommune. Det er ofte der politikken skal møte sannheten.

Dette handler om å skape flere arbeidsplasser, det handler om å skape kompetansemiljøer, og det handler om å sette kommunene i stand til å levere de tjenestene innbyggerne skal forvente av dem. Der er det noen utfordringer – det er ikke noen tvil om at utviklingen i demografien utfordrer kommunesektoren på flere felter. Særlig ser vi det innen fraflytting, innen etablering av nye arbeidsplasser og ikke minst i forbindelse med det å kunne skape kompetansemiljøer som er store nok til at kommunene kan levere sine tjenester.

Det handler også om å legge til rette for å skape nye bein å stå på for en kommune som kanskje har levd av én type næring i lang tid, gjennom både digitalisering, innovasjon og skaperkraft langs andre linjer enn det man kanskje har vært vant til før.

I sum handler det da for disse kommunene både om å kunne legge til rette for å møte morgendagens utfordringer, og om at vi gjør det vi kan for å sette dem i stand til det. Slik sett ser jeg fram til arbeidet som ligger foran oss. Både generalistkommuneutvalget og inntektssystemarbeidet som skal gjøres framover, blir viktige saker.

Så til en rask stemmeforklaring: Høyre stemmer for de forslagene vi er med på. Vi stemmer imot alle de løse forslagene, og vi har gode begrunnelser for vår politikk på det feltet i våre merknader og forslag.

Lene Vågslid (A) [13:25:31]: Eg vil òg gje ei stemmeforklaring.

Forslag nr. 25, frå SV – det lause forslaget om levekår – kjem me til å stemme imot, men ikkje fordi me ikkje deler delar av intensjonen bak. Som representanten Kjerstad var inne på i innlegget sitt, kan me ikkje uteluk-

ke at det kan vere behov for å sjå på dette med levekår i kostnadsnøklane, og me meiner det er naturleg at når me skal evaluere det nye inntektssystemet i forbindelse med kommuneproposisjonen i 2027, har me då òg med det.

Til det andre forslaget, forslag nr. 26, frå SV, meiner me at det at det rett og slett ikkje lèt seg gjennomføre. Ny kostnadsnøkkel trer i kraft 1. januar 2024, og då kan me nesten ikkje få til å evaluere i 2024. Difor vil eg føreslå at me stemmer for det forslaget om evaluering i 2027.

Til forslaga frå Venstre: Nr. 27 kjem me til å stemme imot, bl.a. fordi inntektssystemet ikkje skal vere eit refusjons- eller insentivsystem, slik forslagsstillarane legg opp til.

Forslag nr. 28, frå Venstre, kjem me òg til å stemme imot. Me meiner at ny kollektivnøkkel gjev eit betre og meir objektivt inntektssystem, og det er òg bra for kollektivtransporten.

Forslag nr. 29, frå Venstre, stemmer me òg imot – det er ein budsjettdiskusjon – og det same gjeld forslag nr. 30. Der kom det delvis fram i replikkordskiftet mellom Greni og Skjelstad at intensjonen med dette forslaget er god, men me meiner òg at dette er godt vareteke i programmet i dag.

Til slutt til innstillinga: Der vil eg vise til forslag nr. 1, frå Høgre og Framstegspartiet, om ferjeavløysing. Det kom noko seint i prosessen, men me har vurdert forslaget, og Arbeidarpartiet og Senterpartiet kjem til å stemme for det forslaget.

Erling Sande (Sp) [13:27:42]: Litt på tampen av debatten tenkte eg berre å dvele litt ved det som også representanten Sandtrøen var inne på, nemleg kommunar og fylke si viktige rolle som infrastruktureigar og infrastrukturbyggjar. Det gjeld på mange område, men særleg på området veg. Det er kommunar og fylke som er eigarar av det aller meste av vegnettet i landet vårt, og det er klart at det er kommunane og fylkeskommunane sin økonomi som avgjer i kva grad ein klarar å ta vare på og utnytte dette vegnettet. Dermed blir retorikken frå delar av opposisjonen litt hol når ein peikar på viktigheita av god samferdsel og god infrastruktur, og så kjem ein til budsjettet på hausten og skjer ned på løyvingane til eksempelvis fylkeskommunen, som har den viktige rolla som infrastruktureigar.

Ferjer og ferjedrift og den måten regjeringa har følgd opp dette området på, gjer ein stor forskjell. Det gjer ein stor forskjell for veldig mange av dei lokalsamfunna rundt om i landet vårt som er avhengige av ferjer. Dei har fått ein ny kvardag gjennom å ha fått anten gratisferje eller vesentleg reduserte ferjeprisar. No kom saksordføraren og komitéleiaren med ei viktig avklaring knytt til ferjeavløysingsordninga. Det er ikkje slik at det berre

er opposisjonen som har ivra for ho. Det er ei viktig ordning, som fleire har vore inne på, og det at ein vidareutviklar ordninga, er viktig. Men så har eg samtidig lyst til å seie: Det er jo nettopp denne regjeringa som har vidareutvikla ordninga. Det at ein har løyvt meir pengar til ferjedrifta, gjer at alle desse prosjekta der ein kan erstatte ferje med bru eller tunnel, får ein betre økonomi. Det hadde ikkje skjedd viss ein ikkje hadde fått meir pengar inn i ferjedrifta gjennom fylkeskommunane. No skjer det, takka vere dei grepa som denne regjeringa har gjort.

Det er eingong sånn at ferje er viktig, men ei ferje kan aldri erstatte det som eit fastlandssamband kan gje. Ei ferje har ei opningstid som er avgrensa. Ein kan tenkje seg sjølv, viss det stod eit trafikklys oppi Gudbrandsdalen som var grønt i 5 minutt, så var det raudt dei 45 neste minutta, og så var det grønt igjen i 5 minutt – det er kvar dagen i Ferje-Noreg. Så det er gledeleg at den ordninga blir styrkt, og det er grunn til å hugse på den viktige rolla som kommunar og fylke har i å sikre infrastrukturen i landet vårt.

Statsråd Sigbjørn Gjelsvik [13:30:42]: Det er interessant å følgje debatten. Frå ulike parti både i posisjon og i opposisjon vart betydinga av dei tenestetilboda og den økonomien som kommunar og fylke har, vektlagde, men eg vil anbefale folk å ikkje berre lytte til dei fine formuleringane, men òg gå inn på korleis dei ulike partia prioriterer. Det er jo det som til sjuande og sist avgjer om kommunar og fylke er i stand til å levere gode tenester nær folk, i bygd og by i heile Noreg.

Eg registrerer at representantar frå Høgre er oppe og snakkar om kor høgt ein prioriterte kommuneøkonomien i førre periode – som eit argument for at ein er oppteken av ein sterk kommuneøkonomi. Vel, det er slik at då Senterpartiet og Arbeidarpartiet sat i opposisjon, føreslo ein å styrkje kommuneøkonomien utover det som den førre regjeringa gjorde. Men vel så viktig som kva Senterpartiet og Arbeidarpartiet gjorde i opposisjon, er at i inneverande periode, når Senterpartiet og Arbeidarpartiet sit i regjering, har Senterpartiet og Arbeidarpartiet, saman med den gode støttespelaren SV, føreslått meir pengar til kommunar og fylke enn det Høgre og Framstegspartiet gjer i opposisjon. Eg meiner at folk bør merkje seg tydeleg dei kraftige kutta som Høgres og Framstegspartiets alternative budsjett for inneverande år ville betydd for det tenestetilbodet som kommunar og fylke skal levere.

Det er fleire som har vore opptekne av generalistkommuneutvalet og rapporten derifrå. Han er send på høyring, det vert viktige diskusjonar i oppfølginga av han, men det hadde vore interessant om både Høgre, Framstegspartiet og andre parti som nemner denne rapporten, òg såg nærmare på nokre av dei forslaga som ligg

i rapporten. Kva handlar det om? Jo, det handlar bl.a. om at utvalet peikar på at det er behov for meir samarbeid mellom kommunar, bl.a. nokre av dei mindre kommunane ein har, i Noreg. Det er noko som Senterpartiet og Arbeidarpartiet i regjering jobbar konkret og målretta med, bl.a. gjennom ordninga for bygdevekstavtalar, ei ordning som Høgre føreslår å stryke løyvinga til i sitt alternative budsjett.

Eg høyrer representanten Kapur viser til behovet for digitalisering og det som eit svar på utviklinga for nokre av dei mindre kommunane. Botnplanken når det gjeld å få til digitalisering i mindre kommunar, handlar bl.a. om at ein har fundamentet på plass med tanke på høg-hastigheitsbreiband. Då må vi sørgje for ei vidare utbygging av høg-hastigheitsbreiband i Noreg. Det er nettopp i nokre av dei mindre kommunane at dekningsgraden i dag er for liten. Då er det ein veldig dårleg strategi å føreslå å kutte 150 mill. kr til utbygging av breiband, som Høgre gjorde i budsjettet for inneverande år.

Presidenten [13:33:39]: Representanten Birgit Oline Kjerstad har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [13:33:59]: Når det gjeld forslaget frå Høgre og Framstegspartiet som Arbeidarpartiet og Senterpartiet no går inn for, er eg veldig i tenkjeboksen om kva vi gjer. SV var i si tid imot dette forslaget om ferjeavløysingsmidlar. Samtidig er det noko med at det er vedteke og eigentleg handlar om ei likebehandling.

Eg må be presidenten om at eg må få kome tilbake til korleis vi stiller oss til det, for eg vil ta ein ny runde med gruppa om det.

Erlend Wiborg (FrP) [13:34:48]: Det er hyggelig å kunne få oppsummere en god debatt, som har vist mye av forskjellene. Som jeg var inne på i mitt hovedinnlegg, er det ganske store forskjeller i denne salen når det gjelder mye av det vi diskuterer i dag.

På det overordnede nivået er Fremskrittspartiet helt klare på at det er den enkelte innbygger som er det viktigste, ikke systemet. Da må jeg si at jeg synes det er litt underlig når enkelte representanter, spesielt fra regjeringens partiene, er oppe og snakker om en såkalt tillitsreform. For hvem er det regjeringen i utgangspunktet har tillit til? Har de tillit til at våre eldre og deres pårørende skal få valgfrihet? Nei, regjeringen har mer tillit til de kommunale byråkratene. Har de tillit til at den enkelte og kommunen selv skal få avgjøre utbygginger i deres egen kommune? Nei, regjeringen har mer tillit til byråkratene hos statsforvalterne. Jeg synes det er ganske symptomatisk, og jeg synes det er synd at man velger å sette systemer foran mennesker.

Helt avslutningsvis i debatten: Representanten Vågslid har vist mye hjertevarme og omsorg for lommeboken til byråkratiet i fylkeskommunen. Jeg tror de fleste hadde ønsket at Arbeiderpartiet hadde hatt den samme omsorgen for lommeboken til folk flest.

Presidenten [13:36:25]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Sak nr. 2 [13:36:29]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i statsbudsjettet 2023 under Finansdepartementet og Kommunal- og distriktsdepartementet (Lønsregulering for arbeidstakarar i det statlege tariffområdet 2023 m.m.) (Innst. 494 S (2022–2023), jf. Prop. 119 S (2022–2023))

Presidenten [13:36:47]: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Heidi Greni (Sp) [13:37:16] (ordfører for saken): Først vil jeg takke komiteen for samarbeidet i denne saken. Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Forhandlingene i staten for perioden 1. mai 2022 til 30. april 2024 mellom staten ved Kommunal- og distriktsdepartementet og hovedsammenslutningene Akademikerne, LO Stat, Unio og YS ble innledet 27. april 2023. Forhandlingene fortsatte til 28. april 2023, da henholdsvis Akademikerne, LO Stat og YS Stat aksepterte kravet/tilbudet – og Unio den 29. april. Lønnsoppgjørene i Norge er basert på frontfagsmodellen. Det betyr at konkurranseutsatt industri forhandler først.

I årets lønnsoppgjør har NHO anslått årslønnsveksten til 5,2 pst. for industrien samlet. Den avtalte økonomiske rammen for oppgjøret i staten er på linje med dette anslaget. I avtalene med Akademikerne og Unio er alle tarifftilleggene avsatt til lokale forhandlinger.

For LO Stat og YS Stat er det fra 1. mai 2023 gitt et tillegg på 31 000 kr i hovedlønnsstabellen. Det sikrer en lavlønnsprofil og en likelønnsprofil.

En samlet komité viser i innstillingen til at Kommunal- og distriktsdepartementet arbeider for at partene kan komme fram til enighet om likelydende tariffavtaler i hovedtariffoppgjøret i 2024. Allerede i forhandlingene i fjor ble det gjort tiltak som gjorde at avtalene nærmet seg hverandre. Da ble det laget et helt nytt lønns-

tem med to lønnsstiger i stedet for 39 lønnsrammer, som man hadde før. Systemet gir automatisk lønnsutvikling etter ansiennitet for mange stillinger i staten. Dette systemet er nå likt i begge avtalene.

Senterpartiet og Arbeiderpartiet vil oppfordre partene til å videreføre denne samordningen, slik at man på sikt igjen kan få én hovedtariffavtale i staten. Det er partene som eier hovedtariffavtalen, og det er partene som må finne fram til de gode løsningene.

Så regner jeg med at de partiene som har egne forslag, vil gjøre rede for dem selv.

Tobias Drevland Lund (R) [13:39:45]: Da vi behandlet denne saken i fjor, ble det vedtatt et forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, SV og Rødt om at det skulle settes ned et lønnsutvalg som skulle se på lønnsystemet i staten og legge fram anbefalinger i god tid før hovedforhandlingene i 2024 begynner. Det viser seg at vedtaket ikke har blitt fulgt opp, fordi det ikke har vært mulig å få til en enighet mellom partene om et felles mandat for arbeidet. Det er synd, men Rødt forventer at regjeringen følger opp slik at kunnskapsgrunnlaget om utviklingen av lønnsystemet i staten er på plass i god tid før hovedforhandlingene starter i 2024.

Rødt er svært bekymret over todelingen av tariffavtalemодellen på det statlige området, og at dagens politikk særlig rammer de uorganiserte. De uorganiserte skulle, som en mellomløsning, følge den største avtalen i hver virksomhet, og det ble vektlagt at dette skulle være en midlertidig løsning, og at departementet skulle følge med på praktiseringen og utslaget av en slik modell. Dagens situasjon fører til systematisk forskjellsbehandling og vilkårlige utslag for både organiserte og uorganiserte. Det må derfor arbeides med en alternativ ordning for fordeling av lønnsmasse, inkludert for de uorganiserte, dersom man ved oppgjøret i 2024 ikke skulle oppnå det vedtatte målet om likelydende avtaler.

Derfor fremmer Rødt og SV sammen her i dag et forslag om at Stortinget ber regjeringen gjøre rede for praktisering og utslagene av dagens midlertidige løsning for tariffregulering av lønn til statsansatte som ikke er medlem av en arbeidstakerorganisasjon, og for alternative løsninger til dagens ordning.

Det haster med å få på plass likelydende tariffavtaler som sikrer en forsvarlig og rettferdig lønnsutvikling for alle ansatte i staten, og dette arbeidet forventer Rødt at regjeringen, sammen med partene, jobber alt de kan med for å oppnå.

Med det tar jeg opp det forslaget som Rødt er en del av.

Presidenten [13:41:43]: Representanten Tobias Drevland Lund har tatt opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Sigbjørn Gjelsvik [13:41:56]: Eg er veldig tilfreds med at vi har kome til einigheit i forhandlingane med partane om årets lønsoppgjjer i staten. Årets oppgjjer i staten gjev ein årslønsvekst på 5,2 pst. Det er i tråd med ramma til frontfaget.

Frontfagsmodellen er viktig og har tent Noreg godt. Han bidrar til å sikre konkurransevna vår og gjev oss eit godt grunnlag for å sikre høg sysselsetjing og låg arbeidsløyse framover.

I fjor bad Stortinget regjeringa om å gå i gang med eit arbeid for å kome fram til like hovudtariffavtalar i staten fram mot neste lønsoppgjjer.

Det er uheldig at vi har ulikelydande hovudtariffavtalar i staten. Det er eit resultat av forhandlingar og av at førre regjering opna for ulike avtalar. Eg arbeider for å få hovudsamanslutningane til å samle seg om fire like hovudtariffavtalar. Det er mange interesser som skal sameinast dersom vi skal lukkast i å kome til einigheit om likelydande hovudtariffavtalar. Dersom vi skal lukkast, må vi alle bidra til å tenkje nytt.

Partane har i fleire oppgjjer og seinast i fjor vedteke endringar i hovudtariffavtalane som gjer dei meir like. Resultatet av lønsoppgjjeret må alltid byggje på den einigheita partane kjem fram til i forhandlingane. Det er partane som eig dei gode løysingane. Slik fungerer den norske modellen. Staten er her ein av fem partar.

Stortinget har fatta vedtak om at regjeringa skal sette ned eit lønsutval som skal sjå på lønssystemet i staten. Eg har følgd opp Stortingets vedtak. Eg er positiv til eit lønsutval, og eg har sidan i fjor haust vore i dialog med hovudsamanslutningane i staten om eit felles mandat som alle partane kan slutte seg til.

Suksesskriteriet for eit slikt utval er at alle partane vil delta i arbeidet. Organisasjonane har ulike synspunkt på behovet for eit slikt utval, og det har så langt ikkje vore mogleg å finne eit mandat som alle kan slutte seg til.

Eg er elles glad for at fleirtalet i komiteen støttar forslaga regjeringa har lagt fram.

Presidenten [13:44:26]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [13:44:30]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Revidert finansieringsopplegg på Haugalandet i Rogaland og Vestland fylkeskommuner (Haugalandspakken) (Innst. 495 S (2022–2023), jf. Prop. 123 S (2022–2023))

Presidenten [13:44:45]: Etter ønske fra transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten ordne

debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Liv Kari Eskeland (H) [13:45:16] (ordfører for saka): Komiteen har hatt til handsaming ein proposisjon frå Samferdselsdepartementet om revidert finansieringsopplegg for Haugalandspakken på Haugalandet i Rogaland og Vestland fylkeskommunar. Forslaget inneber at perioden for innkrevjing av bompengar i Haugesund og Tysvær kommunar vert forlengd frå 1. juli 2023 til utgangen av 2026 eller til ein eventuelt ny bompengefinansiert bypakke for Haugesund er etablert, dersom det skjer tidlegare enn 2026. Planen er at bypakken skal starta innkrevjing frå 2025.

Eg vil først få lov å takka komiteen for ein uhyre smidig og rask prosess. Dette er ein proposisjon som har gått gjennom i ekspressfart.

Formålet med det reviderte finansieringsopplegget er at det skal bidra til at det vert kortast mogleg opphald i innkrevjingsperioden på Haugalandet fram til ein eventuell ny bypakke for Haugesund er på plass. Dette er ein proposisjon som det har vorte jobba med ei stund. Han fekk nok lengre behandlingstid då Karmøy valde å trekkja seg frå samarbeidet, men dei attverande kommunane og begge fylkeskommunane har stått saman om det som no er det reviderte finansieringsopplegget.

Når komiteen får slike pakkar, er det eit forhold som vert vekta veldig høgt, og det er at det er lokal semje. For regionen er det svært viktig å jobba målretta mot eit effektivt og godt transportsystem og å redusera talet på trafikkulukker og støyplager. Etter at Karmøy trekte seg frå avtalen, noko som medfører at bomstasjonane i Karmøy vert avvikla, står ein igjen med at ein kan vidareføra prosjekt for om lag 600 mill. kr, der 526 mill. kr kjem frå bompengennekkering og ca. 26 mill. kr frå refundert moms.

Komiteen, med unnatak av Framstegspartiet, tilrår at proposisjonen vert vedteken, og eg legg til grunn at mindretalet gjer greie for sitt syn i saka.

Erling Sande (Sp) [13:47:47] (leiar i komiteen): I dag kjem Stortinget til å vedta å forlengje levetida for Haugalandspakken fram til utgangen av 2026 eller fram til ein eventuell ny bypakke for Haugesund blir vedteken.

Revideringa av finansieringsopplegget har i seg at ein får realisert prosjekt for inntil 600 mill. kr. Det gjeld prosjekt på både riksveg og fylkesveg, tiltak for syklende og gåande og trafikktryggleikstiltak – som saksordførar

Eskeland, som vanleg på ein god og grundig måte, har lagt fram er innhaldet i saka.

Senterpartiet er som kjent ikkje kategorisk mot bompengar. Vi meiner likevel at ein alltid må vere bevisst den samla belastninga bompengar kan utgjere, slik at det ikkje blir ei for stor belastning for den enkelte bilist. I tillegg til dette perspektivet er det viktig for Senterpartiet – det er ikkje berre viktig, det er ein grunnleggjande føresetnad – at det er eit lokalpolitisk ønske om og støtte for ei bompengefinansiering for dei prosjekta som blir vedtekne.

Karmøy har i dette tilfellet ønskt å gå ut av avtalen, og det ønsket blir også respektert. Bompengeneinnkrevjinga i Karmøy kommune blir avvikla. Dette viser at regjeringa held ord når det gjeld at lokalpolitisk støtte skal vere ein føresetnad.

Vi er på veg inn i sommaren, så la meg difor også få takke komiteens medlemmer og komitéråden for godt samarbeid og ikkje minst god innsats gjennom sesjonen. Eg ønskjer alle ein god sommar.

Terje Halleland (FrP) [13:49:31]: Det er ikke så mange honnørord som kommer her fra min side. Som kjent er Fremskrittspartiet motstandere av å øke skatter og avgifter, spesielt skatter som ikke tar hensyn til betalerens evne til å betale. Bompenger er en sann skatt.

I 2008 ble det vedtatt en bompengepakke på Haugalandet. En av betingelsene som ble lagt til grunn den gangen, var at den skulle vare i 15 år, fram til 2023. Istedenfor at en får en takk for innsatsen, får en altså lov til å betale i nye tre år. Hvorfor blir det sann? Hva er begrunnelsen? Hva er formålet med forlengelsen? Jo, det er at det skal være kortest mulig opphold til ny pakke er etablert. Det hørte vi også saksordføreren si. Da er det nesten morsomt. Det er det samme som å si at vi innfører bompenger til evig tid; vi skal bare ta dem opp og fornye dem hvert 15. år.

De nye midlene skal altså bidra til å dempe trafikkveksten. Jeg lurer på: Hva er det som får en til å si noe sånt? Pakken skal bidra til framkommelighet og trafiksikkerhet, men med sånne argumenter får en gjerne ikke Venstres og SVs stemmer, og dermed begrunner en dette med å dempe trafikkveksten. En skal altså nesten uten unntak bruke pengene til å bygge mer vei, som er positivt.

Bompenger skulle være midlertidig. Bompenger skulle komme som et tillegg til offentlige midler. Nå ser vi at bompenger i større og større grad erstatter offentlige midler. I pakken vi vedtar, er det ingen offentlige midler, om man ser bort fra en momsrefusjon. Dagens vedtak betyr egentlig, som tidligere sagt, innkreving av penger til evig tid.

Akkurat i disse dager er det mange som sliter. Til og med staten sliter. Derfor har en innstilt oppstart på alle nye veiprosjekter i regjeringen – på grunn av at det er tøffe tider – men det hindrer altså ikke regjeringen i å be innbyggerne om enda mer penger. Dette er de samme innbyggerne som opplever økte kostnader på strøm, på mat, på drivstoff og på høyere rente, men her er det altså ingen medlidenhet å få fra stortingsflertallet, når en i tillegg øker bompengeneprisene. Da må stortingsflertallet få med seg at denne innkrevingen øker prisene i bommene. Her vil det komme en indeksregulering, og det vil komme en reduksjon av rabatt for nullutslippsbiler som er med å finansiere.

Jeg anbefaler Stortinget å stemme imot dette forslaget og ber regionen komme igjen med en sak som er skikkelig utredet.

Med det tar jeg opp Fremskrittspartiets forslag.

Presidenten [13:52:35]: Da har representanten Terje Halleland tatt opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [13:52:55]: Etter ønske fra de lokale partene i Haugalandspakken har regjeringen lagt fram et forslag om å forlenge bompengeneinnkrevingen til senest utgangen av 2026, eller, som det ble sagt, til eventuelt ny bypakke for Haugesund er etablert, dersom det skjer tidligere. Det arbeides lokalt med en ny bypakke for Haugesund med sikte på bompengeneinnkreving i 2025.

I Karmøy kommune, som har vært en del av Haugalandspakken, var det ikke tilslutning til å forlenge innkrevingsperioden, og bomstasjonene i Karmøy blir dermed avvirket i tråd med de lokale vedtakene. Forslaget innebærer derfor at det blir forlenget innkreving i 9 av de 13 bomstasjonene på Haugalandet.

Det reviderte finansieringsopplegget som er foreslått, innebærer at ytterligere prosjekter og tiltak for inntil 600 mill. kr kan gjennomføres. Vi sikrer finansieringen av viktige prosjekter i regionen og bidrar til økt måloppnåelse for Haugalandspakken. En fortsatt innkreving av bompenger på Haugalandet vil bidra til å dempe uønsket trafikkvekst i perioden mellom pakkene. Det er derfor gledelig at komiteens flertall tilrår at Stortinget gjør vedtak i tråd med forslaget i proposisjonen.

Jeg har merket meg at komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ikke stiller seg bak forslaget. Jeg vil da understreke at regjeringen har lagt fram et forslag som er helt i tråd med lokalpolitiske vedtak. Jeg mener det er viktig at lokale myndigheter fortsatt skal ha mulighet til å bidra til utvikling av veinettet i sitt område gjennom bruk av bompengefinansiering.

Jeg vil takke komiteen og Stortinget for rask behandling av saken. Det er til beste for alle.

Presidenten [13:54:57]: De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Lisa Marie Ness Klungland (Sp) [13:55:08]: Eg er svært glad for at regjeringa og komiteen har prioritert å behandla forlenginga av Haugalandspakken så raskt, og for at dei har teke omsyn til lokale ønske – takk!

Det er viktig for trygge vegar på Haugalandet. Spesielt viktig er det for å få i gang dei prosjekta som står igjen, sånn at så mange haugalendingar som mogleg kan køyra trygt til og frå barnehage, skule og jobb. Folk bur, jobbar og pendlar på tvers over heile regionen. Det blir produsert varer som skal fraktast med svære vogntog langs ein veg som ikkje er ein europaveg verdig. Me må vere trygge på desse vegane. Me må vere trygge på at me får våre kjære heim. Det er me ikkje i dag.

Dei siste ti åra har det vore nesten 20 trafikkulykker over Fikse ved fylkesovergangen mellom Rogaland og Vestland, seinast i går. Det ser ut som det gjekk godt i går. Frå Ølen i Vindafjord og til langt inn i nabokommunen Etne er det knapt veg brei nok til gul stripe. Denne forlenginga av Haugalandspakken vil bidra til at det no kan skje. Førre veke la Statens vegvesen fram planane for dette strekket. Går planprosessen som planlagd, kan dei starta opp våren 2024.

Eg køyrer denne strekninga fleire gonger i månaden, og det er stort sett med hjartet i halsen. Kva kjem rundt neste sving? Er det eit stort vogntog? Er det plass til oss begge i vegen? Når denne vegen står klar, kan me endeleg kjenne oss trygge.

Det er eit enormt vedlikehaldsetterslep på vegane våre, og nokon av vegane er rett ut farlege. Det er eit stort behov for betre vegar heime på Haugalandet. Ei forlenging av Haugalandspakken fram til ein ny pakke er klar, er difor nødvendig.

Når me fyrst skal ha bompengar, må det vere jamt fordelt. Eg er likevel ikkje i tvil om at mange villig betalar bompengar for å få ein veg me og våre kjære kan køyra trygt på.

Frank Edvard Sve (FrP) [13:57:14]: Eg trur nesten ikkje det eg høyrer – at ein no skal i gang med bompengar for å bøte på hol og dårleg vedlikehald og kva det måtte vere, utover det som er oppdraget til våre fylkeskommunar og staten. Det skal altså bompengefinansierast, for staten har ikkje pengar. Staten er sikkert tom for pengar når ein har 1 000 mrd. kr i overskot i statsbudsjettet. Då må ein altså ta bilistane endå meir.

Landevegsrøvarane er på tokt i det segmentet som handlar om samferdsel. Ein skal ta mest mogleg frå bilistane, må ein jo forstå, for å finansiere kollektiv og gang- og sykkelvegar osv. Når ein no i tillegg her vil ha bompengar på prosjektet Haugalandspakken, og pakken er ferdig nedbetalt etter 15 år – ja, då lurar ein folk.

Ein seier: Det skal vere 15 års nedbetalingstid, men vi tek 10 år til, for det kan sikkert brukast på eit eller anna, det kjem sikkert ein pakke ein eller annan gong. Då lurar eg berre på: Kva vert det neste? Det vert vel konstant bompengar over heile Noreg, for ein skal sikkert finansiere eit eller anna ein eller annan gong, etter at ein har innført skyhøge skattar og avgifter som gjer at prisane på bilar, utstyr og matvarer over heile Noreg har gått til himmels – òg drivstoffprisane: Då eg køyrde nedover Gudbrandsdalen for nokre dagar sidan, var det 22 kr for diesel og 25 kr for bensin – gratulerer! Og så skal ein i tillegg ha bompengar på noko ein ikkje får noko av – ein skal forlengje bompengapakken på ein pakke som ikkje er der! Men det kan vel verte ein pakke, så ein berre utvidar lite grann, for det vert sikkert noko å byggje, og dei har nok planar om å byggje eitkvart.

Heile prinsippet for bompengar slik det var lagt til grunn, er jo borte. Det er eit grovt brot på det som er brukt som argument: brukarfinansiering for å byggje eit prosjekt. Det at Høgre stemmer for noko slikt, begrip eg ikkje. At Senterpartiet, Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Raudt og kva det måtte vere, skal ta bilistane, har vi forstått for lenge sidan, men at partiet Høgre går inn på ein pakke der ein skal forlengje bompengeinnkrevjinga? På kva? Kva skal ein få for den bompengeinnkrevjinga?

Eg vert eigentleg ganske imponert over at det går an å strekkje strikken så langt når det gjeld bompengeinnkrevjing. Dette må vere eit av dei grovaste brota på prinsippa som er lagt til grunn for bompengar, og det må vere grunnlag for eit ganske stort landevegsrøveri overfor norske bilistar og bilistane i Haugalandspakken – dessverre.

Liv Kari Eskeland (H) [14:00:15]: Det er alltid underhaldande å høyra på Frank Sve når han verkeleg tek av her oppe på talarstolen. Til orientering kan eg fortelja representanten at det ligg veldig mange prosjekt i Haugalandspakken i loopen og ventar på å verta ferdigstilte, som per i dag ikkje har funne si finansiering. Det er ikkje slik at me her finn på mange nye prosjekt. Her er det prosjekt som ligg som har vore ein føresetnad for den bompengeinnkrevjinga som har vore, og som ikkje er ferdigstilte, og som me skal ferdigstillast gjennom det som me no vedtek.

Så er det eitt forhold til, og det handlar om at det er ønskt lokalt at denne finansieringspakka skal koma på plass. Høgre har eit prinsipp om at me ønskjer å høyra på dei lokale, og når det no er eit så breitt fleirtal for å få denne finansieringspakka på plass, vel, då lyttar me til dei lokale.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [14:01:33]: Det brukes store ord fra denne talerstolen – «landevegsrøveri»

m.m. Hvis det var slik at noen var landeveisrøvere, så er man jo i godt selskap, for alle partier her har benyttet seg av bompenger for å finansiere veiene våre. Under den forrige regjeringen, da Fremskrittspartiet hadde statsråden, endret man vegloven § 27 ved å legge til rette for en bestemmelse om bompengefinansiering i by-områdene. Det ble bl.a. også åpnet for et mer fleksibelt takstsystem med tids- og miljødifferensiering, og det var Fremskrittspartiet som la fram den proposisjonen.

Det er verdt å minne representanten Sve om – jeg vet at det ikke alltid faller i god jord – at under den forrige regjeringen, da Fremskrittspartiet hadde samferdselsministeren, var det en vekst i antall prosjekter med bompengeneinnkreving, antall bomstasjoner, bompengeneinntekter og vekst i bompengeselskapenes lån/gjeld. Veksten i bompengeneinnkreving skjedde både i og utenfor byområdene. Fra 2013 til 2021 økte bompengeneinntektene fra 8 mrd. kr til 11,8 mrd. kr – og det er det bilistene som har betalt.

Terje Halleland (FrP) [14:03:15]: Det ble plutselig litt å ta tak i. Det er fryktelig lett å skyve regionen foran seg. Jeg tror samtlige av oss som har vært lokalpolitikere eller regionalpolitikere, har opplevd dette presset.

Det jeg reagerer mest på, er at alle er imot bompenger. Det er nesten ingen som er for bompenger – bortsett fra at alle stemmer for, med Fremskrittspartiet som et hederlig unntak.

Det blir lagt opp til mer eller mindre utpressing. Det som skjer spesielt nå, er at staten går ut og sier at vi må holde igjen investeringene på vei, vi kan ikke gjøre det, mens innbyggerne på Haugalandet, som inngikk en 15-årig avtale om en bompengepakke, må finne seg i at den blir forlenget – i en tid som er tøff for innbyggerne.

Jeg har lyst til å ta opp litt av det som statsråden sier. Ja, Fremskrittspartiet vant ikke kampen om å slette alle bompengene, men vi reduserte bompengeneinnkrevningen, som lå på over 40 pst. av det vi brukte på veimidler i den tiden, til under 28 pst. Grunnen til at beløpet i kroner gikk opp – og det kan statsråden gjerne feste seg ved – var at vi satset på vei. Vi bygde vei, vi bygde infrastruktur, vi så fortjenesten ved å ha en god offentlig infrastruktur, bl.a. for å ivareta trafiksikkerhet, for å skape arbeidsplasser på vei, for å få tak i den verdiskapingen som næringslivet vårt har, spesielt i distriktene, for å få fram våre varer.

Jeg kan utfordre litt videre: Når en region inngår en bompengavtale og avfinner seg med å betale i 15 år, hva betyr det? Hvilke forpliktelser er det i denne salen når en har gjort det? Er det sann at for at innbyggerne ikke skal bli vant til å være uten bom, skal vi forlenge den, fordi vi trenger litt tid på oss før neste bompengepakke er klar? Kan vi ikke da bare innføre det til evig tid?

Det er unødvendig byråkrati å holde på med dette, så jeg vil gjerne ha et svar fra statsråden: Hva menes det med at en bompengepakke skal ha en levetid på 15 år? Er det noe innbyggerne kan se fram til, at når de har gjort den dugnaden, som mange kaller det, skal de få noe igjen? Eller skal en oppleve det en opplever her, at bompengeskruen blir teitet til enda et par hakk, og rent offentlige utgifter blir holdt igjen, mens bompengepakkene som kommer for brukerne, stiger?

Presidenten [14:06:08]: Neste taler er representanten Frank Edvard Sve.

Mens han er på vei opp, vil presidenten opplyse om at ordet «landevgsrøveri» ikke er riktig parlamentarisk ordbruk.

Frank Edvard Sve (FrP) [14:06:22]: Me har ganske mange ganger hørt statsråden snakke om at då Framstegspartiet var i regjering, økte ein bompengenebruken, men då bygde me altså betydeleg meir veg, og bompengandelen per prosjekt gjekk betydeleg ned.

Noko eg undrast veldig over, er at når desse tinga heng i hop med meir vegar og meir bompengar, skulle ein kanskje tru at det vart mindre bompengar når det vart mindre veg. Dagens regjering har jo ikkje sett i gang nokon prosjekt. Nei, bompengane aukar. Det har aldri vorte teke inn meir bompengar enn etter at samferdselsministeren frå Arbeidarpartiet tiltredde. Det er rekord, men det er ingen rekord i vegbygging, så det heng ikkje i hop i dagens regjering. Det er spesielt å høyre på når det gjeld bompengar.

Kva er det som tilseier at dagens regjering vil støtte eit nytt prosjekt rundt Haugalandspakken her, som dannar grunnlag for at ein kan fortsetje med bompengane, og for å kunne fortsetje på nye prosjekt? Det er ei blanding av både fylkesvegar og riksvegar, men når det gjeld riksvegar: Etter dei prioriteringane me har sett frå Statens vegvesen, og det me har hørt frå statsråden om kva ein har tenkt å prioritere i framtidig NTP, vil kommunane verte kjempeskuffa. Er det stort sannsyn for at kommunane der nede vert veldig skuffa? Ja, det er veldig sannsynleg.

Det står ein ganske lang kø med Oslofjordkryssinga og mange andre prosjekt som ventar på å verte bygde og få løyvingar. Kva er det som tilseier at ein skulle få midlar til det prosjektet no – ein må forlengje bompengeneinnkrevjinga med ti år til. Det er masse prosjekt, seier representanten frå Høgre, men kva tilseier at dei skulle få nokon statlege midlar for å verte starta opp når ein ikkje eingong klarar å kome i gang med Oslofjordkryssinga, som står som nummer ein på prioriteringslistene? Det kunne eg gjerne ha tenkt meg at statsråden svarte på.

Kan ein då risikere at dei store prosjekta, og dei prosjekta som no er prioriterte som ein, to, tre, fire, fem og

nedover, og som ikkje er starta opp, vert skubba ut i tid, og at ein plukkar nokon andre prosjekt i staden? Det kunne eg også tenkje meg å vite noko om, for dette heng ikkje i hop.

Det er iallfall eit nytt prinsipp, det å utvide bompengerperiodane utover 15 år for å finansiere noko ein ikkje veit kva er, og der innbyggjarane må fortsetje å betale bompengar på noko som moglegvis kan verte ein gong i framtida. Det er brot på eit prinsipp som eg iallfall ikkje forstår noko av. Ein burde openbert ikkje gå den vegen.

Presidenten [14:09:00]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Stortinget tar nå pause fram til votering kl. 15.

Stortinget tok pause i forhandlingene kl. 14.09.

Stortinget gjenopptok forhandlingene kl. 15.

President: Morten Wold

Votering

Presidenten [15:01:33]: Stortinget går da til votering over sakene på dagens kart.

Votering i sak nr. 1, debattert 13. juni 2023

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Kommuneproposisjonen 2024 (Innst. 488 S (2022–2023), jf. Prop. 112 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt 30 forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Mudassar Kapur på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet
- forslag nr. 3, fra Helge André Njåstad på vegne av Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt
- forslagene nr. 4–9, fra Helge André Njåstad på vegne av Fremskrittspartiet og Rødt
- forslagene nr. 10–13, fra Helge André Njåstad på vegne av Fremskrittspartiet
- forslagene nr. 14–18, fra Birgit Oline Kjerstad på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Rødt
- forslagene nr. 19, 25 og 26, fra Birgit Oline Kjerstad på vegne av Sosialistisk Venstreparti
- forslagene nr. 20–24, fra Tobias Drevland Lund på vegne av Rødt
- forslagene nr. 27–30, fra André N. Skjelstad på vegne av Venstre

Det blir votert over forslag nr. 30, fra Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utvide Merkur-ordningen, slik at det kan gis investeringstilskudd for

digitale løsninger i lokalbutikker i distriktene, herunder selvbetjeningskasser.»

Fremskrittspartiet og Rødt har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Venstre ble med 78 mot 19 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.02.45)

Presidenten: Det blir votert over forslagene nr. 27 og 28, fra Venstre.

Forslag nr. 27 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede modeller som belønner kommuner som oppnår utslippskutt og tar vare på naturmangfold gjennom inntektssystemet, og komme tilbake til Stortinget med forslag om dette i forbindelse med Kommuneproposisjonen for 2025.»

Forslag nr. 28 lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å komme tilbake til Stortinget i statsbudsjettet for 2024 med forslag til en styrking av det klimapolitiske virkemiddelapparatet som gir rom for å gi tilstrekkelig støtte til lav- og nullutslippshurtigbåter i årene fremover, slik at bortfallet av «normerte båtkostnader»-kriteriet ikke fører til at fornyelsen av hurtigbåtflåten stopper opp.»

Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Venstre ble med 80 mot 18 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.04)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 29, fra Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at hurtigbåter til øysamfunn uten fastlandsforbindelse og ferjeforbindelser likebehandles i nasjonale ordninger for billettprisreduksjoner.»

Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Venstre ble med 68 mot 31 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.23)

Presidenten: Det blir votert over forslagene nr. 25 og 26, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 25 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at forbedring av levekår blir vektlagt i forbindelse med oppdateringen av kriterier i inntektssystemet for fylkene ved neste evaluering av inntektssystemet.»

Forslag nr. 26 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med kommuneproposisjonen 2025 å evaluere innføringen av ny felles kostnadsnøkkel for buss, båt og bane, for å kontrollere at omleggingen ikke får store utilsiktede konsekvenser for lokalsamfunn som i dag har hurtigbåt som fungerende kollektivløsning, og for de som bor i byer med mange kollektivreisende.»

Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble med 85 mot 14 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.41)

Presidenten: Det blir votert over forslagene nr. 20–24, fra Rødt.

Forslag nr. 20 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om styrke kommunesektorens økonomiske rammer med minst 9 mrd. kroner utover det regjeringen har foreslått i Kommuneproposisjonen 2024.»

Forslag nr. 21 lyder:

«Stortinget ber regjeringen erstatte ekstrakompensasjonen til kommuner med under 3 200 innbyggere med en ordning for ekstrakompensasjon fordelt til kommuner med en høy andel utgifter per innbygger til ressurskrevende tjenester.»

Forslag nr. 22 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i forslaget til statsbudsjett for 2024 sikre flere friske midler til ansettelse av fastleger i kommunale stillinger på fastlønn i kommuner som mangler fastleger.»

Forslag nr. 23 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre nok stillinger i det kommunale barnevernet til at kommunene blir i stand til å redusere antall saker per saksbehandler i hele landet fra 2024.»

Forslag nr. 24 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan man best kan skåne innbyggerne for økte gebyrer som følge av de nye kravene til VA-sektoren.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Rødt ble med 93 mot 5 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.56)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 19, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i forslag til statsbudsjett for 2024 øke kommunesektorens inntekter med 5,719 mrd. kroner ut over regjeringens forslag i Kommuneproposisjonen 2023, med anslagsvis 3,019 mrd. kroner til kommunene og 2,3 mrd. kroner til fylkeskommunene og en økning på 400 mill. kroner til ressurskrevende tjenester.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 90 mot 8 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.04.11)

Presidenten: Det blir votert over forslagene nr. 15–17, fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt.

Forslag nr. 15 lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreslå endringer i regelverket slik at det blir mulig for kommunene å sette en høyere skattesats for sekundær- og fritidsboliger enn for primærboliger.»

Forslag nr. 16 lyder:

«Stortinget ber regjeringen evaluere fylkeskommunenes inntektssystem innen tre år etter at ny fylkesstruktur har trådt i kraft.»

Forslag nr. 17 lyder:

«Stortinget ber regjeringen følge nøye med på inntektssystemets innvirkning på fylkeskommunenes videregående opplæringstilbud og betydningen systemet har for sosioøkonomiske forskjeller.»
Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 86 mot 13 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.04.29)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 18, fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2024 utrede en incentivordning for CO₂-kutt i fylkenes kollektivtjenester som gir fylkene forutsigbarhet for kostnadskompensasjon.»
Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 81 mot 18 stemmer ikke vedtatt.
(Voteringsutskrift kl. 15.04.47)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 14, fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede ordningen for ressurskrevende tjenester med mål om å finne løsninger som sikrer lik kvalitet på og tilgang til tjenester uavhengig av bostedskommune.»

Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 79 mot 20 stemmer ikke vedtatt.
(Voteringsutskrift kl. 15.05.05)

Presidenten: Det blir votert over forslagene nr. 10–13, fra Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å senke satsen for eiendomsskatt ytterligere fra 4 promille.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om innføring av utfordringsrett, slik at private aktører kan utfordre offentlig monopoldrift av tjenester for å oppnå større mangfold og bedre kvalitet til riktig kostnad for skattebetalerne.»

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjeninnføre forsøk med statlig finansiert eldreomsorg for å øke kvaliteten på eldreomsorgen.»

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i fergeavløsningsordningen sørge for at de sambandene som får bruke 2017-nøkkelen som utgangspunkt, også skal få ta del i de andre forbedringene av ordningen fra 2017 til i dag.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 86 mot 13 stemmer ikke vedtatt.
(Voteringsutskrift kl. 15.05.20)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 6, fra Fremskrittspartiet og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en modell for en støtteordning for investeringer i nitro-

genrensing av avløpsvann i områder som blir pålagt nye renskrav.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Rødt ble med 81 mot 18 stemmer ikke vedtatt.
(Voteringsutskrift kl. 15.05.37)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 4, fra Fremskrittspartiet og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2024 fremme forslag om økte midler til eldreomsorg og investeringer i flere omsorgsboliger og sykehjemsplasser.»

Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Rødt ble med 79 mot 20 stemmer ikke vedtatt.
(Voteringsutskrift kl. 15.05.53)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 5, fra Fremskrittspartiet og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i statsbudsjettet for 2024 fremme forslag om å innlemme hurtigbåter til øysamfunn uten fastlandsforbindelse i ordningen med gratis ferge.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Rødt ble med 80 mot 19 stemmer ikke vedtatt.
(Voteringsutskrift kl. 15.06.10)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 7, fra Fremskrittspartiet og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for at også bensinstasjoner og kiosker i Distrikts-Norge kan komme inn i Merkur-ordningen.»
Venstre har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Rødt ble med 76 mot 22 stemmer ikke vedtatt.
(Voteringsutskrift kl. 15.06.26)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 8, fra Fremskrittspartiet og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i forslaget til statsbudsjett for 2024 permanent gjeninnføre tilskudd

til utleieboliger og tilskudd til heis og tilstandsvurdering.»

Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Rødt ble med 75 mot 24 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.06.42)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 9, fra Fremskrittspartiet og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i forslaget til statsbudsjett for 2024 øke Husbankens lånerammer.»

Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Rødt ble med 74 mot 25 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.07.01)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 3, fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i forslaget til statsbudsjett for 2024 vurdere å forbedre ordningen med ressurskrevende tjenester for kommunene.»

Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 66 mot 33 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.07.19)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 2, fra Høyre og Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen vektlegge sterkere det kommunale selvstyret som en grunnleggende verdi i plan-, areal- og byggesaker enn dagens praksis.»

Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet ble med 62 mot 36 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.07.36)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 1, fra Høyre og Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at fergeavløsningsprosjekter som ferdigstilles mellom 2022 og 2027, får ta del i rentekompensasjonsordningen i tråd med vedtak nr.1251 (2020–2021), jf. Prop. 192 S (2020–2021) Kommuneproposisjonen 2022 og Innst. 660 S (2020–2021).»

Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet ble vedtatt med 93 mot 5 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.00)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Stortinget gir Kommunal- og distriktsdepartementet fullmakt til å fordele etter skjønn 1 000 mill. kroner for 2024. Beløpet foreslås bevilget over kap. 571 Rammetilskudd til kommuner.

II

Stortinget ber regjeringen gjennom behandlingen av endringer i kommunenes inntektssystem sikre intensjonen om et inntektssystem for kommunene som er mer utjevne enn dagens.

III

Stortinget ber regjeringen vurdere om kommunene i Namdalen fortsatt skal sortere under distriktstilskudd Nord-Norge.

IV

Stortinget ber regjeringen komme tilbake med en evaluering av inntektssystemet for fylkeskommuner i forbindelse med fremleggelsen av kommuneproposisjonen våren 2027.

V

Stortinget ber regjeringen komme tilbake med en evaluering av frikommuneforsøk på egnet tidspunkt.

VI

Stortinget ber regjeringen på egnet måte og innen juni 2024 komme tilbake til Stortinget med en oversikt over status for vann- og avløpssituasjonen i Kommune-Norge.

VII

Stortinget ber regjeringen vurdere å øke terskelbeløpet for å komme inn i Merkur-ordningen.

VIII

Stortinget ber regjeringen om å få laget en ekstern rapport med oppdaterte kostnader for innføring av nullutslippsferjer og -hurtigbåter i samarbeid med ferje- og båtfolkene.

Presidenten: Det blir votert over II.

Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 60 mot 38 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.20)

Presidenten: Det blir votert over IV.

Rødt har varslet subsidiær støtte.

Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 89 mot 9 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.44)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

I

I statsbudsjettet for 2023 blir det gjort følgende endringer:

Kap.	Post Formål	Kroner
2315	Lønsregulering for arbeidstakarar i det statlege tariffområdet	
	(NY) 1 Driftsutgifter, blir løyvd med	4 164 000 000
502	Tariffavtalte avsetjingar m.m.	
	71 Opplæring og utvikling av tillitsvalde, blir auka med..... frå kr 221 900 000 til kr 233 100 000	11 200 000

II

Stortinget samtykkjer i at det med verknad frå 1. mai 2023 blir gjort regulering av lønene m.m. for arbeidstakarar i det statlege tariffområdet som er medlemmar av Akademikerne og Unio, i samsvar med protokollen 28. april 2023 mellom staten og Akademikerne og protokollen 29. april 2023 mellom staten og Unio, jf. vedlegg 1 og 2 i Prop. 119 S (2022–2023).

III

Stortinget samtykkjer i at det med verknad frå 1. mai 2023 blir gjort regulering av lønene m.m. for arbeidstakarar i det statlege tariffområdet som er medlemmar av LO Stat og YS Stat, i samsvar med protokollen 28. april 2023 mellom staten og LO Stat og YS Stat, jf. vedlegg 3 i Prop. 119 S (2022–2023).

Presidenten: Det voteres over I, III, V, VI, VII og VIII.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 2, debattert 13. juni 2023

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i statsbudsjettet 2023 under Finansdepartementet og Kommunal- og distriktsdepartementet (Lønsregulering for arbeidstakarar i det statlege tariffområdet 2023 m.m.) (Innst. 494 S (2022–2023), jf. Prop. 119 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten har Tobias Drevland Lund satt frem et forslag på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjøre rede for praktisering og utslag av dagens midlertidige løsning for tariffregulering av lønn til statsansatte som ikke er medlem av en arbeidstakerorganisasjon, og for alternative løsninger til dagens ordning.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 86 mot 13 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.29)

IV

For embetsmenn og statstilsette som ikkje er medlemmar av organisasjonar som nemnde i romartal II og III i Innst. 494 S (2022–2023), jf. Prop. 119 S (2022–2023), og derfor ikkje får løns- og arbeidsvilkåra sine fastsette i hovudtariffavtale, skal det bli gjort regulering av lønene i samsvar med det avtaleområdet (romartal II eller III i Innst. 494 S (2022–2023), jf. Prop. 119 S (2022–2023)) som dekkjer flest årsverk i den einskilde verksemda. Embetsmenn og statstilsette som er tekne ut av hovudtariffavtalane, får sine løns- og arbeidsvilkår fastsette administrativt i eigen kontrakt.

V

Stortinget samtykkjer i at Finansdepartementet får fullmakt til å fordele løyvinga under kap. 2315 Lønsregulering for arbeidstakarar i det statlege tariffområdet, post 1 Driftsutgifter, på dei postane på statsbudsjettet som har lønsløyving.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 3, debattert 13. juni 2023

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Revidert finansieringsopplegg på Haugalandet i Rogaland og Vestland fylkeskommuner (Haugalandspakken) (Innst. 495 S (2022–2023), jf. Prop. 123 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten har Terje Halleland satt frem et forslag på vegne av Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Prop. 123 S (2022–2023) – vedlegges protokollen.»

Det blir votert alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Rødt har varslet støtte til forslaget.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Stortinget slutter seg til at bompengeselskapet får kreve inn bompenge i Haugesund og Tysvær kommuner i Haugalandspakken fram til utgangen av 2026. Vil-kårene framgår av Prop. 123 S (2022–2023).

II

Samferdselsdepartementet får fullmakt til å inngå tilleggsavtale med bompengeselskapet og fastsette nærmere regler for finansieringsordningen.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet ble innstillingen vedtatt med 81 mot 17 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.15)

Sak nr. 4 [15:10:21]

Referat

Presidenten [15:10:22]: Det foreligger ikke referat.

Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Så synes ikke, møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 15.11.

